

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SUÇ MAĞDURU OLMA KORKUSUNA SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ
(ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)

Hazırlayan

Yıldız YAVUZ

Danışmanı

Prof. Dr. Dolunay ŞENOL

2019-Kırıkkale

TEŞEKKÜR

Sosyoloji bölümüne başladığım andan itibaren motivasyon kaynağım olan, akademik kariyerimde yol göstericim ve yüksek lisans yapmamda bana güç veren, bu çalışmanın ortaya çıkmasında büyük emeği bulunan, desteğini her daim hissettiğim tez danışmanım kıymetli hocam Sayın Prof.Dr. Dolunay ŞENOL'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca Sosyoloji bölümünü sevmemi ve akademiye yönelmemi sağlayan bölüm hocalarıma teşekkürü borç bilirim.

Üniversite hayatım boyunca hep benimle birlikte olup, desteğini esirgemeyen canım arkadaşım Ayten İNAN'a, eğitim hayatımda hep yanımda duran bana güç veren ve ailemin bir parçası saydığım Yasemin KENDİRLİ'ye, tez yazma sürecinde yanımda bulunup, desteğini esirgemeyen arkadaşım Yasemin SINMAZ'a çok teşekkür ederim.

Son olarak hayatımın her anında yanımda olan, beni okutan, bana umut veren, arkadaşım ve sırdaşım canım annem Vesile AKIN'a, engin tecrübeleri ve okumam konusundaki ısrarıyla bana hep manevi bir yol gösterici olan anneannem Meryem YAVUZ'a ve ailemin tüm bireyelerine çok teşekkür ederim.

ÖZET

Suç mağduriyet korkusu kısaca; bireylerin suçtan zarar görme ve mağduriyet yaşama korkularını ifade etmektedir. Suç mağduriyet korkusunu etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerden en önemlisi suçta meydana gelen artışlardır. Suçun artışı, suç mağduriyet korkusunu etkilese de suçta meydana gelen düşüşler, suç mağduriyet korkusunda aynı etkiyi göstermemektedir. Yani suçu etkileyen faktörler azalsa da suç mağduriyet korkusundaki etkileri devam edebilmektedir. Bunun en iyi örnekleri toplumu derinden etkileyen eylemler ve olaylardır. Bu eylemler toplum içerisindeki etkisini uzun süre hissettirmeye devam etmektedir.

Çağımızın en büyük sorunlarından biri olan terör kavramı suçu ve suç mağduriyet korkusunu etkilemektedir. Terör eylemleri ve canlı bomba saldırıları toplumda kargaşa ve kaos oluşturmaktadır. Bu kaos ortamı suç mağduriyet korkusunu etkilemektedir. Terör eylemlerinin ne zaman nerede gerçekleşeceğinin bilinmemesi toplumdaki her bireyi potansiyel mağdur haline getirmektedir. Canlı intihar bombacılarının genellikle kalabalık alanları seçmesi, bireylerin kalabalık mekânlardan uzak durmasına ve kalabalık yerlere gitmekten korkmasına neden olmaktadır. Kalabalıklardan korkmak özellikle eylemlerin gerçekleştiği dönemlerde görülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, kişilerin suç mağduriyet korkusu yaşamasının nedenlerini anlamak ve bu korkunun terör eylemleri ve canlı bomba saldırıları arasındaki ilişkiyi açığa çıkarmaktır. Yapılan çalışmada bireylerin suç mağduriyet korkusunu ne ölçüde olduğu, suç mağduriyet korkusunun kadın ve erkeklere göre değişip değişmediği ölçülmeye çalışılmıştır. Terör eylemlerinin ve intihar saldırılarının suç mağduriyet korkusunu etkileyip etkilemediği ve kişilerin kalabalık ortamlara girmesinde bir değişim gözlenip gözlenmediği bulunmaya çalışılmıştır. Elde edilen veriler ışığında literatürde mevcut teorilere suç mağduriyet korkusu bağlamında açıklık getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Suç, Korku, Mağdur, Mağduriyet, Viktimoloji Suç Sosyoloji, Suç Mağduriyeti Korkusu,

ABSTRACT

The Fear of crime describes the fear of suffering from crime and being a victim. There are a lot of factors that affect the fear of crime. The most important of these is the increase in crime. However the increase in crime affects the fear of crime, the decrease in crime doesn't have the same impact. In other words, although the factors that affect the crime decrease, the effects on the fear of crime can go on. The best examples of these are the actions and events which affect the community deeply. These actions go on affecting the community for a long time.

The concept of terror, one of the biggest problems nowadays, affects crime and the fear of crime. Terrorist acts and living bombs cause chaos in society. And this chaos affects the fear of crime. Because of the reason that nobody knows where the terrorist acts will happen, makes each person a possible victim. The reason that living bombers choose crowded places urges people to avoid going to crowded places. Especially when the terrorist acts happen, people avoid going such places.

The aim of this study to understand the reasons of the fear of crime and to reveal the relation between this fear and the terrorist acts and living bombs. In this study, the amount of fear of crime of people and whether it changes according to gender is judged. Also, whether the terrorist acts and living bombs affect the fear of crime and whether there is a change about people's going to crowded places is tried to be studied.

Thanks to obtained data, some new information about the fear of crime is added to the current theories in literature.

Key Words: Crime, Fear, Victim, Victimology, Victimization, Criminal Sociology, Fear Of Crime.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİ

1.1. Araştırmanın Konusu.....	8
1.2. Araştırmanın Amacı.....	9
1.3. Araştırmanın Önemi.....	11
1.4. Araştırmanın Yöntemi.....	12
1.5. Araştırmanın Problem Cümleleri.....	14
1.6. Araştırmanın Hipotezleri.....	15
1.7. Kapsam ve Sınırlılıklar.....	16

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Suç Kavramı ve Suç Sosyolojisi.....	17
2.2. Suç Mağduriyet Korkusu ve Suç Korkusu.....	22
2.3. Suç Mağduriyet Korkusu ve Güvensizlik.....	27
2.4. Suç Mağduriyet Korkusu ve Viktimoloji.....	29

2.5. Suç Mağduriyet Korkusu ve Suç Mağduriyeti Riski.....	34
2.6. Suç Mağduriyet Korkusunu Etkileyen Faktörler.....	37
2.6.1. Bireysel Suç Mağduriyet Korkusu	42
2.6.2. Çevresel Suç Mağduriyet Korkusu	44
2.8. Suç Mağduriyet Korkusunun Toplumsal Yansımaları	46
2.9. Terör ve Terörizm	48
2.9.1. Terörizm ve İntihar Saldırıları.....	51
2.9.2. Terörizmin Amaç ve Etkileri	55
2.9.3. Terörizmin Korku Oluşturma Araçları.....	57
2.10. Kavramsallaştırmaya ve Ölçüme İlişkin Sorunlar	59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Suç Mağduriyet Korkusuna Teorik Yaklaşımlar.....	62
3.1.2. Mağduriyet Modeli.....	64
3.1.2.1. Dolaylı Mağduriyet.....	66
3.1.2.2. Doğrudan Mağduriyet	67
3.1.3 Savunmasızlık(İncinebilirlik/ Hassasiyet) Teorisi.....	69
3.1.4. Rutin Aktiviteler Teorisi	71
3.1.5. Toplumsal Düzensizlik Modeli.....	73
3.1.6. Kırık Camlar Teorisi.....	76
3.1.7. Sosyal Kontrol Modeli.....	78
3.1.8. Sosyal Problem Perspektifi (Medyanın Etkisi Modeli).....	80

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE ANALİZİ

4.1. Bulguların Analizi.....	84
4.1.1. Katılımcıların Betimlenmesi.....	84
4.2. Doğrudan Mağduriyet Modeline İlişkin Bulgular.....	87
4.3. Dolaylı Mağduriyet Modeline İlişkin Bulgular.....	90
4.4. Medyanın Etkisi Modeline İlişkin Bulgular.....	92
4.5. Savunmasızlık Teorisine İlişkin Bulgular.....	97
4.6. Rutin Aktiviteler Teorisine İlişkin Bulgular.....	99
4.7. Kırık Camlar Teorisine İlişkin Bulgular.....	101
4.8. Toplumsal Düzensizlik Modeline İlişkin Bulgular.....	105
4.9. Sosyal Kontrol Modeline İlişkin Bulgular.....	107
4.10. Araştırma Soruları ve Hipotezlere İlişkin Bulgular.....	110
4.10.1. Sizce Suç Nedir ve Suçlu Kimdir?.....	110
4.10.2. Sizce Terör Eylemi Nedir? Terör Eylemlerinin Sizce En Kötü Tarafı Nedir?.....	112
4.10.3. Bildiğiniz Terör Eylemleri ve Terör Örgütlerinden Birkaç Tanesini Söylersiniz? Bu Örgütler ve Eylemlerin Neden Aklınızda Kaldığını Düşünüyorsunuz?.....	114
4.10.4. Dünyada ve Ülkemizde Zaman Zaman Terör Örgütlerinin Yapmış Olduğu Eylemlerden ve Patlamalardan Korkuyor Musunuz?.....	116
4.10.5. Farkında Olmadan Da Olsa Bir Suça Karışmaktan Korkuyor Musunuz?.....	117

4.10.6. Herhangi Bir Eylemin Ya Da Patlamanın İçinde Kalmaktan Korkuyor Musunuz? Korkuyorsanız Neden?	119
4.10.7. Terör Eylemi Olur Korkusu İle Kalabalık Yerlere Gitmekten Korkuyor Musunuz?	121
4.10.8. Suç Mağduriyet Korkusu Yaşıyor Musunuz?	123
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	127
KAYNAKÇA	136
EKLER.....	143
MÜLAKAT SORULARI.....	143

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa
Tablo-1: Katılımcıların Yaş Aralığı.....	85
Tablo-2: Katılımcıların Eğitim Düzeyi	86
Tablo-3: Katılımcıların Mağduriyet Deneyimi.....	87
Tablo-4: Mağduriyet Deneyiminin Suç Mağduriyet Korkusuna Etkisi	88
Tablo-5: Çevrelerinde Mağduriyet Yaşamış Kişiler Bulunma Durumu	90
Tablo-6: Dolaylı Mağduriyet Korkusu Yaşama Durumu.....	91
Tablo-7: Yaşam Tarzından Dolaylı Mağduriyet Yaşama Durumu	99
Tablo-8: Terör örgütlerinin yapmış olduğu eylemlerden ve patlamalardan korkma durumu.....	116
Tablo-9: Bir suça karışmaktan korkma durumu	118
Tablo-10: Bir eylemin ya da patlamanın içinde kalmaktan korkma durumu .	119
Tablo-11: Terör eylemi olur korkusu ile kalabalık yerlere gitmekten korkma durumu.....	121
Tablo-12: Suç mağduriyet korkusu yaşama durumu	123

GİRİŞ

Suç, araştırmalara konu olurken suçun öncesi, sonrası, nedenleri ve etkilerinin de araştırılmasının ne denli elzem bir durum olduğu her geçen gün daha çok anlaşılmaktadır. Daha önce yapılmış çalışmalarda korkunun suçu etkileme miktarı da göz önüne alınmaya başlanmış ve böylece suç mağduriyet korkusu literatürdeki yerini almıştır. Bununla birlikte literatürde yeni olan ve son yarım yüzyıldır önem kazanan suç mağduriyet korkusu, üzerine uzlaşı sağlanabilecek bir tanıma sahip değildir. Suçun tanımının da kesin hatlara sahip olmayışı suç mağduriyet konusunun tanımlanmasını etkilemektedir.

Suç mağduriyet korkusunu tanımlamayı zorlaştıran başka bir etmen de suç mağduriyet korkusunun, uzun yıllardır bireysel bağlamda ele alınması, psikolojik ya da duygusal olarak değerlendirilmesinin sonucudur. Son alışmalar bu kanaatlerin yetersizliğini ortaya çıkarmıştır. Suç mağduriyet korkusunun bireyselliğinin yanında toplumsal etkilerinin de olduğunun anlaşılmaya başlanması ile bu konu sosyal bilimcilerin ilgisini çekmiştir. Öncelikle Amerika'da artan suç oranları incelenirken dikkat edilmeye başlanmış ve ilk örnekler suç araştırmaları yapan dergiler tarafından ortaya konulmuştur. Sonraları ise Avrupa ülkelerindeki araştırmacılar da suç mağduriyetinin önemi üzerine çalışmalar yürütmüştür. Türkiye'de ise bu çalışmalar çok yeni olup araştırmaların sayısı yetersizdir. Suç mağduriyet korkusunun araştırmaya konu olarak seçilmesi ile bu alanda yeni çalışmalara az da olsa katkı sağlama amacı güdülmektedir.

Korku kendi başına değerlendirildiğinde daha çok bireysel bir duygudur. İnsanın hayatta kalmasını sağlayan insani bir savunma mekanizmasıdır. Ama suç sonucu oluşan korkular bireylerin yaşamlarında birer engel niteliğindedir. Kişilerin yaşam tarzlarını ve rutinlerini, toplumsal bağları zedeleyen bir duruma dönüşebilmektedir. Ayrıca toplumsal bağlarla korku arasında neden sonuç ilişkisi bulunmaktadır. Toplumsal bağların zayıflaması bireyleri korkuya iterken, korkan bireylerin toplumla olan bağları zarar görebilmektedir.

Sosyal kontrol mekanizmalarının çalışmaması ya da bozulmuş olması toplumla birey arasındaki uyumu da bozmaktadır. Toplumla uyum sağlama sürecinden çıkan birey suç mağduriyet korkusu yaşayabilmektedir. Sosyal kontrol mekanizmaları fiziksel ya da sosyal yönlü çözümler sonucunda eski işlevlerini yitirmektedir. Çözümler toplumda güvensizliğe neden olmaktadır. Kişilerin bir birine güvenmemesi korkuya ortam hazırlamaktadır.

İnsanların güvensizlik hissetmesiyle etrafına yabancılaşması ve kendi kabuklarına çekilmesi suç mağduriyet korkusu geliştirmelerine neden olmaktadır. Suçun artmasıyla medyana gelen güvensizlik duygusu bireyin suç mağduriyet korkusunu tetiklemesi, konuya toplumsal problem özelliği katmaktadır. Korkunun bireysel tarafı psikolojinin araştırma alanı iken çevresel etkileri ya da bireysel korkunun toplumsal alana kaymaya başladığı yerde devreye sosyal bilimlerin çalışmaları girmektedir.

Suç mağduriyet korkusunun toplumu etkileme durumu düşünüldüğünde sosyolojik bir problem olduğu görülmektedir. Suç mağduriyetinin çevresel ya da toplumsal boyutuna bakıldığında terör eylemleri, canlı bombalar, patlamalar gibi bütün toplumu etkileyen korku oluşturma araçlarının etkileri önem kazanmaktadır. Suç korkusunu oluşturan en önemli etmenlerden olan terör eylemleri, bombalı eylemler, canlı bomba patlamaları ve diğer suçlar gibi suç unsurlarının, suç mağduriyet korkusuna etkilerini incelemek araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır.

Literatür çalışmalarına bakıldığında suç konusunda yapılan çalışmaların hemen hemen hepsinin suçlu üzerinden yapıldığı görülmektedir. Mağdur faktörünün göz ardı edildiği dikkate alındığında, bu konuda yeni yapılan çalışmaların ne denli önemli olduğunun farkına varılacaktır. Bununla birlikte sadece mağdurun değil, mağdur olmayan bireyin de yaşamını etkilediğinin anlaşılması suç mağduriyet korkusuna önem kazandırmıştır. Suç mağduriyet korkusunu araştıran farklı disiplinler bulunmaktadır. Bu disiplinlerin her biri suç mağduriyet korkusunu kendi alanları açısından ele almaktadır. Kriminolojinin araştırma konusu olan suç çalışmaları çerçevesinde suça etki eden faktörler ve suç sonrasında oluşan etkilerine bakıldığında ortaya mağdur kavramı çıkmıştır. Mağdurun öneminin anlaşılmasıyla kriminolojinin alt dalı olarak viktimoloji bu alanla ilgilenmeye başlamıştır. Viktimoloji mağdur ile ilgilenirken, psikolojik, sosyal ve yasal açılardan yaşadıkları mağduriyetlerinin

giderilmesi için çalışmıştır. Suç mağduriyet korkusu bu alanla bağlantılı olsa da kendi başına değerlendirilmesi gereken bir konudur. Çünkü suç mağduriyet korkusu suç oluşmadan öncesini ele alırken viktimoloji suç sonrasında oluşan mağduriyetle ilgilenmektedir.

Küreselleşen dünya düzeninde toplumların etkileşimi ile birlikte suç unsuru da artık küresel ölçekte önemli bir konu haline gelmiştir. Özellikle canlı bomba gibi terör eylemleri hemen hemen her ülkede yaşanmaktadır. Artık suç mağduriyet korkusu ulusal etkisinin yanında uluslararası etkisi olan önemli bir konu haline gelmiştir. Bunun sebeplerinin başında terör örgütlerinin yapmış olduğu eylemler bulunmaktadır. Toplumdaki kitleleri ve toplumu etkileme gücünü elinde bulunduran suç mağduriyet korkusu terör eylemleri kapsamında daha fazla önem kazanmaktadır. Zaten amacı korku ve sindirme politikaları olan terör eylemlerinin suç mağduriyet korkusunu tetiklediği aşikârdır.

Teknolojik gelişmelerin olumsuz sonuçlarının bir yansıması olan ve devletlerin en büyük sorunu olan bombalı saldırı eylemleri ve canlı bomba suçlarının neticesinde meydana gelen ve artık suç alanının önemli bir konusunu oluşturan suç korkusu ve mağduriyet olgularının incelenip sosyolojik bir perspektiften açıklanmaya çalışılması, çalışmanın konusunun genel hatlarını oluşturmaktadır. Canlı bomba eylemlerinin de bir sonucu olan suç korkusunun bir mağduriyet sonucu veya mağduriyet olmaksızın oluşması etkili olan toplumsal faktörlerin ve bu faktörlerin toplumsal yaşamda meydana getirdiği değişikliklerin araştırılıp incelenmesi ve bir neticeye ulaşması bu çalışma için önem arz etmektedir.

Suç sosyolojisi çerçevesinde suç olaylarında suçlu ile birlikte suç mağdurlarının da olayın içine dâhil ederek bombalı terör eylemleri ve canlı bomba vakaları sonucunda oluşan suç mağduriyet korkusunun toplumsal etkilerini öğrenme amacı güdülmektedir. Bununla birlikte mevcut çalışmaların incelenmesi ve suç teorilerinin de ışığında genel bir çerçeve oluşturulup yapılacak olan nitel araştırma sonuçlarından elde edilen veriler de eklenerek neticeye ulaşılacak istenmiştir. Suç korkusu ve mağduriyet riskine demografik değişkenlerle birlikte sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlarının da etkisi anlaşılmasına çalışılacaktır. Bunların yanında toplumsal cinsiyet faktörünün etkisine de değinilecektir.

Terör örgütleri gerek yaptığı eylemlerle olsun gerek medya üzerinde oluşturduğu etkilerle olsun suç mağduriyet konusu araştırılırken kilit bir öneme sahiptirler. Buradan hareketle tezin konusu terör eylemleri ve diğer suçlar bağlamında suç korkusu ve suç mağduriyet korkusuna nitel bir çalışma yapılarak sosyolojik bir perspektiften bakmak olarak belirlenmiştir.

Kontrol mekanizmalarının suç korkusunu önlemedeki etkilerinin hangi boyutta olduğu ve toplumda bu durumun ne kadar yeterli olduğu ya da olmadığı araştırılacaktır. Bireyin toplum içerisinde meydana gelen terör eylemleri ve canlı bomba olaylarından sonra kendisini ne kadar güvende hissettiği sorusunun cevabı alınmaya çalışılacaktır.

Küreselleşen dünyada artan terör eylemleri ve gerçekleşen canlı bomba olayları düşünüldüğünde Türkiye, bu konuda daha çok çalışma yapılması gereken bir ülke konumunda bulunmaktadır. Bu konuyla ilgili saha çalışmalarının önemini anlaşılabilir çalışmaların artırılması gerekmektedir. Belirtilen amaca hizmet etme çabasının sonucunda bu tezin hazırlanmasına karar verilmiş olup bu konuda az da olsa katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultu az sayıdaki çalışmaya bir yenisinin eklenmesinin katkı sağlayabilmek amacı ile konunun önemi vurgulanmaya çalışılmıştır.

Birinci bölümde çalışmanın metodolojisi açıklanmış ve çalışma sırasında nelere dikkat edildiği bildirilmiştir. Araştırmanın konusunun seçilmesinde etkili olan faktörlere değinilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda suç mağduriyet korkusunun ele alınış biçimine açıklık getirilmiştir. Çalışmanın önemini ne olduğu ve suç mağduriyet korkusunu neden önemli bir olgu olduğu belirtilmiştir. Çalışma boyunca hangi yöntemlerin kullanıldığı bu yöntemlerin araştırmaya uyumu belirtilmiştir. Yapılan mülakat tekniğinin yüz yüze yapılmasından ve nitel araştırma yöntemi verilerinin analizinin nasıl yapıldığı açıklanmıştır. Sosyal bilimler alanında yapılmış bütün çalışmaların bir getirisi ve zorunlu sonucu olarak kapsam ve sınırlılıklara yer verilmiştir.

İkinci bölümde kavramsal çerçevenin oluşturulmasına yer verilmiştir. Kavramsal çerçeve oluşturulurken tüm kavramların en basit halde ele alınıp karmaşığa doğru açıklanması yapılmıştır. Suç mağduriyet korkusunun kavramsal olarak ele alınmasında önce suç sonra korku daha sonra mağduriyet ve en son ise suç mağduriyet

korkusunun açıklanmasına yer verilmiştir. Suç olgusu kavramsal olarak ele alınıp suçun ne olduğu ve kısaca tarihsel sürecine değinilmiş ve suçun insanlıkla ortak bir tarihi olduğu belirtilmiştir. Suç olgusunun toplumsal boyutunun öneminden dolayı dikkat edilmesi gereken bir konu olduğu ve suçun nedenleri ile birlikte sonuçlarının da literatür çalışmalarında yerini aldığı ifade edilmiştir. Korkunun ne olduğu ve nereden itibaren araştırmalara konu olduğu belirtilmiştir. Korkunun suçu ve mağduriyet korkusunu etkileme biçimi açıklanmıştır. Mağdur kavramı ve bu kavram üzerinden mağduriyet kavramı da açıklanmış ve suç mağduriyet korkusunun ne olduğu açıklanmıştır. Suç mağduriyet korkusunun nelerden etkilendiği ya da neleri etkilediği açıklanmıştır.

Suç mağduriyet korkunusa kavramsal alanda bakıldığında en çok etkiye sahip terör eylemleri ve bu kapsamda canlı bomba saldırılarına da yer verilmiştir. Bunun için öncelikle terörün ve terörizmin ne olduğu, bu iki kavram arsandaki farklılıkların neler olduğu açıklanmıştır. Daha sonrasında ise terör eylemlerinin ne olduğu, nerede ve nasıl gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Terörün korku oluşturma araçlarının ne olduğu da belirtilmiş ve bunların etkisi nasıl olduğu toplumu etkileme biçimine yer verilmiştir. Suç mağduriyet korkusu üzerinde terör eylemlerinin mevcut etkisinin yadsınamaz boyutta olduğu fikrine de yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde suç sosyolojisinde suç teorilerinin suça ve suç mağduriyet korkusuna yaklaşımlarına yer verilmiştir. Bu teorilerin ne olduğu ve savunduğu tezlerinin neler olduğu açıklanmıştır. Kısaca bu kuramlara bakacak olursak: Doğrudan mağduriyet modeli, suç mağduriyet korkusunun yaşanılmış mağduriyet neticesinde artacağı savunan görüştür. Bu görüşe göre kişiler bir suçtan dolayı doğrudan zarar görürse ve mağduriyet yaşarsa aynı suçun tekrarından korkmasına neden olacaktır. Bu savın herkes tarafından aynı sonucu doğurmadığı da göz ardı edilmemesi gerektiği de belirtilmektedir. Ama ulaşılan araştırma sonuçların kişilerin doğrudan mağduriyetinin suç mağduriyet korkusu üzerinde etkili bir faktör olduğu sonucunu vermektedir. Dolaylı mağduriyet modeli, ise kişinin bir suçtan doğrudan mağdur olmadan da suç mağduriyet korkusu geliştirebileceğini ya da var olan korkusunda artışa neden olabileceğini savunmaktadır. Kişinin çevresinde cereyan etmiş suçları duyması ya da tanık olması da suç mağduriyet korkusunu etkilediğini ortaya koyan yaklaşım dolaylı mağduriyet modelidir.

Sosyal problem perspektifi veya medyanın etkisi modeli olarak adlandırılan teoride suç mağduriyet korkusunun medya üzerinden verilen haberlerle beslendiğini ve korkunun pekişmesinin de medyanın rolünün üzerinde durulmaktadır. Bu teori haberlerin veriliş şeklinin toplumu etkilediğini ve korkunun yaygınlaşmasında medyanın bir araç haline geldiği fikrinden hareket edilmektedir. Terör örgütlerinin korku yayma aracı olarak medyayı seçmeleri de bu teoriyi desteklemektedir. Savunmasızlık, incinebilirlik ya da hassasiyet teorisi olarak adlandırılan kuramda kişilerin dezavantajlı durumundan dolayı daha çok suç mağduriyet korkusu geliştirebileceklerini savunmaktadır. Bu teori kapsamında toplum içerisinde kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelli kişiler açık hedef olduklarını düşünmekte ve kendini korumaktan ve savunmaktan yoksun olarak değerlendirilmektedirler.

Rutin aktiviteler teorisi, bireylerin yaşam tarzı ve rutin olarak yaptıkları aktiviteler ve alışkanlıklardan dolayı açık hedef haline geldiklerini düşünmelerine ve suç mağduriyet korkusu yaşayacaklarını savunmaktadır. Toplumsal düzensizlik modeli, toplumda düzensizlik ortamının hâkim olması ve suçun bu düzensizliklerden beslenmesi sonucunda suçta artış olduğu ve bu artışın da suç mağduriyet korkusunu tetiklediği ileri sürülmektedir. Yani toplumda düzensizlik varsa kaos vardır, kaos varsa suç artar ve suç artarsa da suç mağduriyet korkusu tetiklenmiş olur.

Kırık camlar teorisi, sosyal düzensizlik teorisinden hareketle ortaya çıkmış olup bir bölgedeki durumuna göre suça elverişli ortamlar oluşmasının suçu oluşturacağı savunulmaktadır. Yani bu teoriye göre bir yerde kırık camların olması ve uzun süre bu camların değiştirilmemesi ya da gerekli bakımların yapılmıyor oluşu, aydınlanmanın yetersizliği gibi faktörler suçu doğurmaktadır. Suçun olduğu yerde de suç mağduriyet korkusunun yaşanması kaçınılmazdır. Sosyal kontrol modeli teorisi, toplumsal kontrol mekanizmalarının işlevini yitirmesiyle toplumda kaos ve kargaşa oluşmasına neden olmanın yanında kişinin güvensizlik duygusu geliştirmesine ve daha çok korkmasına neden olduğunu ileri sürmektedir. Üçüncü bölümde bu teorilere daha geniş yer verilmiş ve açıklamalar yapılmıştır.

Dördüncü bölümde araştırma için yapılan yarı yapılandırılmış mülakat sorularının analiz ve yorumlanmasına yer verilmiştir. İzlenen araştırma teknik ve yöntemi nitel bir çalışma üzerinden yarı yapılandırılmış mülakat tekniği seçilmiştir. Yarı yapılandırılmış mülakat tekniğinin de ise katılımcılarla yüz yüze yapılmış ve sorulara verilen cevaplar ses kayıt yöntemiyle elde edilmiş daha sonra bu ses kayıtları

transkript yöntemiyle dönüştürülmüştür. Katılımcıların mülakat esnasında sıkılmamaları ve sorulara cevaplar verilmesi için uygun ortam oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi kullanılarak görüşmeler, 15 Mayıs 2018 ile 20 Temmuz 2018 tarihleri arasında katılımcılarla yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Tüm bu ön hazırlıklar neticesinde elde edilen veriler nitel veri yöntemine uygun olarak yorumlama kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan analizlerin hipotezlerle ve mevcut kuramlarla ilişkiel açıklamalarına yer verilmiştir. Verilerin analizinde araştırmanın ana problem cümleleriyle, hipotezlerle ve üçüncü bölümde verilen teorilerin ileri sürdükleriyle paralel olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç bölümünde çalışma da ulaşılan sonuçlara yer verilmekle birlikte önerilere de yer verilmiştir. Bu öneriler katılımcıların belirtmiş olduğu fikirlerle de örneklendirilmiştir. Varılan sonuçlar ise terör eylemlerinin suç mağduriyeti üzerinde etkili olduğunu ortaya çıkarmıştır. Medya üzerinden verilen haberlerin korkuyu etkilediği ve medyaya güvenin olmadığı da anlaşılmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu medya üzerinden verilen haberleri sorguladığı gözlemlenmiştir. Kadın katılımcıların erkek katılımcılara oranla daha çok korktukları sonucuna ulaşılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİ

1.1.Araştırmanın Konusu

İnsanlığın gelişimine paralel olarak toplumdaki sorunlar da değişim göstermektedir. Bu sorunların başında suç gelmektedir. Suç sayılan eylemler, insanlıkla birlikte var olagelmış ve insanın yaşadığı değişimlere adaptasyon göstermiştir. İnsanlıkla bu denli birleşmiş eylemlerin araştırılması, nedenleri ve sonuçlarının anlaşılmasına çalışılması her toplum ve her dönem için önemli bir konu olmuştur. Suç üzerinden hukuk kuralları oluşturulmuştur. Bu kurallar, neyin suç neyin suç olmadığını belirlemek üzere konulmuştur. Cezai yaptırımı olan ve suç kabul edilen kurallar, toplumdan topluma farklılık arz etmiştir. Bunun için her toplum kendine özgü sözlü veya yazılı kurallar belirlemiş ve bu kurallara uymayanlar için cezalandırma sistemleri oluşturmuştur. Başlarda bu kadar önlem yeterli görülse de suçun önüne tamamen geçilememiş ve artmaya devam etmiştir.

Bu noktadan sonra insanların neden suç işlediği, nelerin suçu etkilediği soruları önemli bulunmaya ve araştırılmaya başlanmıştır. Suçu etkileyen tek bir faktör olmadığı karmaşık birçok faktörden etkilendiği araştırmalarla ortaya konulmuş, araştırmalar teorilerle desteklenmiştir. Yapılan çalışmalar genellikle suçlu üzerinden yürütülmüş, mağduriyet yaşayan mağdur göz ardı edilmiştir. Mağdurun önemi anlaşılınca yapılan araştırmalar, mağdur olan kişi ya da kişilerin araştırmalara dâhil edilmesine zemin hazırlamıştır. Mağdur ile ilgilenen ve durumu hukuki, psikolojik, sosyolojik açılarından ele alan mağdur bilimi olan viktimoloji de bununla birlikte ön plana çıkmaya başlamıştır. Viktimoloji araştırmaları suç gerçekleştikten sonra mağdur olan kişiler üzerinden yürütülmüştür. Yapılan araştırmaların ortaya koyduğu bir başka sonuca göre, suç işlenmeden öncesinde suça etki eden etmenler incelendiğinde suç korkusu ve suç mağduriyet korkusunun ne kadar önemli olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Suç korkusu ve suç mağduriyet korkusunu araştırma konusu yapan araştırmacılar, bu korkuyu nelerin tetiklediğini ve nelerin bu korkuyu arttırdığını bulmaya çalışmışlardır. Öne sürülen teoriler kapsamında bazı araştırmacılar suç korkusu ve suç mağduriyet korkusunun bireysel bazıları da çevresel etmenleri üzerinde durmuşlardır. Yine bu araştırmacıların araştırma sonuçları göstermiştir ki suç korkusu ve suç mağduriyet korkusu toplumu etkileyen önemli toplumsal bir sorun olmaya başlamıştır.

Suç korkusu ve suç mağduriyet korkusunu etkileyen önemli faktörlerin başında kentleşme, nüfus yoğunluğunun artması, bireylerin kendilerini toplumdan soyutlanması, topluma karşı artan güvensizlik gibi birçok farklı unsurdan etkilenmektedir. Bütün bu faktörlerin ele alınarak suç mağduriyet korkusu konusunda araştırma yapılması gerekmektedir. Suç mağduriyet korkusunu etkileyen faktörlerin incelenmesi, özellikle terör eylemleri neticesinden suç mağduriyet korkusunun nasıl bir gelişim gösterdiğinin ortaya konulması araştırma ile ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Suç mağduriyet konusunun ne denli önemli bir konu olduğunu ve etkilerinin toplumsal boyutuna dikkat çekmek, araştırmanın amacının bu doğrultudan hareket etmesi, konunun günümüz toplumlarında var olan etkisinin ne ölçüde olduğunu anlaşılması, toplumu oluşturan bireylerin bu konudaki düşüncelerinin neler olduğu gösterilmeye çalışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

İnsanlığa yeni bir boyut kazandıran kent ve kentleşmeyle birlikte artan nüfus yoğunluğu suçu etkileyen faktörlerden birisidir. Nüfus yoğunluğunda meydana gelen artışın suç mağduriyet korkusu ile paralellik gösterdiği gözlemlenmektedir. Suç mağduriyet korkusu, artan suç miktarlarından beslenerek bireylerin mağdur olma korkusunu tetikleyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyde oluşan ya da var olan mağduriyet korkusunda artışın olması onun çevreye karşı güvensizlik duymasına neden olmuştur. Toplumda güvensizlik duygusunun hâkim olmasıyla birey kendi içerisine çekilmeye ve artan bir bireyselleşme göstermeye başlamıştır.

Dünyada meydana gelen gelişmelerin beraberinde getirdiği değişimler suç alanlarında da artışa sebebiyet vermiştir. Örneğin eski toplumlarda olmayan ve teknolojik gelişmelerle ortaya çıkan siber suçlar gibi. Bu yeni suç şekillerinden biri de terör örgütlerinin sergilemiş olduğu bombalı eylemler ve patlamalardır. Terör örgütlerinin eylemlerini yapma amacı toplumlarda korku mekanizmasıyla istediklerini devletlere kabul ettirme gayelerinden kaynaklanmaktadır. Suç korkusu ve suç mağduriyet korkusunun bireyin korkusu üzerinden şekillendiği düşünülürse, terör eylemleriyle toplumlarda oluşan bu korkuların suç mağduriyetini ölçmek için gerekli bir argüman olduğu anlaşılmaktadır.

Suç mağduriyet korkusunun toplumsal niteliklerine bakıldığında toplumu derinden sarsan olayların bireylerin korkularını beslediği görülmektedir. Terör örgütlerinin gerçekleştirdiği canlı bomba eylemleri toplumu sarsan olayların başında gelmektedir. Terör eylemlerinin bu kadar etkileyici olması, bu eylemlerden dolayı mağduriyet yaşamış ya da tanık olmuş kişilerin korkularını çevrelerine aktarmalarından kaynaklanmaktadır. Terör eylemlerinin yarattığı en büyük etki olayların medyada verilen haberler ile medyanın, bilerek ya da bilmeyerek toplum içerisinde korkunun yayılmasına hizmet etmiş olması gibi çeşitli faktörlerden kaynaklanıyor oluşudur.

Korku oluşturma araçları, bireylerin kendini güvensiz hissetmesi ve kalabalık yerlere gitmesini etkilemektedir. Bu etki çoğunlukla canlı bomba eylemlerin yoğun olduğu dönemlerde artmaktadır. Araştırmada bireylerin bu eylemlerden sonra ne gibi tutumlar sergiledikleri anlaşılma çalışılmıştır. Terör eylemleri veya diğer suçlar karşısında kimlerin savunmasız olarak değerlendirildiği, bireylerin tedbir alıp almadığı, kalabalık yerlere gitme durumlarında bir değişiklik olup olmadığı gibi çeşitli sorulara verilen cevaplarla suç mağduriyet korkusunu etkileyen faktörlere ulaşılma çalışılmıştır.

Suç mağduriyet korkusu alanında farklı disiplinlerce araştırmalar yapılmış ve sonuçlar çıkarılmıştır. Bu araştırma sonuçlarından da yararlanılarak literatürde gerekli araştırmalar yapılmış ve bunlar da dikkate alınarak yeni bir araştırma hazırlanmıştır. Yapılmış olan bu araştırma diğer disiplinlerden farklı olarak sosyolojik bir perspektiften suç mağduriyet korkusunu nedenleri ve sonuçlarıyla araştırılması amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Suçlu toplumlar için sorun haline getiren onun toplumsal huzuru kaçırmaması ve toplumsal refaha engel olan doğasından kaynaklanmaktadır. Suç, var olan sistemleri yıkmaya hedefli güden ve dikkat edilmesi gereken bir unsurdur. Toplumlarda var olan sistemlerin en büyük düşmanı da terör örgütlerinin işlediği büyük çaplı suçlardır. Çünkü bu suçlar bireye yönelik suçlar değildir. Terör eylemleri direkt toplumun kendisine ya da siyasi erke karşı yapılan eylemlerdir. Ne zaman ve nerede yapılacağı belirsiz olan bu eylemler halk arasında korkuya ve tedirginliğe sebebiyet vermektedir. Bu durum korkunun bireysel etkileriyle birlikte toplumsal etkilerinin de olduğunu göstermekte ve suç mağduriyet korkusu konusunda yapılan araştırmalara önem kazandırmaktadır.

Suç mağduriyet korkusunun terör ekseninden kaynaklanan bu korku da hesaba katarak yapılması gerekmektedir. Terör eylemleri artık hemen hemen her ülkenin sorunu olan bir problem olup araştırmaların bunu da dikkate alınarak yapılmasının ne kadar önemli olduğu görülmesi gereken bir konuyu ifade etmektedir. Özellikle Türkiye'deki mevcut terör problemleri göz önüne alınca, yapılacak suç mağduriyet korkusu çalışmalarında terör örgütlerinin ve terör eylemlerinin suç mağduriyet korkusuna kaynaklık ettiği ve araştırmalarda kilit taşı görevi gördüğü anlaşılacaktır.

Suç mağduriyet korkusu hep var olan bir sorundur. Bununla beraber eskiden çok önemli sayılan bir konu değildi. Ama son yıllar göstermiştir ki suç mağduriyet korkusu suç çalışmalarının yanında ve ayrıca ayrı bir başlık altında araştırılmasını gerektirecek kadar önemli bir hal almıştır. Bu sonuca ilk olarak suç araştırmaları yapan Amerikan dergilerinde varılmış ve dikkate alınmaya başlanmıştır. Daha sonraları Avrupa'daki araştırmacılar tarafından suç korkusu ve suç mağduriyet korkusu araştırılmaya başlanmıştır. Yapılan araştırmalar neticesinde suç mağduriyet korkusu ve mağduriyet risk ölçekleri geliştirilmiştir. Suç mağduriyeti ve mağduriyet risk ölçekleri hazırlanırken basit korkulardan hareketle korkunun nedenleri anlaşılmasına çalışılmıştır. Bu ölçekler yetersiz olsa da bu konuda yapılmış ilk çalışmaları teşkil etmektedir. Suç mağduriyet korkusu kapsamlı bir alana sahiptir. Bu sebeple her etmeni araştırmak çok zordur. Bu araştırmada öneminden dolayı terör eylemlerinden kaynaklı suç mağduriyet korkusuna öncelik verilmiştir.

Terör eylemlerinden ya da canlı bomba patlamalarından kaynaklı veya suç mağduriyet korkusunu tetikleyici bir faktör olarak ele alındığında terör eylemleri, suç mağduriyet korkusu araştırmalarında ciddi bir paya sahiptirler. Bu paydan dolayı araştırmanın önemli noktalarından birisi de terör eylemlerinin korku üzerindeki rolünün anlaşılmasına çalışılmasıdır.

Suç mağduriyet korkusu konusunda yapılan çalışmaların Türkiye’de yapılan örneklerinin az sayıda ve yetersiz oluşu çalışmanın önemini göstermektedir. Küreselleşmenin de etkisi ile terör örgütlerinin zaman zaman Türkiye’de de terör eylemleri gerçekleştiriyor olmaları, zaman zaman üst üste gelen patlamaların görülüyor olması bu olayların toplum üzerinde bıraktığı etkinin incelenmesini önemli hale getirmektedir.

Toplumunu konu edinen sosyolojinin, suç mağduriyeti korkusunun toplumsal boyutunun irdelenmesinde önemli bir rolü bulunmaktadır. Bireysel korkuyla değil de bireysel olan korkunun toplumsala evirildiği noktada devreye sosyoloji çalışmaları girmektedir. Toplumda korkuyu geliştiren mekanizmaların başında terör eylemlerinden sonra gelişen ve artan suç mağduriyet korkusu gelmektedir. Araştırmada sosyolojik açıdan önemli olan bu konuya sosyolojik perspektiften açıklama getirilmek amaçlanmıştır.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Suç konusunu irdeleyen diğer bilim dallarında var olan teorilerin ele alınmasıyla kavramsal bir çerçevenin yanında kuramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu konuda kriminoloji, viktimoloji, psikoloji ve sosyoloji alanlarında mevcut teorilerin suç korkusu ve mağduriyet korkusu üzerine yapılmış çalışmalar taranarak kavramsal bir çerçeve elde edilmeye çalışılmıştır. Oluşturulan kuramsal çerçevede ise konunun sosyoloji teorileri üzerinde yoğunlaşarak açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

Doğrudan Mağduriyet Modeli, Dolaylı Mağduriyet Modeli, Sosyal Problem Perspektifi/Medyanın Etkisi Modeli, Savunmasızlık İncinebilirlik/ Hassasiyet Teorisi, Rutin Aktiviteler Teorisi, Kırık Camlar Teorisi, Toplumsal Düzensizlik Modeli, Sosyal Kontrol Modeli gibi teorileri içine alacak bir kuramsal çerçevenin sonucu olarak konunun açıklanması ve araştırma yöntemlerinin hazırlanması sağlanmıştır.

Araştırmanın suç mağduriyet korkusunun nedenleri üzerine bir çalışma olmasıyla birlikte, özellikle terör eylemleri ve canlı bombaların toplumda nasıl bir etki bıraktığı ve bu etkinin suç mağduriyetini ne ölçüde tetiklediği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu konuda yapılan çalışmalara bir yenisi eklenmek amaçlanırken kişilerin suç mağduriyet korkusundan ne anladığı, korkularını çevresel ve sosyal olarak neyin artırdığı, terör eylemlerini hangi kaynaklardan öğrendiği, bu kaynakların ne derece güvenilir ve doğru haber yaptığı gibi soruların cevapları aranmıştır.

Araştırmada farklı demografik özelliklere sahip 50 kişi ile yarı yapılandırılmış mülakat yapılmıştır. Araştırma yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile 15 Mayıs 2018 ile 20 Temmuz 2018 tarihleri arasında katılımcılarla yüz yüze görüşülerek sorular sorulmuş ve bu sorulara cevaplar alınmıştır. Mülakatlar sırasında kişilerin verdiği cevaplar, tepkiler ve vurgular dikkate alınmıştır. Analiz kısmında açıklayıcı ve detaylı açıklamalara yer verilmiştir. Katılımcıların farklı özelliklerde olmasına dikkat edilmiştir. Araştırma evrenini heterojen şekilde yansıtan uygun örneklem grubu seçimine özen gösterilmiştir. Örneklem grubu seçilirken rastgele katılımcı seçimi yapılmıştır. Katılımcılara araştırmanın neden yapıldığı açıklanmış ve uygun cevaplar alınması için katılımcıların rahat olmasına ve gönüllü olmasına dikkat edilmiştir. Katılımcılara, görüşmeler sırasında cevap vermek istemedikleri sorulara cevap vermeye zorlanmayacakları yönünde taahhütte bulunulmuştur. Katılımcılara cevapların sadece tez çalışması kapsamında kullanılacağı, bunun dışında herhangi bir yerde ya da onun aleyhine herhangi bir şekilde kullanılmayacağı açıkça ifade edilmiştir.

Araştırmada yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmış olup katılımcıyı sıkıkmaması ve uygun cevapların alınması için doğal bir ortamda 30-45 dakika arasında görüşmeler gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Süre sınırlandırması katılımcıya göre esnetilerek katılımcıların sıkılmasına ya da cevaplarını engelleyen bir sınırlamadan kaçınılmıştır. Katılımcıların kişisel durumuna göre süre esnekliği tanınmıştır.

Araştırma için hazırlanan sorular suç mağduriyet korkusuna teorik açıklamaları olan; Doğrudan Mağduriyet Modeli, Dolaylı Mağduriyet Modeli, Sosyal Problem Perspektifi / Medyanın Etkisi Modeli, Savunmasızlık İncinebilirlik/ Hassasiyet Teorisi, Rutin Aktiviteler Teorisi, Kırık Camlar Teorisi, Toplumsal Düzensizlik Modeli, Sosyal Kontrol Modeli teorilerinde temel problem cümleleri baz alınarak sorular oluşturulmuş ve gerekli açıklamalar yapılarak sorulara cevaplar aranmıştır.

Çalışmada kullanılan araştırma teknik ve yöntemlerden, nitel bir çalışma örneğine uygun olarak yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakatlar, katılımcılarla tek tek ve yüz yüze mülakat yapılmış katılımcıların doğru cevaplar ermesi ve dürüst olmasına uygun ortam hazırlanmıştır. Mülakat yapılırken katılımcının bireyselliğine uygun sınırlandırmalar kullanılmıştır. Mülakat yapılırken yarı yapılandırılış olmasından kaynaklı soru cevaptan ziyade bir sohbet ortamına göre sorular katılımcıya aktarılmış ve katılımcının cevaplamasına olanak verilmiştir. Katılımcının bilmediği ya da anlamadığı sorular açıklanarak anlaması ve daha sonra buna uygun cevaplar verilmesi sağlanmıştır. Katılımcının daha akıcı ve sohbet eder gibi soruların sorulması ve cevapların alınması için ses kayıt yöntemi kullanılmıştır. Ses kayıt yöntemi kullanılırken katılımcının izni alınmıştır. Katılımcının rahat olması ve daha doğru cevaplar verebilmesi için ses kayıtlarının araştırma dışında bir yerde kullanılmayacağı konusunda ikna edilmiştir. Bunun için mülakattan önce mülakatın konusunun ne olduğu ve ne için kullanılacağı açık bir şekilde belirtilmiştir.

Katılımcılarla yapılan mülakatla elde edilen veriler, nitel analize uygun şekilde analiz edilmiştir. Elde edilen veriler dikkatlice okunmuş ve tekrar gözden geçirilmiştir. Verilerden çıkarılan sonuçlar karşılaştırılmış, önemli görünen sonuçlar analiz ve yorum kısmında açıklanmıştır. Mülakat sorularının hipotezlere uyumu değerlendirilmiştir.

1.5. Araştırmanın Problem Cümleleri

Meydana gelen terör eylemleri ve canlı bombalar neticesinde bireylerin toplumsal yaşamlarında ne gibi gelişmeler olduğu ve bunun hayatlarını nasıl etkilediği temel soruları üzerinden oluşturulan araştırmanın problem cümlelerine uygun cevaplar aranmıştır. Araştırmanın problem cümlelerinin mülakat sorularıyla uyumluluğu sağlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın problem cümleleri şu şekildedir:

- ✓ Birey suçu ve suçluyu nasıl tanımlamaktadır?
- ✓ Birey terör eylemlerini nasıl tanımlamaktadır?
- ✓ Suç mağduriyet korkusu bireylerin cinsiyetine göre farklılık gösterir mi?
- ✓ Suç mağduriyet korkusu bireylerin yaşına göre farklılık gösterir mi?

- ✓ Terör eylemleri sonucunda bireydeki suç mağduriyet korkusunu nasıl etkilemektedir?
- ✓ Terör eylemlerinden sonra bireylerin kalabalık yerlere gitmesine engel olacak bir suç mağduriyet korkusu oluşmuş mudur?
- ✓ Doğrudan mağduriyet deneyimi bireyin suç mağduriyet korkusunu nasıl etkilemektedir?
- ✓ Dolaylı mağduriyet deneyimi bireyin suç mağduriyet korkusunu nasıl etkilemektedir?
- ✓ Gerçekleşen terör eylemleri ve canlı bombalar ile ilgili bilgileri hangi kaynaklardan edinmişlerdir?
- ✓ Bilgi edindiği kaynaklar ne derece güvenilir bulmaktadır?
- ✓ Birey bilgi edinme kaynaklarını ve medyanın doğruluğunu sorgulamakta mıdır?
- ✓ Bombalı eylemler ve canlı bomba intiharları sonucunda meydana gelen suç korkusunu bireylerin toplumsal yaşamında meydana getirdiği değişimler nelerdir?
- ✓ Suç ve terör eylemlerindeki artış sonucunda birey topluma karşı güvensizlik oluşturmuş mudur?

1.6. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma temel problem cümlelerinden yola çıkılarak uygun hipotezler öne sürülmüş ve analiz kısmında bu hipotezlerin uyumu tartışılmıştır.

Araştırma için öne sürülmüş hipotezler şöyledir:

- ✓ Sosyal kontrol mekanizmalarındaki bozulmalar bireylerde suç mağduriyet korkusunu ve mağduriyet riskini oluşturur.
- ✓ Yaşanılan çevrenin sahip olduğu fiziksel koşullar bireylerde suç mağduriyet korkusunu ve mağduriyet riskini oluşturur.
- ✓ Daha önce yaşanılan mağduriyet durumu bireylerde suç korkusu ve mağduriyet korkusunu artırır.
- ✓ Suç mağduriyet korkusu sunucunda bireylerin mağduriyet riskini azaltıcı tedbirler alınması durumunu artırır.

- ✓ Suç mağduriyet korkusu ile birlikte bireylerin ev dışı rutin aktivitelere katılması durumunu etkiler.
- ✓ Terör eylemlerinden sonra bireylerin kalabalık yerlere gitmesine engel olacak bir suç mağduriyet korkusu oluşur.
- ✓ Kişiler medya aracılığıyla verilen haberlere güvenmemektedir.
- ✓ Medya üzerinden verilen haberler kişiler tarafından sorgulanır.

1.7. Kapsam ve Sınırlılıklar

Sosyal bilimlerde yapılan çalışmalarda kapsam ve sınırlılıkların olması ölçüm ve güvenilirlik için zorunludur. Çalışmanın evreni olarak Ankara ili seçilmiş olup örneklem olarak da Ankara'da ikamet eden yaş, cinsiyet ve eğitim durumları farklılık gösteren 50 kişiyle yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılarak yüz yüze görüşme sağlanmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılarak katılımcılarla 15 Mayıs 2018 ile 20 Temmuz 2018 tarihleri arasında yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcı 50 kişi ile terör eylemleri neticesinde ve diğer suçlar kapsamında suç mağduriyet korkularına açıklama getirecek sorular sorularak araştırmanın temel verileri oluşturulmuştur. Araştırmada sadece Ankara'da oturan farklı yaş, cinsiyet ve eğitim durumu ifade eden katılımcıların olması sağlanmış olup sınırlık bu değişkenler üzerinden sağlanmıştır. Araştırma, dolayısı ile de araştırma bulguları bu katılımcılarla sınırlandırılmıştır. Araştırmaya konu alan kişilerin etnik kökenleri dinleri, mezhepleri gibi değişkenler araştırma dışı bırakılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Suç Kavramı ve Suç Sosyolojisi

İnsanoğlunun varlığıyla eşdeğer tarihsel sürece sahip bir olgudur suç. Yani insanın var olduğu her yerde suçta vardır. Bu sebeple suç, toplumlarda kaçınılmaz sosyal bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada amaç suçun muhtemel ve farklı tanımlarını belirterek, suçu anlamak, nedenlerini bulmaya çalışmak ve mümkün olduğu noktaya kadar suçu önlemeye yönelik çabaları anlatmaktır. Bu çabaların neticesinde suç kavramını inceleyen çalışmalar ve yapılan tanımlarla konuya ışık tutmaya çalışılmıştır.

Suçun birden fazla tanımı bulunmaktadır bununla birlikte genel bir ifadeyle; toplumda varlığı kabul edilmiş sözlü yahut yazılı kuralların ihlal edilmesi durumudur. Mevcut kurallar yasalarca belirlenmekte ve denetlenmektedir. Var olan yasaların ihlal edilmesi cezai yaptırımlarla önlenmeye çalışılmaktadır. Suç olgusu, yani belirli hareketlerin yasak fiilleri ifade etmesi ve bu fiilleri işleyenlerin çeşitli tepkilere konu olmaları devletin varlık bulmasına sebebiyet vermiş ve gelişmiş insan toplumlarının meydana çıkışından daha öncelerinde de bu duruma rastlanmıştır. Tarihte varlık bulmuş hiçbir toplum yoktur ki, orada belirli fiiller yasaklanmamış ve bunun karşılığı olarak cezai yaptırımlar uygulanmamış olsun. Suçlar toplumların içerisinde bulunduğu sosyal, ekonomik ve manevi şartlar gibi birçok faktöre göre şekil almaktadır (Biliç, 2014:9).

Suçun kesin bir tanımı bulunmamakla birlikte birbirine benzer ve birbirinden farklı noktalar baz alınarak yapılan tanımlar bulunmaktadır. Suç başlığı altında yapılan mevcut suç tanımları incelenip, karşılaştırılıp suç kavramı olabildiğince anlatılmaya ve açıklanmaya çalışılmıştır.

Suçun sözlük anlamına bakıldığında öncelikle Türk Dil Kurumunun tanıma yer vermekte fayda vardır. Türk Dil Kurumuna göre suç (TDK, 2017):

“1. Törelere, ahlak kurallarına aykırı davranış. (isim)

2. *Yasalara aykırı davranış, cürüm. (hukuk) olarak tanımlanmıştır.*”

Bu tanım kapsamında yazılı, sözlü ve hukuk kuralları neticesinde topluma aykırı davranış suç olarak nitelendirilmiştir.

Suç tanımlayan bir başka kavram olarak karşımıza kanun koyucu veya kanun koyucular tarafından kararlaştırılan hükümlerin neticesinde ortaya çıkan kuralların bütünü ile oluşan bir ifade olup hangi eylemlerin suç eylemi olduğunu belirtmektedir. Yani kanun koyucu tarafından toplumun kendisine ya da toplumu oluşturan fertlere zarar verdiği veya tehlikeli olduğu düşünülen her türlü davranış ve eylemleri kapsayan hareketler suç sayılmaktadır. Tarihte var olan tüm toplumlarda kanun koyucular, kendi menfaatleri ya da toplumun menfaati için tehlikeli olan ve zarar içeren eylemleri yasalarla belirleyip yasaklamışlardır. Yasaların yasakladığı davranışı gösterenlerse cezalandırılmışlardır. (Tolunay, 2010:22) Bu yasalar dönemsel ve toplumsal koşullar tarafından şekil almış ve almaya devam etmektedir. Suç doğası gereği bitirilemez bir yapıya sahip olduğundan suç ve suçun ilintili olduğu eylemler araştırmacıların odağı olmaya devam edecektir.

Suç olgusunun tam anlamıyla açıklanması ve anlaşılması için farklı disiplinlere konu olmasının bir getirisi olarak, disiplinler arası bir yaklaşım geliştirilerek inceleme konusu olmasını gerektirmektedir. Bu da bir biriyle bağlantılı disiplinlerin suç olgusunu disiplinler arası bir yaklaşımla farklı bakış açılarını kapsayan bir alan oluşturulması ve konunun daha iyi irdelenmesine olanak sağlayacak kendi alanını oluşturmasına zemin hazırlamıştır. Suç olgusu hem kendi disiplini olan kriminolojide incelenip araştırılırken hem de başka disiplinlerin suç olgusuna yaklaşımlarından beslenmektedir. Hukuk, sosyoloji, psikoloji, şehir planlama ve son zamanlarda da coğrafi bilgi sistemleri ve mekânsal analizlere dayalı çevresel kriminoloji gibi disiplinler kendi sınırları çerçevesinden suç olgusunu açıklamaya çalışmaktadırlar (Düzgün, 2007:4). Bu farklı disiplinlerin bir arada bulunmasına ve suç için ortak bir payda oluşturmasına olanak vermektedir. Farklı perspektiflerce açıklanmaya çalışılan suç bir noktada bir araya getirilerek, eksik yanlarını da tamamlayarak daha kapsamlı bir suç tanımına ulaşılmasını mümkün kılacaktır.

Suç kavramı incelendiğinde, kavramsal olarak ortaya çıktığı günden bugüne değin çok farklı tanımların yapılmış olduğu görülmektedir. Çağdaş kriminoloji alanında çalışmış kriminologlarca suç tanımsal bakış açısıyla, dört ana başlık altında

incelenmektedir. Bu başlıklar, yasal, siyasal, sosyolojik ve psikolojik bakış açılarını ifade etmektedir (Tunç, 2008:21). Bu çalışmada diğer alanların suçla ilgili çalışmaları ve tanımlarına yer verilmekle birlikte daha çok sosyoloji alanı taban alınarak inceleme konusu oluşturulmuştur.

Suçun ne olduğu sorulduğunda alınan cevaplardan hareket edildiğinde karşımıza ceza hukuku çıkmaktadır. Ceza hukukunun kendi disiplince suçun ne olduğuna verdiği cevap; suç yasalar tarafından ceza almayı gerektiren hareketlerdir. Yani ceza hukukunda suça bakış ceza verilen davranışlar üzerinden yapılan bir tanımla ifade etmektedir. Oysa toplumbilimcilerin tanımlamalarına göre suç, toplumun içerisinde bulunduğu koşullar, kültürel unsurlar ve bireyin içerisinde bulunduğu çevresel koşulların olumsuz bir sonucudur. (Tolunay, 2010:20). Ceza hukukunun verdiği tanımda suç, ceza yasalarının ya da hukuk düzeninin ihlal edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Bir başka ifadeyle suç, yasanın cezalandırdığı harekettir. Suç, burada tanımlandığı gibi basit olmayıp çok yönlü ve karmaşık bir olgudur. (Tolunay, 2010:20). Suçun bu komplike yapısı onun tek ve geçerli bir tanım oluşturmasını engellemekte ve yapılan farklı tanımların senteziyle bir suç kavramının meydana getirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Suçun toplumsal tanımlarından biride suçun içerisinde olduğu ortamdan bağımsız olmadığını vurgulamaktadır. Suç faaliyeti, doğuştan veya sonradan kazanılan özellikleri ile değil içinde cereyan ettiği sosyal durumla tanımlanır. (İçli, 2001:3) Suç sayılan fiiller her toplum için kendi kuralları ve şartları gereği değişmektedir. Bir toplumda suç sayılan bir eylemin bir başka toplumda suç sayılmadığı durumlar olduğu gibi tüm toplumlarca kabul görülen suçlarda mevcuttur. Burada suçu suç yapan özellik içinde meydana geldiği sosyal durumların bir sonucu olarak tanımlanmasıdır. Yani suçun farklı toplumlarda ya da aynı toplumun farklı dönemlerinde farklı cezalar alması veya suç sayılmasının ön koşulu içerisinde bulunan sosyal durumun bir getirisi olmasıdır.

Sosyoloji alanında mevcut suç teorilerine bakıldığında da kişiyi suça yönelten sebepler arasında çevre faktörünün önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Toplumda mevcut sosyal ilişkiler ağında bireyin konumu suç fiilinin ortaya çıkmasını etkilemektedir. Yani bireyin toplumsal kurumlarca topluma bağlanması ya da bu bağların zayıf olması onu suça bulaşma ihtimalini artırmakta ya da azaltmaktadır. Bu

faktör dışında toplumsal statü kazanmanın yollarından biri olarak suç işleyerek statü kazanmaya çalışan bireylerin suça karışma ihtimalleri daha fazla olmaktadır. Bunun sebebi ise sosyolojiye göre bireyin, üyesi olduğu toplumun farkında olabilmesi, toplumun kültürel öğelerine göre davranışlar sergilemesi ve toplumca kabul görmesi için sosyalleşmenin zorunlu bir durum olduğunu belirtmektedir. Sosyalleşme için gerekli koşullardan biri de toplum ile birey arasında olan uyumun varlığıdır. Sosyalleşmeyi şekillendiren ise toplumun bireylerini cezalandırma ve ödüllendirme sistemidir. (Biliç, 2014:9) Bireyin sosyalizasyon sürecinde öğrendiği ödül ve ceza onu suçtan koruyan ya da suça iten bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü birey işlediği suç neticesinde aldığı ceza suçtan hafif kaldığında bu kişinin tekrar suç işleme potansiyelini artırmaktadır. Aynı zamanda işlediği veya işleyeceği suçun cezasının fazla olması suç işlemesini önleyebilmektedir. Tabi bu kuralların her zaman etkili olmadığı görülebilmektedir. Kişileri suça sürükleyen başka etmenlerin olduğu da göz ardı edilmemesi gereken faktörlerdendir.

Sosyoloji, suç kavramını ele alırken tek değişken üzerinden değil birden fazla değişkenin rol aldığı bir olgu olarak değerlendirmektedir. Suça etki eden faktörlerin karmaşıklığı bu olgu ile ilgili evrensel bir tanıma ulaşılmasını zor hale getirmektedir. Suç olgusunun genel geçer ya da evrensel bir tanıma tabi olmasının önünde bulunan engeller bu kavramın farklı noktalardan değerlendirmesine sebebiyet vermektedir. Sosyolojik bağlamda suç kavramına değinen temel yaklaşımlar suçun nedenlerini anlama ve tespit edilmesi doğrultusundadır. Bu alanda ortaya koyulan teorilerin işlevselci ve sosyal yapı teorileri olarak iki ana başlığa ayrıldığı görülmektedir. İşlevselci yaklaşım ana hatlarıyla, ortaya çıktığı 19. yüzyılda odak noktası olarak suç ve toplumda var olan sosyal yapı arasındaki mevcut ilişkiyi irdeleyerek suç kavramına bu açıdan yaklaşmaktadır.

İşlevselci yaklaşımın en önemli isimlerinden biri olan Emile Durkheim'e göre, toplumların içerisinde bulunduğu mevcut yapısı geliştikçe daha karmaşık bir yapıya doğru evrilmektedir. Bunun sonucuna bağlı olarak mekanik dayanışma üzerine kurulu toplumsal yapıdan organik dayanışmaya dayalı yapıya geçilmesi ve baskıcı yaptırımların yerini verdirici uygulamalar almaktadır. Yine bir başka işlevselci olan Robert Merton'a göre suç, diğer makro analizler gibi denge durumunu kaybetmiş toplumlarda faile dayatılan bir durumun sonucudur. İşlevselci yaklaşıma göre suç davranışını doğuran sosyal yapıda meydana gelmiş bozulmaların sebebiyet verdiği

savunulmaktadır. Sosyal yapı teorileri bu noktada iki alt başlığa ayrılmakta. Bunlar; ekolojiye dayanan ve ekolojiye dayanmayan yaklaşımlar şeklinde ifade edilmektedir. Ekoloji temelli yaklaşımlar suçun birey ve çevre ekseninde meydana gelen olaylar örüntüsüne bağlamaktadır. Ekoloji temelli olmayan yaklaşımlar ise suç olgusunun bireyin toplumla ve bireyin bireyler arası ilişki ve etkileşiminin sonucunda doğduğunu savunmaktadır (Düzgün, 2007:4).

Suç toplumsal olayların kaçınılmaz bir sonucudur ve çözümü de yine toplumsaldır. Bu yüzden çözüme ulaşmak için toplumsal bir hareket gerektirmektedir. Her suçun kendine has nedenleri bulunmakla birlikte toplumda vuku bulan nedenler engellendiğinde suçun görülmesi de azalacaktır. Suçun doğasına ilişkin pek çok sosyolojik ve kriminolojik kökenli teori geliştirilmiştir. Suç sosyolojisi alanında yapılmış araştırma verileri neticesinde suçun türleri ve oranları toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Bu da suçun toplumsal bir olay olarak ele alınmasını ve çevre faktörlerinin suçu etkileme potansiyelinin araştırılmasına neden olmaktadır (Sezer, 2010:6).

Suç, diğer herhangi bir davranışta olduğu gibi, sadece suçun nedenlerine veya özelliklerine yoğunlaşan hiç bir teori suçu başarılı bir şekilde açıklayamaz. *“Suç bir tanımdır, bir davranış türü değildir. Suç etiketi bir davranışla ilgilidir.”* (İçli, 2001:66)

Sonuç olarak insanın bulunduğu her ortamda suç var olmuştur ve var olmaya da devam etmektedir. Birlikte yaşayan insan topluluklarında, suç önemli bir alanı oluşturmakta ve diğer sosyal bilimlerde olduğu gibi sosyoloji alanında da araştırma ve inceleme konusu olmaktadır. Sosyolojinin suçla ilgili kısmı suç sosyolojisi başlığı altında toplanmakta ve suçun meydana geldiği şartları, nedenleri ve özelliklerini dikkate alarak suç teorileri ortaya atmaktadır. Burada asıl problem kesin bir tanımın olmayışı ve geçerli bir tanımın yapılamayışı konuyu zorlaştırmaktadır. Yine de genel bir ifade ile belirtecek olursak suç mevcut kuralların ihlali ve yasaklanmış fiillerin tümünü kapsamaktadır. Bu kurallar ve eylemler toplumsal ve dönemsel olarak değişmekte ve şekil almaktadır.

2.2. Suç Mağduriyet Korkusu ve Suç Korkusu

Suç konusu kadar önemli olan bir diğer olguda suç korkusu kavramıdır. Suç korkusunun olduğu toplumsal dönemlerde bireyler arası iletişimin azalmasına ve bireyin sosyalleşmesine ket vurmaktadır. Bunun olumsuz getirilerinden biri olarak da birbirinden kopmuş bireylerin bir araya geldiği insan yığınının oluşturduğu bir toplumdur. Bu toplumlarda, topluma yabancılaşma problemi ortaya çıkmaktadır. Bu durumda da suç korkusu yüzünden birbirinden uzaklaşmış bireylerin suça teşvik verme durumu söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla suç konusuna verilen önemin suç korkusu konusuna da verilmesi gerekmektedir (Köklü, 2016:1).

Bu bölümde öncelikle korku kavramı ve sonrasında ise suç korkusu kavramına değinilmektedir. Korku kelimesi kendi başınayken bireysel bir nitelik taşımaktadır. Ama bireyselliğinin yanı sıra toplumda belirli dönemlerde ve belirli durumların sonucunda toplum geneline yayılan korkuyu ve bu korkuda meydana gelen artışı ifade ettiğinde, suç korkusu artık bireysel olmaktan çıkarak toplumsal bir nitelik kazanmaktadır. Araştırma konusu olan korku kavramı, suç korkusunun tam olarak toplumsal nitelik kazanması ile oluşturduğu toplumsal problem boyutunun irdelenmesini ifade etmektedir.

Suç korkusu kavramına bakıldığında içerisinde barındırdığı korku terimi, dışarıdan gelen bir tehdit karşısında kişinin verdiği tepkilerin dışında kişide meydana gelen kaygı ve endişeleri anlatmak için kullanılan bir kavramdır. (Çolaklar, Solak, 2017:315). Bu kaygı ve endişe durumu toplum içerisinde huzursuzluğa sebebiyet vermektedir. Yine başka bir tanıma göre;

“Suç korkusu; aşırı korunma ve kaçınma davranışlarıyla sonuçlanan, kişinin kendine ya da malına yönelik zarar tehdidi içerdiği bilgisi - algısına dayalı, suç mağduru olma korkusudur” (Öztoprak, ve diğerleri, 2017:1).

Suç korkusu ve suç mağduriyet korkusu aynı gibi gözükse de aslında ayrıldıkları noktalar bulunmaktadır. Suç korkusu bireylerin herhangi bir suç karşısında geliştirdikleri korku ve endişe durumunu ve suça karışma ihtimalini ifade ederken suç mağduriyet korkusu ise, kişilerin korkulan bu suçlardan dolayı göreceği her türlü zarardan dolayı mağduriyet yaşama korkusunu ifade etmektedir.

Korkuyu belirleyen evrensel nitelik hiç şüphesiz, insanı insan yapan duygu durum halini yansıtmaktadır. İnsani duyguları teşkil eden sevmek, heyecanlanmak, şaşırmaq veya üzölmek her ne kadar insani nitelikteyse korku da bu nitelikler arasında sayılmaktadır. Korku daha çok güvensiz ortamlardan beslenmekte ve güvensizliğin artmasına sebep olan durumlar korkunun artmasına neden olmaktadır (Yücel, 2009:280). Burada önemli olan belirli miktarda var olan suç korkusu değil de bu suç korkusunun artmasına sebebiyet veren durumlar ve unsurlardır. Bu unsurların başında toplumda güvensizliğin hâkim olması gibi çeşitli durumlar gelmektedir.

Toplumda güvensizlik ortamı oluştuğunda beliren duyguların başında korku gelmektedir. Korkunun temel kaynağı stres sonucunda oluşan duygu değişimidir. Korku insanın ilkel doğasına hitap eden ve aynı zamanda onu tehlikeler karşısında ayakta tutan bir savunma mekanizmasıdır. Korku için yapılmış başka bir ayırmda onu iki alt başlığa ayırmaktadır. İlki kimyasal diğeryse duygusal tepkileri oluşturmaktadır. Kimyasal tepki evrensel kabul edilirken duygusal tepki ise bireysel kabul edilmektedir. Burada önemli olan kimyasal tepkilerdir çünkü bunun sonuçları fiziksel olduğu için gözlenebilmektedir. Bu fiziksel tepkiler hayattır. Dolayısıyla vücudun tepkileriyle ölçülebilmektedir. Kimyasal tepkiler korku durumunda vücuda komut vererek onun kaçınmasını, korunmasını, savunma veya mücadele etmesini söylemektedir. Kimyasal tepkiler vücudun otomatik komutlarıdır (Yücel, 2009:280,281). Bireysel olan suç korkusunun bireysellikten sıyrıldığı ve evrensel niteliğe büründüğü nokta kimyasal kaynaklı suç korkusudur. Bu korkunun araştırılmasına olanak vermektedir.

Suç korkusu toplumda suç olayını teşkil eden ve suç olarak kabul görölen fiillerin yaşanmasına karşın duyulan normalin üstünde endişe durumunu açıklamaktadır. Suç korkusu kişilerin toplum içerisinde güvenli şekilde yaşama isteğinin karşılanmadığı ve güvensizliğin bireylerde oluşturduğu hassasiyet neticesinde oluşan duygusal tepkilerdir. (Karasu, 2017:44) Bu duygu durum halinin önlenmesi ancak suç korkusu konusunda yapılacak olan araştırmalar neticesinde bulunan çözüm önerileriyle engellenmesini mümkün kılacaktır. Suç korkusunun tamamen önlenmesi mümkün değildir, ancak suç korkusunun miktarında azalma sağlayabilmek için gerekli önlemler alınmalıdır.

Suç korkusu konusunda yapılmış bilinen tanımların başında Ferraro gelmektedir. Ferraro suç korkusunu tanımlarken,

“Bireyin suç veya suç ile ilişkilendirdiği sembollere karşı geliştirdiği duygusal tepki veya anksiyete duygusu’ olarak tanımlamaktadır. Bir başka bilindik tanım ise Warr tarafından yapılmıştır. O suç korkusunu, ‘suça maruz kalma korkusunu tehlike beklentisinden kaynaklanan endişe/kaygı duygusu’ şeklinde nitelendirmektedir. ‘Korku; bir inanç, değerlendirme veya tutum değildir. Aksine korku bir duygudur. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda suça maruz kalma korkusu, algılanan çevreye karşı geliştirdiğimiz duygusal reaksiyon olarak tanımlanmalıdır” (Öztürk, Kocacık, 2016:1491).

Önemli olan suç korkusu değil bu duygu karşısında bireyin vermiş olduğu tepkilerdir. Bu tepkiler toplumsal nitelik kazanabilmekte ve toplumun büyük bir çoğunluğuna etki edebilmektedir. Bu sebeple öncelikle birey üzerindeki korku daha sonrasında bunun toplumsal yansımalarına bakmak gerekmektedir.

Suç korkusunun temel unsuru kişinin suç sonucunda yaşayacağı mağduriyetten dolayı oluşan suç korkusunu belirtmektedir. Birey kendisi dışında değil de kendisine tehdit oluşturduğu risk faktörlerinden dolayı suçtan korkmaktadır. Bireydeki korkunun doğurduğu endişe onu gündelik hayatından alıkoymakta ve hem sosyal hem de psikolojik olarak etkilemektedir. Çünkü niteliği ne olursa olsun her suç ortaya çıktığı durumdan dolayı toplumda sosyal, ekonomik, siyasal, sorunlara ortam hazırlamakta ve toplumdaki güvenin yerine güvensizlik oluşturarak toplumsal bağların zayıflamasını tetiklemektedir. Tüm bu nedenler suç korkusunun iyi bir analiz sonucu tanımlanması ve etken faktörlerin incelenmesini önemli kılmaktadır (Solak, 2015:18).

Suç korkusu ile ilgili araştırmalar gösteriyor ki korkunun iki kaynağı bulunmaktadır. Birincisi doğal korku olarak tabir edilen ve doğuştan insanda mevcut duyguyu tanımlamaktadır. Bu duygu insana doğumla verilen ve insani özellikleri arasında olup insanın bir parçası olarak nitelendirilmektedir. İkincisi ise sonradan kazanılan, bireyin çevre ve toplumla etkileşimi sonucu oluşan ya da öğrenilen korku olarak nitelendirilmektedir. Birey ister doğuştan getirdiği korku olsun ister öğrenme ile elde ettiği korku olsun onu suç karşısında paniğe sevk eden uyarıcılar sonucu kazandığı korku suç korkusunu tanımlamaktadır (Dolu, ve diğerleri, 2010:57).

Suç korkusu bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutları olan karmaşık bir kavramdır. Bu nedenle tam olarak ne anlama geldiği konusunda evrensel bir uzlaşımın ortaya konması güçtür. Suç korkusuna farklı açılardan yaklaşılmaktadır. Bu yaklaşımlardan ilki bilişsel boyutta oluşan suç korkusu, risk algısı ve rasyonel düşünmenin sunucunu içermektedir. Duygusal boyutta ise korku ile ilintili duygular

ve onların sonuçları vurgulanmaktadır. Davranışsal boyutuna bakıldığında ise suç eylemine tepki olarak gösterilen fiziksel yansımalar kast edilmektedir (Öztürk, 2015:254). Suç korkusunun bilişsel ve duygusal boyutları bireysel ve öznel olması sebebiyle araştırılması ve engellenmesi zor bir durumdur. Bu yüzden araştırmacılar suç korkusunun davranışsal boyutunu irdelemeye ve incelemeye çalışmaktadırlar. Davranışa dönüşüncüye kadarki sürede ölçülen bilişsel ve duygusal boyut önem kazanmaktadır. Ama ancak davranışa dönüştüğü noktada inceleme alanı bulabildiği için davranışsal boyut ön plana çıkmaktadır.

Suç korkusu suçla ilgili olmakla birlikte suçtan farklı bir durumdur. Kriminologlar tarafından yapılmış sayısız araştırma gösteriyor ki, suç oranlarında meydana gelen artışa paralel olarak suç korkusunda bir artış olmasına karşın, suç oranlarının azalmasında ya da düşüş yaşanmasında suç korkusunun azalmasına sebep olamamaktadır. Yani bu da suç korkusunun suçtan ayrı bir alan oluşturduğunu ve inceleme alanı olarak önemli bir konuyu içerdiğini göstermektedir (Dolu, ve diğerleri, 2010:57). Suç korkusu da suç kadar önemli ama suçtan ayrı sosyal bir problemi teşkil etmektedir. Bu sosyal problemin anlaşılabilmesi için suç ve suç korkusu kavramına önem verilmesi gerekmektedir.

Suç korkusu, son yarım yüzyıldır sosyal bilimcilerin önem verdiği konular arasında yerini almıştır. Başlarda suçun anabilim dalı olan kriminolojide yerini almış ama daha sonraları sosyologlar tarafından sosyolojik çerçeveden de araştırma alanı oluşturmaya başlamıştır. Sosyologlar suç korkusunun daha çok bireysel ve çevresel faktörlerin mağduriyet korkusuna etkisi üzerine çalışmışlardır. Yapılan bu araştırma ve incelemeler sonucunda ortaya çıkan bulgular suç korkusunun modern toplumların kaçınılmaz problemlerinden biri olduğunu kanıtlar niteliktedir. Bununla birlikte hemen hemen her dönemde suç problem teşkil etmekteydi lakin artık bireylerin suçtan korkularında meydana gelen değişimler hem kendilerini hem de yakınlarını suç korkusuna karşı artan risk faktörlerinden dolayı savunmasız hissetmelerindedir. Bu durum literatürde suç mağduriyet korkusu olarak tanımlanmaktadır. Birey suç korkusuna maruz kalmamak ve mağduriyet yaşamamak için iki tür davranış geliştirir. Bunar; kaçınma ve korunma davranışlarıdır. Bunun için kendine özgü stratejiler geliştirmektedirler. Tehlike arz eden ya da korkuyu çağrıştıran mekân ve kişilerden uzak durmaya çalışarak kaçınma davranışını sergilerken bazıları, bazıları da kentte

neresinin daha tehlikeli olduğunu bilmekte ve buralara gitmemeyi tercih etmektedirler (Öztürk, Kocacık, 2016:1488-1491).

Toplumsal refahı ve bireyin yaşam kalitesini etkileyecek güçte olan suç korkusunun bireye, topluma, ekonomiye ve toplumsal düzene sayısız olumsuz etkisi bulunmaktadır. Suç korkusu bireyin kendi içine kapanmasına, toplumdan uzaklaşmasına, yabancılaşma problemine ve hatta anti sosyal kişilik bozukluğuna veya akıl sağlığında meydana gelecek bir sürü soruna sebebiyet verebilmesinden dolayı ciddi bir sosyal problemdir. Toplumsal barış koşulları ve toplumda güven duygusunun zedelenmesi, bireyler arası ilişkilerde bozulmalar, toplumsal bağlarda zayıflama ve kopmalara neden olmaktadır. Suçun önlenmesini sağlayacak olan toplumsal dayanışma ve güvenin zedelenmesinden dolayı suçun önlenmesine mani olan bir özelliğe sahiptir (Dolu, ve diğerleri, 2010:58). Tüm bu sebepler gösteriyor ki suç korkusu ister kendi başına olsun ister suçu etkileyen bir faktör olarak olsun araştırılması ve çözümlenmesi gereken önemli bir konuyu ifade etmektedir. Topluma yabancılaşma sorunsalı tek başına bile suç korkusunun suçtan ayrı bir alanda ele alınıp incelenmesi için gerekli unsuru oluşturmaktadır.

Kısaca herhangi bir suç neticesinde mağduriyet yaşama korkusunu karşılayan suç mağduriyet korkusu bireylerin fiziksel ve psikolojik olarak yıpratıldığı gibi toplum içerisinde sosyal ilişkileri zedelemekte ve toplumsal düzen için tehdit oluşturmaktadır. Suç korkusu, korkunun duygusal tarafını oluşturan birden çok unsuru bulunan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyin suç ile ilişkilendirdiği durumlara karşı gösterdiği tepkilerin tümüdür. (Öztürk, Yıldız, 2017:660) Doğal bir süreç olan bu duygusal değişimler toplumsal dönemlerde artma azalma göstermektedir. Bunun başlıca sebeplerinden biri de toplumsal değişimlerin bir sonucu olarak suç korkusu oluşabilmektedir. Değişen ve gelişen teknolojilerin toplumda meydana getirdiği sosyal değişimlerin bir ürünüdür aynı zamanda. Bu sosyal gelişmelerin negatif yönlerinden birisi de toplumda varlık bulan suç korkusunda meydana gelebilecek artışlardır. Bütün bu nedenler suç korkusunun modern zamanların önemli sosyal bir problemi olduğunu göstermektedir. Yine de bu daha önceleri suç korkusu olmadığı anlamına gelmemektedir. Günümüzde suç korkusunun daha çok önemsenmesi ise artan risk faktörlerinden kaynaklanmaktadır.

2.3. Suç Mağduriyet Korkusu ve Güvensizlik

Güven duygusunun karşılığı rahatlamayken, güvensizlik duygusunun karşılığı gerilim, stres olarak açıklanmaktadır. Bireyin sürekli gerilim halinde veya uzunca bir süre dikkatli olma durumunun hayali korkulara varıncaya dek bir sürü olumsuz yönü bulunmaktadır. Nasıl ki bir köpeğin saldırmaya hazır pozisyonda kulaklarını dik tutarken ki halinden mutlu olmadığı anlaşılıyorsa insanın da sürekli bir endişe ve korku altındaki halinin onu yorduğu söylenebilir. Neticede insanların zaman zaman dikkatlerini yoğunlaştırdıkları şeylerden uzaklaşma gereksinimi bilinmektedir. Bu insanların hayatlarını devam ettirmeleri için önemli bir ihtiyaçtır. Bu bağlamda dikkatin gerilime eşdeğer olması ve bilgili olmanın da dikkatli olmaya eşdeğer olması beraberinde de mağdur olmaktan sakınmayı getirdiği söylenebilir. Kısaca bütün bu durumların merkezine güvensizlik sorununu almak yanlış olmayacaktır.

Güvensizlik, toplumlarda getirisi ciddi olan sonuçlar doğurmaktadır. Suç korkusu da güvensizlik merkezinden türeyen bir problem sayılabilmektedir. Toplumsal güvensizlik sorununa hukuk perspektifinden bakıldığında hukukun öncelikli görevlerinden birinin güvenliği sağlama olduğu bilinmektedir. Söz konusu güvenlik gereklilikleri farklı şekillerde tesis edilebilir. Dikkat edilmesi gereken önemli noktaysa güvenliği temin eden durumun varlığıdır. Bu noktada güvenliği sağlayanların adil olması önemlidir. Hukukun amaçlarına uygunluk sağlanması da dikkat edilmesi gereken hususlardandır. Hukukun sağlamakla yükümlü olduğu güvenlik herhangi bir güvenlik olmamalı ve adil kurallar ışığında toplumsal güvenin sağlanması öncelikli koşul olmalıdır. Bu koşulların sağlanmadığı durumlarda toplumda güvensizlik baş göstermektedir. Güvensizlik, toplumdaki endişe, korku, hayal kırıklığı ve kolektif korkudan beslenmektedir. Tüm bu duygular periyodik olarak gelişebileceği gibi yeniden ortaya konmak suretiyle karşımıza çıkabilmektedir. Ne var ki korku ve endişe bireyin kendini koruma içgüdüsünü ortaya çıkarmasına neden olduğu için tedbir almaya yönelme durumu göz ardı edilmemelidir. (Yücel, 2009:280)

Kişi, yalnızlık korkusundan sakınarak topluma yönelirken suç mağduriyet korkusu yaşayanlar için ise bu durum tersine dönüşerek kişiyi, güvensizlik duygusuyla toplumdan uzaklaştırmaktadır. Suç mağduriyet korkusu hisseden birey, güvenliğini tehlike altında görmekte bu da güvensizlik duyması ile sonuçlanmaktadır. Oysa

toplumsal yapının bir işlevi de bireyin güven duymasına olanak vermektir. Eğer toplumsal yapı işlevini yerine getirmiyorsa birey bunun neticesinde kendini toplumdan soyutlayarak kendini güvene alma yolunu seçebilmektedir. Soyutlama ile birey görünmez bir zırh giydiğini düşünmektedir. Birey kendini toplumdan soyutlamaya başladığında evden dışarı çıkmamakta ve toplumla etkileşimini kesme derecesine gelebilmektedir. Toplumla yabancılaşma ve toplumdan soyutlanma toplumsal yapıda çözülmeye neden olmakta ve daha fazla suç yaşanmasına öncülük edebilmektedir (Ömeroğlu, 2012:332). Güvenlik hem birey için hem de toplum için önemli bir sorundur. Toplumun bir arada tutan güven ve aidiyet bağıdır. Bu bağın zedelenmemesi ve kopmaması için güvenlik birimlerince önlemler alınması önemlidir. Güvensizlik tamamen giderilemeyeceği için en aza indirmek güvenliğin sağlanması için yeterli olacaktır.

Suç mağduriyet korku seviyesi olarak betimlenen ölçüler kişilerin kendilerini ne kadar güvende hissettiklerinin bir göstergesi olmakla birlikte devlet tarafından sağlanan güvenlik hizmetlerinin kalitesi ve etkilerini belirleyen önemli ölçütlerden biri sayılmaktadır. Başka bir ifadeyle bireylerin vatandaşı oldukları ülkede suç mağduriyetine ilişkin duydukları korku ve endişeleri belirleyen seviye ve bu korkular neticesinde günlük yaşamlarında aksamalara neden olan olumsuzluklar ile ülkede sağlanan güvenlik hizmetlerinin ne ölçüde amaçlarına hizmet ettiğinin bir yansıması olarak değerlendirilebilmektedir. Devletin güvenlik hizmetlerinin suçu önleme de olduğu gibi suçun hasarlarını önleme gibi bir yükümlülüğü de vardır. Suçun meydana getirdiği fiziki hasarların yanında tetiklediği toplumsal sarsıntı, endişe, korku ve güvensiz ortam ise telafisi çok zor sonuçlardandır.

Suçun toplumda bıraktığı zarar ile suç mağduriyet korkusunun ortaya çıkardığı zarar kıyaslandığında suç mağduriyet korkusunun etki alanının geniş ve derin olduğu söylenebilir. Suçun neden olduğu güvensizlik ve bunalım halkı birbirinden uzaklaşmaya itmektir. Birbirinden uzaklaşmış bir halka sahip toplumlarsa hem dış etkiler açısından daha zayıf hem de daha fazla suçun yaşanmasına sebebiyet verebilen bir ortama dönüşmektedir. Bu bağlamda suç mağduriyet korkusu karşısında insanların kendilerini ne denli güven içerisinde hissettikleri güvenlik hizmetlerinin kalitesi ile vatandaşların güvenlik hizmetlerinden memnuniyet derecesi en önemli göstergelerden biri olarak değerlendirilmektedir. Ne yazık ki kolluk kuvvetleri ile vatandaşın öncelikleri arasında uyumsuzluklar bulunmakta ve bu durum bir taraf için önemli bir

sorunun diğerk taraf açısından önemsiz bir durum gibi görülmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla güvenlik birimlerinin sabit başarı ltlerini terk etmeleri halkın kendilerini ne derece güvende buldukları, vatandaşların geceleri aileleriyle dışarı çıktıklarında ne denli rahat oldukları üzerine yoğunlaşarak vatandaşın memnuniyetini hedeflemeleri ve hizmet önceliğini belirlerken, hizmetleri sunarken bu koşullara dikkat ederek düzenlemeleri önem arz etmektedir (Dolu, ve diğerkleri, 2010:58). nkn vatandaşların hissettikleri güvensizlikten kaynaklı korkularının en aza dşrlmesi açısından bu tedbirler büyük bir önem taşımaktadır. Böylece kolluk kuvvetlerine duyulan güvende artmış olacak ve toplumsal güven için gerekli ortam sağlanmış olacaktır.

2.4. Suç Mağduriyet Korkusu ve Viktimoloji

Suç mağduriyet korkusunun suç korkusundan ayrıldığı nokta artık sadece korku sürecini değil de bu süreç neticesinde meydana gelen mağdur olmayı kapsayan bir tanımı karşılamasıdır. Burada mağdur kavramı devreye girmektedir. Mağdurun kim olduğu ve mağduriyetin ölüsünün ne olduğu üzerine tartışmalar devam etmektedir. nkn suçun her türünde mağdurun kim olduğu değişiklik göstermektedir. Bu yüzden suç mağduriyet korkusunu anlayabilmek için suç mağduriyetinin ne olduğuyla ilgili tanımlara bakmakta fayda vardır.

Suçun öngörülemez yapısından dolayı yerinin, nedenin ve zamanının bilinmezliği insanların sürekli tetikte olmasına sebebiyet vermektedir. Bu durum günümüz toplumlarında artan etkileşim sonucunda daha fazla hissedilmekte ve bireylerin fiziksel olarak da ruhsal olarak da yıpranmalarını beraberinde getirmektedir. Suçun ve suçluların neden olduğu korku bireyleri derinden etkilemekle kalmayıp topluma sessizce nüfus eden mağduriyet korkusuna ortam hazırlamaktadır (ztrk, Kocacık, 2016:1489). Her ne kadar toplumda var olan suç mağduriyet korkusu bilinemese de herhangi bir suç neticesinde alınan önlemler suç mağduriyet korkusunun topluma nasıl sessizce nüfus ettiğini göstermektedir. Mağduriyet korkusu güvensiz ortamlardan beslendiği için toplumda güven ortamının sağlanması bu problem için atılacak ilk adımlar arasında yer almaktadır.

Mağduriyet kavramını açıklamaya çalışan birçok tanım bulunmaktadır. Bu tanımların büyük bir bölüm bedensel, ruhsal, ekonomik ve sosyal açıdan zarar gören bireyleri tarif etmektedir. Bununla birlikte suç fiilinden zarar gören bireyin resmi birimlerce mağdur kabul edilmesi için bireyin yetkili makamlara başvuruda bulunması ve suçu bildirmesinin ilgili birimlerce araştırılıp tespitine bağlıdır (Polat, Gül, 2010:1292). Bu durum suç mağdurları için kara noktayı oluşturmaktadır. Şikâyet edilmeyen suçlar bunun sonucunda oluşan mağduriyetlerin tespitini zorlaştırmaktadır. Çalışmalar şikâyet edilen ve tespiti mümkün suçların mağdurları üzerinden yapılmaktadır.

Farklı disiplinlerce mağdur kavramını tanımlama çalışmaları yapılmıştır. Bunlardan biride suç ve suçun ceza boyutunu irdeleyen ceza hukuku alanıdır.

“Ceza hukuku anlamında mağdurun tanımını; suçun hukuki ve maddi konusunun sahibi olup dar anlamda suçtan zarar gören gerçek kişi olarak yapılabilir.” (Pazarcıkçı, 2013:973)

Bununla birlikte suçun mağduru kavramı sadece dar anlamıyla suçtan herhangi bir şekilde zarar gören kişi olarak tanımlamak eksik ve yanlış olacaktır. Kişi kendisi suçtan zarar görebileceği gibi kişiye ait bir varlığın veya menfaatinin olduğu bir durumun zarar görmesi de onun mağdur olarak nitelendirilmesi için yeterlidir. Yani bir kişinin mağdur kavramı kapsamında anılabilmesi için, bu kişinin suçtan zarar gören veya kendisine ait bir eşyasının ya da varlığın suç fiilinden dolayı doğrudan doğruya zarara uğramış olmasını gerektirmektedir. Örnekleme gerekirse bir kişiye karşı işlenen şahsa veya mala karşı suçlardan birisi sonucunda mağdur kavramını karşılayan suçtan doğrudan zarar gören bireyin kendisidir. Bu durumlarda maktulün ya da hırsızlığa uğramış kişinin yakınları bu kapsam çerçevesinde sayılmamaktadır (Aydın, 2017:3). Yani suç fiilinden dolayı olarak zarara uğramış kişiler bu tanıma alınmamaktadır. Suçun mağduru olmak için suçtan doğrudan doğruya zarar görmek gerekli bir koşuldur. Bu koşul neticesinde oluşan ayırım ise suçtan zarar gören ve suç mağdurunun aynı kişi olmadığı durumlardır. Suçtan zarar gören denildiğinde ise bu kapsamın içerisine suçtan dolayı bir şekilde zarar görenleri de ifade etmektedir.

Ceza hukuku ve kriminoloji bilimlerinin tanımına göre mağdur, suçun maddi unsurundan etkilenen kişiyi ifade etmekte bu da mağdur kavramının özel ve dar bir anlatıma sahip olmasına neden olmaktadır. Mağdur ve suçtan zarar gören kavramların farklı anlamlar taşıdığı durumlar mevcuttur. Suç fiilinden zarar gören denildiğinde suç

eylemi neticesinde hakkı zedelenen ve yaşananlar karşısında hak iddia edebilecek kişiyi betimlerken, mağdur ise bu suç fiilinden ilk etkilenen kişiyi tanımlamaktadır. Suçtan zarar gören kavramına Güldünya Tören davası örnek verilebilir. Suçtan zarar görenin dar yorumlanması sonucunda Güldünya Tören davasına müdahale edilememiştir. Davanın konusu Güldünya Törenin evlilik dışı çocuk doğurması ve namus cinayetine kurban gitmesidir. Bu davada suçtan zarar gören kişiler olarak yorumlanan kişiler onu öldürmekle suçlanan kişilerdir aynı zamanda. İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi üyesi bir grup avukat, İstanbul Barosu Başkanlığı adına yargılamanın yapıldığı mahkemeye müdahale talebinde bulunmuşlardır. Ama mahkeme bu avukatların suçtan doğrudan doğruya zarar görmediği gerekçesiyle reddetmiştir. Bu da suçtan zarar görenin dar yorumlanmasının olumsuz bir sonucunu örneklemiş ve davaya müdahale edilmesini engellemiştir (Düvenci, 2007:12,13). Her ne kadar mağdur kavramı için bir sınırlama gerekse de ve mağdur kavramına tanım yapılırken suçtan dolayı zarar gören herkesi değil de sadece suç eylemi sonucunda ihlal edilmiş ve cezai korunmanın muhatabı varlık veya menfaat sahiplerini almak gerekir (Katoğlu, 2012:662). Tanımı yapılırsa da bu dar yorumlama yukarıdaki örnekte olduğu gibi bazı durumlarda soruna sebep olmaktadır. Bunu önlemek için mağdur ve suçtan zarar gören kavramları için ayırım yapılırken daha dikkatli olmak ve gerektiğinde bir nebze de olsa esneklik payı bırakılması gerekmektedir.

Yarım yüzyıl öncesine kadar mağdur ikinci plana itilmiş ve çalışmalar suç ve suçlu odağında ilerlemiştir. Bir suç neticesinde suçun koşulları, suçlunun suç işleme sebepleri gibi konular üzerinde yoğunlaşmış ve mağdur ihmal edilmiştir. Bu ihmalin bir başka sebebi olarak da her suçun mağduru olarak devletin kendisini mağdur görmesinden kaynaklanmaktadır. Devleti suç fiilinin mağduru olarak kabul eden birden fazla yaklaşım bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar arasında da farklılıklar oluşmaktadır. Bu farklılıklardan biri de iktidarın merkezileşmesi, devletin zor tekeline sahip olması ve modern devletin ortaya çıkması gibi faktörlerden etkilenmiş tarihsel süreç ve bu süreçte meydana gelmiş değişimler, dönüşmeler devletin suçun mağduru olup olmayacağına dair tartışmaları etkilemiştir. Bu durumda bu konudaki görüşlerde meydana gelen farklı değerlendirmelere neden olmuştur (Katoğlu, 2012:674). Bununla birlikte her suçun mağduru olarak devletin kendisinin mağdur olduğunu belirtmesi yapılan son çalışmalarla birlikte değişmeye başlamıştır.

Mağdurun suçluya göre ikinci planda kalması cezayı önleme alanı olan ceza hukuku gibi siyaset alanın da etkilemeye başlamıştır. Ceza hukukunda ağırlıklı olarak cezayı önlemeye önem verilmesi mağdurun durumunun görülmesini önlemiş ve mağdurun ihmeline neden olmuştur. Suçluyu iyileştirmek, ıslah etmek, toplumsal normların yeniden kazandırılması ve suçlunun topluma adaptasyonuna olanak sağlanmaya çalışılırken mağdur için gerekli çalışmalar yapılmamıştır. Bu anlayışla şekillenmiş ceza hukuku, mağduriyetin ceza hukukunun devreye girmesi için yeterli bir koşul sayılmamış, sadece gelecekte olabilecek mağduriyetler için bir gösterge olarak ele alınmıştır (Uslu, 2013:245). Bu düşünceler neticesinde mağdura gereken önemin verilmediğinin anlaşılmasını sağlamış ve bu konuyla ilgili çalışmalara önem vermeye başlanmıştır. Artık suç sonucunda suçun mağduru olarak sadece devlet değil suç fiiline maruz kalan kişi ve kişiler de mağdur olarak anılmakta ve sadece suçluyu rehabilite etmekle yetinilen durumun yerini mağdurun da rehabilite edilmesi almaktadır. Mağdurun ön planda olduğu ve mağdurun haklarının ne olduğuyla ilgili çalışmalarda bu noktadan sonra şekillenmeye başlamıştır.

Eğer ki konu mağdur ve mağduriyet ise, bu konuyla ilgilenen ve son 50 yıldır mağdur haklarını araştıran viktimoloji de yer vermek gerekir. Diğer sosyal bilimciler de mağdur ve mağduriyetle ilgili çalışmalar yapmıştır. Lakin bu konunun derinliği ve karmaşık yapısı gereği kendi alanına ayrılmış ve viktimoloji alanı olarak hayat bulmuştur. Kriminoloji alanında Türkiye’de önde gelen çalışmalar yapmış olan Tülin İçli’nin çalışmalarına ve viktimoloji ile ilgili fikirlere bakmakta fayda bulunmaktadır. İçli’ye göre;

“Viktim (victim) ve ya mağdur kavram insanlığın en eski kavramlarından biridir. Viktimolojinin bağımsız bir bilim dalı mı, yoksa kriminolojinin bir alt dalı mı olduğu konusunda tartışmalar vardır. Viktimoloji suç mağduruna odaklanır. Bu konuda çalışmaların kökü Hans Von Henting’in daha sonra da Schafer’in çalışmalarına dayanır. Bu yazarlar, mağdurun suç süresince önemli rolleri olduğunu savunanların ilkleridir. Onlara göre mağdur, suçu çabuklaştırır ve mağdurun rolünü dikkate almayan bir suç çalışması tam değildir. Son yıllarda kriminologlar, mağdurun sürecindeki rolü ile yakından ilgilenmişlerdir. Bu konuda özel ilgi alanları arasında, suçlu davranışın tabiatı ve yayılımını ölçmede mağdur surveyleri kullanmak suçun mağdurlara verdiği zararın hesaplanması ve mağdur olma risklerini incelenmesi sayılabilir.” (İçli, 2001:18).

İçli viktimoloji alanında yapılan çalışmaların ve bu çalışmaların ne deli önemli olduğunu vurgulamakta ve suç içeren çalışmalarda mağdurun ihmal edilmen çalışmanın eksik ve tam olmadığını ifade etmektedir.

Yine başka bir tanıma göre;

“Viktimoloji kavramı, Latince “victimia” (mağdur) kelimesinden çıkartılır. Şüphesiz mağdur kavramı doktrinde farklı tanımlanır: Eğer saldırının konusu bir insansa, fail-mağdur ilişkisi özellikle göze çarpar Mağdur, aktif veya pasif daima bir role sahiptir. Kriminoloji, failin görünüş şekilleri gibi, aynı ölçüde mağdurun görünüş şekilleri ile de ilgilenir.” (Demirbaş, 2017:11-20).

Burada tanımlanan viktimoloji kavramının mağdur ile ilgili kısmında mağdurun, suçtan etkilenme özelliği olduğu gibi suçu etkileme özelliğinin de bulunduğu vurgulanmaktadır. Başka bir tanımda ise

“Viktimolojinin amacı; mağduru psikolojik, sosyal ve hukuki açıdan inceleyerek suç mağdurunun söz konusu mağduriyetinin giderilmesi için gerekli durumların oluşturulabilmesine olanak sağlamaktır.” (Aydın, 2017:1).

Bu tanımda verilen amacın temel sebebi mağdurun tarih boyunca suç ve suçlunun gölgesinde kalması ve konuya gereken önemin verilmemiş olmasıdır.

Viktimoloji, kimi araştırmacılarca kriminolojinin alt dalı sayılmasının yanında kimi araştırmacılarca onun bağımsız bir alan olduğunu savunmaktadırlar. Bununla birlikte viktimolojinin çıkış noktasına bakıldığında kriminologlar tarafından araştırma konusu edildiği görülmektedir. Son dönemlerde araştırmalar ihmal edilmiş bir obje olan mağdur ve mağduriyetle ilgilenmeye başlamışlardır. Viktimoloji araştırmalarının temeli mağdur ve suçlu arasındaki ilişki, mağduriyetin toplumsal yansımaları, mağduriyetin nedenleri ve mağdur olmuş kişilerin bu mağduriyet neticesinde yaşadıklarını irdelemektedir.

Mağdur hakları ve mağduriyetten doğan zararların giderilmesi konusu ceza hukuku konusudur. Ceza hukukunun gelişen ve değişen kavramlardan biri de mağdur ve mağdur hakları konusunda alınabilecek önlemler araştırmacılar tarafından incelenmeye alınmıştır. Her suçun mağduriyet derecesinin farklı olduğu ve bu mağduriyetler baz alınarak mağdura hak tanınması gerekti her geçen gün daha da anlaşılmaya başlanmıştır (Kafes, 2011:91)

Kriminoloji, viktimoloji ve sosyoloji gibi sosyal bilimler mağduriyetin sosyal boyutuyla ilgilenirken ceza hukuku ise mağduriyetin suçla ilişkisi ve ceza konularıyla ilgilenmektedir. Suç mağduriyet korkusu da sosyal bir sorun olduğu için sosyoloji alanında yapılan çalışmaların etkisi göz ardı edilmeyecek düzeydedir. Toplumda suç mağduriyet korkusu olması o toplum refah düzeyi ve güvenirliliği ile ilgili bir kavramdır. Toplumunu etkileme potansiyeli düşünüldüğünde suç mağduriyet konusunun önem ve ciddiyeti anlaşılmaktadır.

2.5. Suç Mağduriyet Korkusu ve Suç Mağduriyeti Riski

Toplumsal olaylardan etkilenen ve toplumsal olayları etkileyen suç korkusu ve mağduriyet riski ile ilgili algının araştırılması önemli sosyolojik bir problemdir.

“Kimi araştırmacılar, suça ilişkin korku tartışmalarını yeni sosyolojik tartışma alanı olan modernizm, risk, güven ve bireyselleşme ekseninde etrafında yapmaktadır. Sosyal ve kültürel olanın bireysel olana dönüşümü bağlamında suça ilişkin korku, risk toplumunun bir çıktısı olarak karakterize edilmektedir.” (Kul, 2009:34)

Toplumda mevcut risk algısının incelenmesi suç korkusunu anlamaya ve önlemeye yardımcı olmak ile birlikte bireylerin toplum içerisinde hissettikleri güveni ölçmeye de yaramaktadır.

“Suç korkusu üzerine çalışan araştırmacılar genellikle korkunun birbiriyle ilgili fakat ayrı iki unsuru üzerinde durmaktadır; duygu ve algı. Duygusal unsur, beklenen suç mağduriyetinin neden olduğu endişeyi ifade ederken, algı unsuru genellikle algılanan riski ifade etmektedir. Konuya ilişkin daha önce yapılan araştırmalar, risk algılarını duygusal tepki yerine kullanırken veya korku nedenlerini ve algılanan risk ölçümlerini tek bir ölçümde birleştirirken, günümüzde araştırmacılar genellikle korku ve risk algılarını ayrı kavramlar olarak araştırmaya başlamış ve genellikle algılanan risk etkilerinin, suç korkusuna neden olduğunu ortaya koymuşlardır.” (Seferoğlu, 2014:18)

Kişilerin mevcut risk faktörlerine sahip olması ve bunun risk algısını oluşturması suçtan korkmayı belirleyen bir etmen olmaktadır. Bireyin kendini riskli durumlarda görmesi suç ve suçlu karşısında savunmasız hissetmesine ve suç mağduriyet korkusu yaşamasına sebebiyet vermektedir.

Mağduriyete dayalı mağdur olma riski, herhangi bir suç fiili ile karşılaşma anlamı taşımaktadır. Suç mağduru olma riskinin olduğu durumlarda birey öncelikle kendince önlemler almaktadır. Bu önlemler; ikinci bir kilit kullanma, ışıklandırmayı

artırma, korunma aracı olan nesnelere taşıma ve tehlike arz edebilecek bölgelere gitmekten kaçınma gibi risk faktörünü azaltan tedbirlerle suç mağduriyetinden korunma için benzer davranışlar geliştirilmesine sebebiyet vermektedir. (Yıldız, ve diğerleri, 2015:163). Bu gibi önlemler güvensizliğin hâkim olduğu ortamlar ve durumlarda geçici olsalar da bireyler için risk azaltıcı bir faktör olarak düşünülmekte ve uygulanmaktadır. Birey böylece kendini kendince güvene alma ve koruma yolu geliştirmektedir.

Daha önce herhangi bir suçun mağduru olmuş kişiler suç korkusunu daha yoğun hissetmektedir. Bu korku durumu mağduru olunan suçun türü ve derecesine göre değişmekte ve risk faktörünü etkilemektedir. Mağduriyet yaşamış bireylerde meydana gelen post travmatik davranış bozuklukları uzun yıllar boyunca etkisini sürdürmeye devam ettirmektedir. Bunun dışında kalan yani bir mağduriyet yaşamadan oluşan korku duygusu ise riskin algılanmasına bağlı olarak değişmekte ve algılanan suç riski artıkça da kolluk kuvvetlerine duyulan güveni azaltmaktadır. Azalan güvenle birlikte kolluğun yetersiz olduğuna dair inanç artış göstermektedir. Risk faktörünü tetikleyen bir başka nedende kent ve kırsal yaşamından kaynaklanmaktadır. Kentlerde bulunan çekirdek ailelerde suç korkusu kırsal alanlara göre daha fazladır (Yücel, 2009:291). Kırsal alanlarda çözülmemiş aile yapıları ve akrabalık ilişkileri suç korkusu riskini azaltıcı bir faktör olabilmektedir. Kalabalık geniş bir ailesi olan kişilerin güven duygusu, yalnızca çekirdek ailesi olan kişilere oranla daha fazla olduğu kabul edilmektedir. Kırsal alanda yaşayan kişilerin, kentte yaşayanla hissettikleri güven duygusu risk durumunu etkilemektedir. Yani bireyin etrafı ne kadar sakinse kendini o denli risk altında olduğunu düşündürmekte, kentlerde ise bu durum suçun görülme sıklığı ile ilişkilendirilmektedir.

Suçta maruz kalma ya da mağduriyet yaşamaya dayalı risk algısı, çevresel koşullara, incinebilirlik durumuna ve suç deneyimine bağlı olarak değişen ve kişilerin herhangi bir suçtan zarar görme riskini algılama düzeyi olarak tanımlanmaktadır. Kişinin yaşadığı muhit ve buna bağlı olarak suçta maruz kalma olasılığının değerlendirilmesiyle suç risk algısı belirlenebilmektedir. Ferraro ve LaGrange suçta mağdur olma ihtimali ile suç korkusu arasında bir ilişki bulunduğunu ve eğer suç mağduriyet korkusu çalışılıyorsa suç risk algısının da değerlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir (Kul, 2009:48). Yani eğer suç mağduriyet korkusu araştırılıyorsa bunu

belirleyen ve etkileyen suç risk algısı da ölçülmelidir. Eğer ki suç risk algısı ölçümleri de araştırmaya dâhil olursa sonuçların daha sağlıklı olacağı düşünülmektedir.

Mağduriyet ve mağdur olmayı etkileyen risk faktörleri üçe ayrılmaktadır: Birinci olarak mekân ve sosyal çevre faktörleri gelmektedir. Bu faktörler mağdur olmada suçun fırsat yönünü oluşturmaktadırlar. Bu kapsama göre insanın çevreye, mekâna bir de mimari yapı ile insanların tecrübeleri arasındaki bağlantıyı konu almaktadır. Kuşkusuzdur ki insan çevreyle etkileşim içerisindedir ve bu etkileşim arazi ve yapıları etkileyip şekillendirmektedir. Bu değişimlerin neticesinde ise insanın davranışı etkilenmekte ve değişim göstermektedir. İkinci olarak kişisel faktörlere yer verilmektedir. Bireyin mağdur olma eğilimi ve mağduriyete yatkınlığı üzerine oluşmaktadır. Herkesin mağdur olma ihtimali mevcuttur lakin bazı bireylerin içerisinde bulunduğu fiziksel, psikolojik, sosyal şartlar onu mağdur olmaya itebilmektedir. Yani bireyi suç ve suçlu karşısında savunmasız ve güçsüz bırakan bir takım özelliklerinin olması risk algısının kişisel faktörlerini oluşturmaktadır.

Bu özelliklerden biri de biyolojik kökenli; yaş cinsiyet, akıl ve beden sağlığı gibi unsurlardan etkilenmektedir. Bu grupta değerlendirilen kişiler çaresizliğini benimsemiş ya da kendini savunmaya olan inancını kaybetmiş bireylerdir. Üçüncü olarak da davranış faktörleri gelmektedir. Bireyin yaşam şeklinden ileri gelen davranışları bu faktörler arasında sayılmaktadır. Gösteriş merakı gibi bireyin mağdur olma potansiyelini artıran özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Kişi bu davranışlarıyla gerek bilinçli olarak gerekse bilinçsiz olarak güvenlik tedbirlerini ihmal etmesi mağdur olma ihtimalini artırmaktadır. Yine bireyin kendisini bilinçli ya da bilinçsiz mağduriyete olanak sunan risk faktörlerini tetikleyecek durumlara sokması da davranış faktörleri arasında sayılmaktadır (Yücel, 2007: 39-40). Bireyin mağdur olması çevre, tecrübe ve davranış değişkenleri üzerinden risk algısı oluşturmaktadır. Risk algısının oluştuğu duruma göre suç mağduru olma ihtimalini artırmaktadır.

Mağduriyet riskini artıran ve kişinin herhangi bir suçun mağduru olmasını kolaylaştıran etmenlerden biri yaşam tarzı teorisinin de belirttiği gibi kişinin yaşadığı hayatı ve alışkanlıklarıyla risk faktörünü arttırması halinden kaynaklanmaktadır. Kişinin arkadaş çevresi ve gece dışarıda geçirdiği zaman onu suça maruz kalmaya zorlayabilir. Hayat tarzları yüksek risk faktörü taşıyan kişilerin suç mağduru olma risklerini de artırmaktadır. Hayat tarzına bağlı olarak kişinin işi ve boş zamanında

yaptığı aktivitelere göre risk faktörü belirleyici olabilmektedir. Çünkü suç için uygun koşulların oluşması demek, mağduriyet riskinin artması demektir aynı zaman da. Hayat tarzı farklılıkları risk faktörünün de farklılık göstermesi demektir (Seferoğlu, 2014:18). Kişinin yaşamından veya bulunduğu mekândan dolayı risk faktörlerini karşılaması suç mağduru olma korkusunu belirleyebilmektedir.

Mağduriyet risk algısı ile suç mağduru olma korkusu kendi arasında bağlantılı ve birbirlerini etkileme gücü bulunmakta, bu durum risk algısının da suç mağduriyet korkusunu belirleyen bir etmen olduğunu göstermektedir. Suç mağduriyet risk algısını araştıran çalışmalar risk faktörünü etkileyen durumların bir araya gelmesiyle suç mağduriyet korkusunun bu bağlamda şekillendiğini ifade etmektedirler. Mağduriyet riskinde meydana gelen artışlar suç mağduriyet korkusunda da artışa neden olabilmektedir. Risk algısının öneminin bilinmesi ve çalışmaların bu unsuru göz ardı etmeden yapılması vurgulanmaktadır.

2.6. Suç Mağduriyet Korkusunu Etkileyen Faktörler

Suç mağduriyet korkusu üzerinde etkili faktörler arasında yaş, cinsiyet gibi demografik değişkenler, gelir düzeyi, eğitim seviyesi ve daha önce bir mağduriyet yaşamış kişiler yer almaktadır. Cinsiyet faktöründe kadınlar erkeklere oranla daha fazla risk taşımaktadır. Yine yaş faktörüne göre yaşlı kişiler gençlere nispeten daha fazla suç mağduriyet korkusuyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Geçmişte mağduriyet deneyimi yaşayan bireylerdeki suç mağduriyet korkusu daha önce herhangi bir suçtan mağduriyet yaşamamış bireylerin suç mağduriyet korkusuna oranla, mağduriyet tecrübesi olan kişilerde daha fazla tedirginlik ve suç mağduriyet korkusu görülmektedir. Gelir seviyesi değişken olarak ele alındığında gelir düzeyi yüksek kişilerin, gelir düzeyi az olanlara ve eğitilmiş kişilerin, eğitimsiz kişilere nazaran yaşadığı suç mağduriyet korkusu daha fazladır (Karasu, 2017:46). Her ne kadar herkesin suç mağduriyet korkusu yaşama durumu söz konusu olsa da suça maruz kalma ihtimalleri yüksek kişilerin suç mağduriyet korkusu daha fazla olmaktadır. Çünkü bu kişiler suç için gerekli koşullara ya da faktörlere göre riskli kısımda yer almaktadırlar

Alanyazında insanların çoklu sosyal kimlikleri arasındaki ilişki suç mağduriyet korkusunu etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Bireylerin toplum içerisinde sahip oldukları kimliklerini suç mağduriyet korkusu konusunda belirleyici olarak ele almamak yanlış olacaktır. Çünkü kişilerin toplumsal cinsiyeti, etnik yapısı, bulunduğu sosyoekonomik koşullar gibi ona farklı kimlikler oluşturan yapılar bireysellikten öte bir toplumsal etkileşimin ürünüdür aynı zamanda. Öyleyse bu kimliklerin suç mağduriyet korkusu konusundaki etkileri yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte toplum yapısına şekil veren sosyal politikalar da göz önüne alınması gereken faktörlerden biri sayılmalıdır. Burada medyanın etkisi de baz alınır sosyal politikaların etkisinin ne denli önemli olduğu anlaşılacaktır. Haberlerde suçla ilgili verilen ayrıntılar ve bu ayrıntıların bireylere sunulmuş şekli suç ve suç mağduriyet korkusu konusundaki fikirleri biçimlendirmektedir (Çolaklar, Solak, 2017:322). Gerek sosyal kimlikler ve bu kimliklerin etkileşimi olsun gerekse sosyal politikalar ve medyayla şekillenen fikirler olsun suç mağduriyet korkusu konusunda etki alanı oluşturmakta ve inceleme alanı bulması gerekmektedir. Ancak o zaman suç mağduriyet korkusu konusunda daha kapsamlı bir çalışma yapılmış olacak ve bu konu daha anlaşılır bir hal alacaktır.

Suç mağduriyet korkusu konusunu açıklamaya çalışmış araştırmaların suç mağduriyet korkusunu etkileyen faktörler olarak cinsiyet, yaş, ırk, etnik yapı, ekonomik ve sosyal yapı ve kişisel deneyimler gibi birden fazla değişken bulunmaktadır (Çardak, 2012:28). Bu değişkenlerin her biri kendi başına ve biri diğeriyle ilintili olarak suç korkusunu etkilemektedir.

Suç mağduriyet korkusu konusunda yapılan alan araştırmalarında demografik özellikler iki temel ayırım üzerine şekil almıştır. Birincisi yaşlı kişilerin suç korkusunu gençlere oranla daha çok hissetmektedirler. İkincisi ise kadınların erkeklere nazaran daha fazla suç korkusu yaşamalarıdır. (Seferoğlu, 2014:19) Cinsiyet ve yaş unsurlarının suç mağduriyet korkusunu etkileyen faktörler arasında başında yer almaktadır. Yapılan çalışmalarda kadınların kendilerini erkeklere oranla daha savunmasız hissetmelerinin sebebi olarak söyledikleri, bir suç karşısında maruz kaldıkları olaylara ve sonuçlara katlanabilme konusunda erkeklerden daha savunmasız olduklarını düşünmelerinden kaynaklı oluşudur. Kadınların kendini savunmasız hissetmelerinde en büyük etkenlerden biri de cinsel suç mağduru olmaktan duydukları korkudan kaynaklanmaktadır. İster kadın olsun ister erkek olsun suç mağduru olma

oranlarının aynı olması bile kadınların suçtan korkmalarında bir azalma sağlanmamaktadır.

Kadınların erkeklerden biyolojik olarak daha zayıf olmaları suç mağduriyet karşısında kendilerine güvenmelerini engellemekte ve şiddet suçları karşısında ya da cinsel suçlar karşısında mağdur olma ihtimalleri onların suç mağduriyet korkusundaki paylarını arttırmaktadır. Bu da kadınların bir noktadan sonra suçtan korkmalarının yanında bir de o suçu işleyen erkeklerden de korkmalarına sebep olmaktadır (Köklü, 2016:36). Kadınların yaşadığı bu korku artık sadece suçtan etkilenmekten çıkmakta ve toplumdaki her erkekte korku duymasına neden olmaktadır. Bu durum suç korkusunda cinsiyet unsurunun kadınların dezavantajlı bir grup olmaları demektir. Bu dezavantaj nedeniyle kadınların suç mağduriyet korkusunun erkeklerden fazla olduğu söylenebilmektedir.

Ceza hukuku ve mağdur araştırmalarına baktığımızda mağdura gereken önemin verilmemesinin yanı sıra kadın mağdurlara da gereken önemin verilmediği görülmektedir. Kadınların dezavantajlı bir grubu temsil etmeleri ve bunun neticesinde risk faktörlerinin daha çok olmasının yanı sıra, toplumsal cinsiyet rollerindeki adaletsiz dağılımın olumsuz bir getirisi olarak mağdur olduktan sonra da adalet karşısında problemlerle karşılaşmaya devam etmektedirler (Düvenci, 2007:14,15). Kadın sadece suç korkusu yaşarken değil mağduriyet yaşarken ve bunun sonunda mağduriyetinin de gerektirdiği haklardan mahrum kalabilmektedir. Yani kadın bir suç karşısında üç aşamada da dezavantajlı durumda olmaktadır. Kadın suç işlenmeden suçtan korkarken, suç sırasında mağdur olurken ve mağdur olduktan sonra bu mağduriyeti gidermeye çalışırken de dezavantajlarla boğuşmak zorunda kalmaktadır.

Viktimoloji de kadınların mağdur olma konusunda risk faktörünü artıran bir unsur olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte kadınlar sadece mağdur bakımından değil suçun bilinmeyen kısmını ifade eden siyah sayılar kadına şiddet suçu denildiğinde yüksek bir oranı oluşturmaktadır. Viktimoloji alanında yapılan mağdur çalışmalarında dikkat çeken iki konu bulunmaktadır; bunlar aile içi şiddet ve istismara uğrayan çocukları kapsamaktadır (Düvenci, 2007:16). Burada sözü geçen siyah sayıların azaltılması için mağdur haklarına önem verilmeli ve gereken güvence sağlanmalıdır ki kadınlar mağdur olma durumunda şikâyette bulunsunlar ve korunma

altına alınsınlar. Böylece suç mağduriyet korkusunda yaşanan artışların bir nebze de olsa önüne geçilmiş olur.

Kadın olmanın suç mağduriyet korkusunda artırıcı bir faktör olması üzerine sıkça araştırmalar yapılmaktadır. Çünkü yapılan araştırmalar sonucunda erkekler daha fazla suça maruz kalmakta ama cinsiyet faktörü üzerinden yapılan değerlendirmelerde kadınların daha çok suç mağduriyet korkusuna sahip oldukları ortaya çıkmaktadır (Çardak, 2011:36). Bu durumun nedenlerinin başında toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadınların toplum içerisinde ikinci planda olmaları gösterilmektedir. Kadınlar gerek biyolojik olarak zayıf olmalarından olsun gerek sosyal olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliği olsun kendilerini savunmasız hissetmelerine sebebiyet vermekte ve suç mağduriyet korkusunu daha yoğun yaşamalarını etkilemektedir.

Sosyal bilimlerde yapılan çalışmalar demografik değişkenler ele alındığında temel unsurlar arasında yer alan suç korkusu ve yaş arasında bir ilişki olduğunu kanıtlar nitelikte sonuçlar olduğu görülmektedir. Yaş kategorisi genç ve yaşlılar olmak üzere ayrıldığında yaşlı erkeklerin yaşlı kadınlardan daha çok mağduriyet yaşadıkları belirtilmiştir. Bununla birlikte eşlerinden ayrılmış kişilerde de suç mağduriyet korkusunun artış gösterdiği ve bunlara ek olarak azınlıkta kalmış kişiler, kentte yaşayanlar bir de bekâr bireylerin suç mağduriyet korkusunu artıran bir risk grubunu oluşturduğunu belirten çok sayıda çalışma mevcuttur. Oysa yaşlılarda suç korkusu suç unsurundan daha büyük bir sorunu ifade etmektedir. Yaşlılar suç korkusu yaşadıklarında yaşamlarının kalitesinde düşüş, rutin aktivitelerin de kısıtlama, sosyal hayatlarında kısıtlama, yaşam koşullarını olumsuz etkileme, sorunlar karşısında dirençlerinin azalmasına ve mutlu olmalarına engel olma gibi olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Hatta yaşlıların kendini toplumdan soyutladıkları ve dış dünyayla bağlantılarını kesecek nitelikte davranışlar sergilediğini gösteren veriler bulunmaktadır (Utma, 2015:501). Tespit edilmiş bu veriler ışığında suç mağduriyet korkusundan yaşlı kişilerin ciddi tepkiler gösterdiği ve suç mağduriyet korkusu etkisiyle yaşamlarının şekillendiği görülmektedir.

Suç mağduriyet korkusunu etkileyen sosyo-ekonomik faktörlere bakıldığında düşük gelire sahip kişilerin suç mağduriyet korkusundan olumsuz etkilenen kesimi oluşturduğu bilinmektedir. Düşük gelirli bireyler yaşam koşullarının getirisi olarak suç risk faktörüne daha fazla maruz kalmaktadırlar. Yaşadıkları çevre ve mekânların

güvensiz koşulları, çalıştıkları risk faktörü fazla işler ve toplu taşımayı daha sık kullanmaları gibi nedenlerden dolayı suç mağduriyet korkusunu daha yoğun hissetmektedirler. (Köklü, 2016:27). Gelir seviyesinin yaşam koşullarını belirlediği ve yaşam koşullarının da suça maruz kalmayı belirlediği bilinen bir gerçek olmakla birlikte bunlar aynı zamanda suç mağduriyet korkusunu etkileyen unsurlardandır. Suçun işlendiği zor koşulların sağlandığı tehlike oranının yüksek olduğu mekânlarda yaşamak zorunda kalan bireylerde suç mağduriyet korkusunun daha yoğun yaşanması şaşırlacak bir durum olmamaktadır. Hatta gelir seviyesinin diğer faktörlere nazaran daha çok suç mağduriyet korkusuna neden olduğunu söylemek yanlış olmasa gerek.

Kişisel tecrübe faktörü de suç mağduriyet korkusunu artıran unsurlar arasında sayılmaktadır. Bireyin daha önce herhangi bir suçun mağduru olması onun gelecekte de suç korkusuna sahip olmasını etkileyen bir unsurdur. Bununla birlikte mağdurun mağduriyet yaşamasına sebep olmuş suçun türü ve derecesi de suç mağduriyet korkusu üzerinde etkilidir. Örnekleme gerekirse daha önce hırsızlık yaşamış bir kişinin başka bir suçtan da aynı derece korkması beklenemez. (Köklü, 2016:28) Suç mağduriyetine maruz kalmış kişilerin suçtan korkma ihtimalinin fazla olduğunu söylemek yanlış olmamakla birlikte eksik bir yargıdır aynı zaman da. Çünkü yaşanmış mağduriyetin derecesi ve türü önemli bir belirleyicidir. Ve her mağduriyet aynı etkiye sahip olmayabilir. Bunda bireysel farklılıklar da devreye girmektedir. Her bireyin aynı suçtan aynı derecede etkilenmesi de beklenemez.

Toparlamak gerekirse suç mağduriyet korkusunu etkileyen çok sayıda değişken mevcuttur. Bu değişkenlerden araştırmalara en çok konu olan demografik değişkenler, cinsiyet faktörü, gelir düzeyi, kişisel tecrübeler olarak kategorileştirmek mümkündür. Bu faktörlerin toplumun dinamik yapısına, toplumsal değişim süreçlerine, dönemseller farklılıklara göre şekillendiği göz ardı edilmemelidir. O zaman suç korkusu konusunda yapılan çalışmaları etkileyen faktörlerin değişiklik gösterebileceğini ve genel geçer bir yargı içermeyeceğinin farkına varmış oluruz. Çünkü suç korkusuyla ilgili yapılan çalışmalar toplum içerisinde bulunduğu koşulların bir ürünüdür. Yani toplumdan beslenmekte, toplumu etkilemekte ama yine o süreçle kısır döngü oluşturmaktadır. Bununla birlikte her faktör her zaman değişim de göstermez bazı faktörler suç korkusu üzerinde uzunca bir zaman etki etmeye devam edebilmektedir.

2.6.1. Bireysel Suç Mağduriyet Korkusu

Literatüre bakıldığında suç mağduriyet korkusunu açıklayan teorilerin arasında bireysel temelli yaklaşımın da var olduğu görülmektedir. Bu yaklaşım mağduriyeti açıklamaya çalışırken birey odaklı suç mağduriyet korkusu teorisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Mağduriyet yaklaşımı, zayıflık perspektifi, toplumsal düzensizlik ve toplumsal problem olarak adlandırılan teoriler üzerinden suç mağduriyet korkusunu açıklamaya çalışılmaktadır. Bu teorilerden mağduriyet yaklaşımı suç mağduriyet korkusunu bireysel temelli görmekte geri kalan yaklaşımlar toplum ve birey odaklı gitmişlerdir (Karasu, 2017:49). Mağduriyet yaklaşımı bireyin mağduriyet yaşamışlık durumuna ve bu mağduriyetin doğrudan mı dolaylı mı olduğuna bakarak suç mağduriyet korkusunu açıklamaya çalışmaktadır

Suç mağduriyet korkusuna bireysel yönleriyle bakıldığında kişide meydana gelen endişe, memnuniyetsizlik, tatminsizlik sonucunda yabancılaşma ve psikolojik bozukluklar doğurduğu görülmektedir. (Dolu, Uludağ, & Doğutaş, 2010:62) Bireyin suç korkusuyla karşı karşıya kalma durumunda verdiği tepkilerde suç korkusunun bireysel boyutunu oluşturmaktadır. Bireyde oluşan risk algısı onun korkmasını gerekli kılmaktadır. Bununla birlikte bireyin suçla karşı karşıya kalma riski fazla olduğu durumlar da bu düşünce onun korkmasını sağlayabilmektedir. Çünkü korku durumunda kişinin bir tehlike algılaması ve bu tehlikeyle meydana gelen fiziksel değişimler onu harekete geçirmektedir. Korku adrenalini seviyesinde artış yaşanmasına ve artan adrenalinin de savunma mekanizmasını devreye girmesini sağlamaktadır. Lakin yapılan çalışmalar bu durumu göz ardı etmiş ve bireyin risk algısını ölçerek suç korkusunu ölçtüklerini iddia etmişlerdir. (Öztürk, Kocacık, 2016:1491) Suç korkusu için risk algısı da önemlidir. Fakat risk algısı ile suç mağduriyet korkusunu karıştırmak doğru değildir. Bireyin risk algısı suç mağduriyet korkusu için önemli bir değişkendir sadece suç mağduriyet korkusunun ne olduğunu tek başına açıklamak için yeterli değildir.

Suç mağduriyet korkusunun mağduriyet deneyimi ile açıklayan yaklaşım aynı zamanda özel mağdurluk olarak da adlandırılmaktadır. Suç korkusunun bireysel boyutunu terör korkusu örneğinde olduğu gibi bu durum gelen olarak suç mağduriyet korkusu özele indirgenğinde terör korkusu olarak nitelendirilen sosyal bir olgu

olarak değerlendirilmektedir. Sorulan soru ‘Siz hiç mağdur oldunuz mu?’ verilen cevaplarda mağduriyeti tecrübeleri ve sonucunda yarattığı endişe, sıkıntı, üzüntü gibi tepkilerin sadece mağdurları değil yakınlarını da etkileyen bir yönü olduğunu ortaya koymuştur. Özel mağdurluk olarak adlandırılan alan içerisinde bulunan bireylerin mağduriyeti suç mağduriyet korkusunun daha çok etkilenenler gurubunda yer almalarına neden olduğunu ortaya koymuştur. (Yücel, 2009:285) Yaşanılmış mağduriyet durumu bireysel temelli oluşan suç mağduriyet korkusu ve risk algısını arttırıcı bir unsur olduğu ve bu durumun mağduriyet korkusunu etkilerken tecrübe edilen mağduriyetin türü ve derecesine göre şekil aldığını unutmamak gerekir.

Bireylerin suç mağduriyet korkusu ve sonucunda yaşamlarında meydana gelen değişimler onların ruh hallerini etkilemekte, agresif tavırlar takınmalarına ve psikolojik olarak rahatsızlıklar yaşama ihtimallerini artırmaktadır. Suç mağduriyet korkusunu yoğun olarak hisseden kişilerde geceleri evden çıkmama, sosyal aktivitelere katılmama ve arkadaşlarıyla zaman geçirmelerini engelleyen durumlara neden olabilmekte, kişinin hayattan keyif almamasını ve yaşam kalitesinin kötü etkilemesi ile sonuçlanabilmektedir. (Ömeroğlu, 2012:343). Suç mağduriyet korkusunun bireysel etkileri kişinin yaşamını etkileme potansiyeli ciddi ölçülere vardırabilmektedir.

Toplumda suçla karşı karşıya kalan bireyler veya suç işlendiğinden haberdar olan bireyler kendilerinin de risk faktörü içerisine alabilmekte ve suça maruz kalma tehlikesi suç mağduriyet korkusunu oluşturmakta ve artırmaktadır. Bu durum kentlerde artan nüfus yoğunluğu ile birlikte suç türünde ve suçta artışlar yaşanmasını ve beraberinde suç mağduriyet korkusunda artış yaşanmasına sebebiyet oluşturmaktadır. Bilhassa artan iletişim kanallarıyla yayılan suç haberleri suçun öğrenilmesini ve dolayısıyla suç mağduriyet korkusunun giderek artmasını beraberinde getirmektedir. Mevcut suç mağduriyet korkusunda yoğunluk olması bireyleri toplumdan soyutlayarak ortak kullanım amacı olan mekânlardan çekilmelerine sebep olurken bu mekânlar artık suç eğilimi olan kişiler için uygun mekânlara dönüşmekte ve bu durum suç mağduriyet korkusu için kısır bir döngü oluşturmaktadır (Ömeroğlu, 2012:363). Suçun kitlelere daha hızlı yayılmasına sebebiyet veren iletişim organları suç mağduriyet korkusu üzerinde doğru orantı oluşturmakta haberler artıkça suç mağduriyet korkusu da artmaktadır. İnsanların

yoğunlukta bulunduğu alanlar suç için uygun ortamlar olmakta bu yüzden suç mağduriyet korkusunu tetikleyici bir rol oynamaktadırlar.

Yapılan araştırmalar gösteriyor ki bireylerin suç mağduriyet korkusunu belirleyen yine bireylerin hissettikleri savunmasızlık hissinden dolayı oluşmaktadır. Buradan hareketle araştırmacılar suç mağduriyet korkusunu bireylerin yaşı, cinsiyeti ve sosyal statüsü üzerinden değerlendirmektedirler (Gaziarifoglu, 2009:33). Bu faktörler bireylerin kendilerini koruma güdüsünü ortaya çıkarmakta ve suça maruz kalma ihtimallerini azaltmaya çalışmaktadır.

2.6.2. Çevresel Suç Mağduriyet Korkusu

Suçun kendisi kadar önemli bir konu olan suç mağduriyet korkusu ve buna sebep olan çevresel koşullara bakıldığında kent ve güvenlik unsurlarıyla karşılaşılmaktadır. Kent içerisinde güvenli bölgeler dışında kalan ve suç işlenmesine uygun alanlar yaratan bölgeler hem suç kemde suç mağduriyet korkusunu beraberinde getirmektedir. Çevresel faktörlerin başında kentin gelmesi bireyin kentin mekânlarında herhangi bir suça maruz kalması veya bir suça tanık olunması suç mağduriyet korkusunu getirmekte ve kişide güvensizlik hissi oluşturmaktadır (Köklü, 2016:7). Çevresel koşullar bireyin suç mağduriyet korkusu yaşaması üzerinde etkili faktörlerdendir. Kişinin yaşadığı yerdeki nüfusun yoğunluğu, toplum içerisindeki sosyal ilişkiler, medeni sayılan davranışlar ile birlikte yaşanan fiziki çevre koşulları suç mağduriyet korkusu üzerinde rol oynamaktadır.

Kent hayatının kırsal alanlara oranla daha stresli ve riskli oluşu, suç mağduriyet korkusunun kentler de daha fazla hissedilmesine yol açmaktadır. Yaşamın devam ettiği yerlerin coğrafi konumu, nüfus yoğunluğu ve çevresel yapının suç mağduriyet korkusunu şekillendirme özelliği bulunmaktadır. Kent ve modern yaşamların bir getirisi olan bireysel ve kültürel farklılıkların yanında ötekileştirme gibi mesafeli ilişkilerin yoğun olduğu resmi ilişkiler, işsizlik gibi etmenler suç ve suçluluğun artmasına ve beraberinde de suç mağduriyet korkusunun da artışına neden olmaktadır. Bu kapsamda suç mağduriyet korkusunun çağdaş toplumların kaçınılmaz bir sorunu olduğu ve artan suç oranları ile büyük suç işleme ve şiddet eylemlerinin artışının suç mağduriyet korkusunu da pekiştirdiği ifade edilebilmektedir (Utma, 2015:502).

Suç mağduriyet korkusunun yüksek oranlara ulaşma nedeni olarak sosyal ve fiziksel çevrede gözlenen düzensizliklerin etkisi yapılan çalışmalar ile ortaya konmuştur. 'Ferraro algılanan risk ve ona karşı gösterilen reaksiyonun çevresel bağlamda geliştiğini öne sürmektedir.' Çevresel olarak düzensizlik gösteren yerlerin halk arasında buraların güvenlik açısından yeterli olmadığı gibi bir sınıflandırma yapılmasına ve kişilerin bu alanlara gitmekten kaçınmalarına böylece suçtan korunmaları için genel davranışlarında bir takım kısıtlamalara gitmesini de beraberinde getirmektedir. Suç mağduriyet korkusunu açıklayan yaklaşımların çevresel faktörlere yönelmesinin önemi bu kısıtlamalar ile daha çok ön plana çıkmıştır. Bundan öncesinde ise suç mağduriyet korkusu ile ilgili çalışmaların temel dayanak noktalarından sosyo-demografik değişkenler ve suç mağduru olma korkusu arasındaki ilişkiyi irdelerken daha sonraları çevresel faktörlerin suç mağduriyet korkusunun üzerine etkileri de çalışmalara dâhil edilmiştir. Çevresel faktörlerin etkisi incelenirken başvurulan iki kuram düzensizlik kuramı ve toplumsal kaygı kuramlarıdır. Bu iki kavram Şikago ekolü tarafından geliştirilmiş ve kent yapısı ile suç mağduriyet korkusu arasındaki bağları araştıran, sosyal düzensizlik kuramından üretilmiştir (Öztürk, 2016:282,288). Bu kuramların suç üzerindeki etkisi ve suç mağduriyet korkusuna oluşturdukları nedenler üçüncü bölümde daha ayrıntılı bir şekilde irdelenmiştir.

Kentsel mekânların ya da yaşanılacak alanların güvenlik sorunu da önemli bir etmendir. Çağımız toplumlarının en büyük problemleri kent ve kentselleşme sürecinde ortaya çıkmaktadır. Çünkü artan nüfus ile birlikte ya da göç sonucu ile bu nüfus yoğunluğunun daha da artması, işsizlik, ekonomik problemler kentlerde suçun giderek artmasına yol açmaktadır. Can ve mal güvenliğinden mesul kolluk kuvvetlerinin yetersiz kalması tek başına bir sebep değildir. Buna ek olarak gündelik hayata adapte olmaya çalışan engelli bireylerin, yaşlı kişilerin ve çocukların oluşturduğu dezavantajlı grupların yaşamlarını devam ettirebilmesi için kentsel mekânlarda gerekli dönüşümlerin sağlanması ve bunun için bazı düzenlemelerin yapılmasının yanı sıra yerel yönetimlerin üzerine düşeni yapması gerekmektedir. (Aytaç, ve diğerleri, 2015:261).

Fiziksel çevre ve suç mağduriyet korkusu arasındaki bağı açıklayan bir başka teori kırık camlar teorisidir. Teori güvenlik algısı ve çevresel koşullar arasındaki bağla ilgilenebilir. Bir çevrede binaların harap edilmiş olması kırık camların bulunması, sokaklarda çöp olması gibi etmenlerin düzensizliğe zemin hazırladığını öne

sürmektedir. Çevrede olanlar ve yaşananlar görmezden gelinir ve olumsuz koşullar devam ettirilirse bu mekânlarda yaşayanlar tarafından orayı denetleyen bir otorite olmadığı düşünülmesine denenebilir. Tüm bu olumsuzluklar bir yerden sonra bölgede suç işlenmesine sebep olan unsurlara dönüşmeye başlar. Böylece bu alanlarda güvenlik kurumları yetersiz kalmaya başlar. Bunun önüne geçmek için sorunlar henüz büyümeye başlamadan yerel yönetimlerce gerekli önlemlerin alınması sorunun büyümesini engelleyecektir.

Kentlerin güvenli mekânlar olarak kalması için gerekli güvenlik önlemlerinin alınması büyük önem taşımaktadır. Bunun için herkesin kullandığı park ve bahçelerin yeterli aydınlatmaya sahip olmaması, yıkık dökük ve terk edilmiş binaların bulunması, güvensiz kişilerin bu alanlara yerleşmesi, dilencilerin varlığı bölgede sosyal düzensizliği doğurmaktadır. Bu bölgede yaşayan kişilerce algılanan sosyal ve fiziki çevrenin getirdiği olumsuzluklardan dolayı kendiler daha az güven içerisinde hissedebilmekte hatta bir suça mağdur olma korkusu yaşatabilmektedir. Yapılan araştırmalar gösteriyor ki sokak lambaları yetersiz oluşu, etrafta bulunan çöpler, bakımsızlık gibi durumların suç mağduriyet korkusunu doğurmakta ve kişi üzerinde etkili olmaktadır. Buradan yola çıkılarak kentsel ergonominin güvenlik içinde önemli bir unsur olduğu ve hem yerel yönetimler hem de emniyet güçlerince dikkate alınması ve birlikte çalışılmasının toplumsal güvenin sağlanması ve halkın sağlığı ve mağduriyet korkusu açısından önem taşıdığı söylenebilir. (Aytaç, ve diğerleri, 2015:262)

2.8. Suç Mağduriyet Korkusunun Toplumsal Yansımaları

Çağımızda suç oranlarındaki artıştan daha büyük bir problem niteliğine ulaşan suç mağduriyet korkusunun toplumsal yapıyı zayıflatması ile bireylerin bu korkuyla kalıplarına çekilmesi, evden çıkmaması gibi olumsuz etkileri bulunmaktadır. Üstelik bu durum artık suçtan ayrı bir değişken durumuna gelmiştir. Çünkü suç oranlarında azalmalar olsa bile, bu durum suç mağduriyet korkusunda tersi yönde seyredebilmektedir (Karasu, 2017:43). Suç mağduriyet korkusu toplumda olumsuz etkisi olan yadsınmaz bir problemdir. Toplumda mevcut sosyal organizasyonun bozulması durumunda, toplumdaki bireylerin birbirine karşı tepkileri değişecek ve daha rahatsız edici ve saygıdan yoksun davranışlara dönüşecektir. Yani sosyal

organizasyonun bozulduğu toplumlar, sosyal organizasyonu bozulmamış toplumlara oranla daha yoğun suç mağduriyet korkusu yaşamaktadırlar. (Köklü, 2016:23) Toplumun bir arada tutan yapılarda meydana gelen kırılmalar toplumun düzensizliğe sürüklenmesine ve toplumsal yapının zarar almasına neden olmaktadır. Suç mağduriyet korkusu da yapısı gereği içerisinde toplum düzeni için tehdit mahiyetinde unsurlar barındırmaktadır.

Olumlu ve olumsuz etkileri bulunan suç mağduriyet korkusu genel itibariyle olumsuz etkilerinden söz edilmektedir. Olumlu etkilerine bakılırsa sakınma ve kaçınma gibi duyguları oluşturmalarının olumlu neticeler olduğu görülmektedir. Suç mağduriyet korkusu duyan birey sakınma ve kaçınma davranışı sergilerse suça maruz kalma ihtimalini azaltmış olmakla birlikte suçla karşılaşma riskini de azaltmış olacaktır. Kaçınma ve sakınma davranışı sergileyen birey geceleri dışarı çıkmama, ortak yaşam alanlarından uzak durma ve devamlı tedbirli hareketlerde bulunduğu için haliyle suça bulaşma riski de azalmış olacaktır. (Erdem, 2015:258) Her ne kadar bu özellik bireyi, suçtan koruyan olumlu bir yapıya sahip olsa da toplumdan soyutlanan birey daha başka sorunlar üretmeye başlayacaktır. Yani suçtan kaçarken bir süre sonra toplumdan uzaklaşması ve toplumdan kopması gibi sosyal sorunlar baş göstermeye başlayacaktır.

Suç mağduriyet korkusu sadece birey ve toplum üzerinde değil toplumsal yapının kendisi üzerinde de olumsuz etkileri vardır. Bu durum bir nevi kısır döngü gibidir. Çünkü suç mağduriyet korkusu hem toplumsal yapıyı etkilemekte hem de toplumsal yapıda mevcut yadsınamaz değişim ve dönüşümlerden etkilenmektedir. Eğer ki toplumda sosyal bütünleşme varsa ve güçlüyse toplum içerisinde bulunan bireylerin güçlü sosyal bağları ve kişiler arası iletişimi kuvvetli olacaktır. (Çardak, 2012:34,35) Suç mağduriyet korkusunun toplumsal etkilerini azaltmanın yolu toplumu bir arada tutan bağlara önem verilmesi ve güçlendirilmesi ile mümkün olacaktır. Birliktelik bağları güçlü toplumlar kolay kolay sarsılmaz ve suçtan da çok fazla etkilenmezler böylece suç mağduriyet korkusunda da azalma oluşacaktır.

Suç mağduriyet korkusunu toplumsal bir problem haline getiren doğası gereği bireylerin yaşadıkları alanlara ve topluma yabancılaşmasını tetikleyen yapısıdır. Bireyin toplumun merkezinden kenarlara çekilmesi ise güvensizlik hissi ile sonuçlanmaktadır. Bu yüzden de suç mağduriyet korkusu gerek kendisi olsun gerek sonuçları olsun sosyal niteliğe sahip bir problemdir (Usta Baki, 2015:65). Günümüz

şartlarının hem suçu hem de suçta çeşitliği getirmesi suç mağduriyet korkusunda artışa neden olduğu gibi suç mağduriyet korkusuna sosyal bir problem olma özelliği atfetmektedir.

Suç mağduru olma korkusunun toplum için barındırdığı başka bir tehlike ise suçun ve suç korkusunun yoğun olarak hissedildiği toplumların vatandaşları, bu toplum içerisinde kendince hayatta kalan kendilerince bir yığın olarak gördükleri topluma karşı harekete geçebilme potansiyellerinin sebep olabileceği bir tehlikenin var olduğu ihtimalidir. Bu düşünceye sahip bireyler tarafından topluma hasar verebilecek eylemlerde bulunabilme durumları göz ardı edilmemelidir (Mühürçüoğlu, 2010:64). Yani toplumda var olan suç mağduriyet korkusu bireyi ve toplumu olumsuz etkiler tezinin yanın da bu korku neticesinde bireyin topluma karşı saf durabileceği ihtimali ve tehlikesi de bulunmaktadır. Bu durum toplumu iki defa olumsuz etkilemektedir. Toplumsal yapı suç korkusuna neden olanların yaptıkları neticesinde yıprandığı gibi bir de suç korkusuna maruz kalanlarca da çözümler olması tehlikesiyle karşı karşıya kalabilmektedir.

2.9. Terör ve Terörizm

Terör kavramının karşılığı kişilerin yaşam hakkını ve güvenliğini tehdit unsuru barındıran çok yönlü bir eylemdir.

“Terör sözcüğü kelimenin etimolojik kökeninden de anlaşılacağı gibi “korkutma” esaslı bir fiildir. Latince kökenli “terrere” sözcüğünden türemiştir ; “korkudan titretmek” ve “dehşete düşürmek” anlamına gelmektedir. Terör kavramının Türkçe ’deki karşılığı ise Arapça kökenli olan “dehşettir. Doğal olarak terör kavramı; “korkutma, yıldırma” ve “tedhişi de beraberinde getirmektedir. Ancak bu korkutma, yıldırma ve tedhiş, yoğunluk olarak oldukça büyük çaplı ve birey/bireylerin ruhsal yapılarını birden bire kaplayan “korku” durumunu ve “şiddet” halini ifade etmektedir.” (Korkmaz, 2016:25)

Terör kavramının içerisinde barındırdığı olumsuzluklar ve doğası gereği toplumda oluşturduğu huzursuzluk başlı başına bir araştırma konusudur. Bununla birlikte terör toplumda korku unsuruyla birlikte ele alındığında ortaya suç ve terör eylemlerinden korkan bir toplumun varlığı çıkmaktadır.

Literatürde tarama yapıldığında terör ve terörizm kavramlarının açıklayan nesnel bir tanımının bulunmadığı görülmektedir. Terör ve terörizm üzerine yapılmış

çalışmaların toplamı bu günkü tanımların ve bakış açılarının kazanılmasına olanak vermiştir. Zira bu konuda yapılan çalışmaların ve tanımların sayısı hiç de az değildir. Literatüre bakıldığında terör e terörizmi açıklamaya yönelik yapılmış tanımların 100'den fazla olduğu anlaşılmıştır. (Korkmaz, 2016:25) Görüldüğü gibi bu konuda azımsanmayacak kadar farklı tanım oluşturulmuştur. Bu durum kavramların anlaşılmasından değil de etkileyen ve etkilenen çok fazla unsura sahip olmasından ve kavrama bakan kişinin hangi noktadan yaklaştığından kaynaklanmaktadır.

Terör, terörizm ve terörist kavramları üzerinde uzlaşma sağlanmış tek bir tanıma indirgenememektedir. Yine de bu kavramların kendiliğinden sahip oldukları karakteristik özellikleri, meydana geldikleri dönem, kullandıkları araç ve yöntemler ve benzeri verilerin ulaştığı ortak hükümler ile ortak bir tanımlama yapmayı mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda kavramsal çerçeveden terör ve terörizm kavramlarının ayrılmasını etkileyen farklar üzerinden ilerlenebilir. Terör bazı durumlarda irade dışı faaliyetler ortaya koyabilir. Bu irade dışı durumlar ise birçok savaşta ve ihtilalde olduğu gibi terörde de kontrol edilemez yönler bulundurabilmektedir. Lakin terörizm de bu durum değişmektedir. Çünkü terörizm siyasi amaçlar gözetilmesi sonucunda ortaya çıkan terör eylemlerini kapsamaktadır. Yani bu eylemlerin belirli bir düzeni, devamlılığı ve hizmet ettiği bir amacı bulunmaktadır. Terörizm bir felsefeden, bir teoriden ya da bir ideolojiden beslenen bir yapıya sahiptir. (Arıkoğlu Ündücü, 2011:2) Terör ve terörizm sürekli karıştırılan iki kavramdır. Bütün terörizm eylemleri bir terör olayı olarak nitelendirilebilir. Oysaki her terör olayı bir terörizm faaliyeti olarak ele alınamaz. Çünkü terörizm devamlılığa sahip ve üyelerinde fanatik düşüncelere varabilen eylemler ve bu eylemlerin süreklilik barındırması gerektiği bilinmektedir. Lakin terör olayı tek bir sefere ya da tek bir olaya bağlı olarak gelişebilmektedir.

Terör kelimesi korkutma, sindirme ve yıldırma anlamını taşımasının yanında bu eylemleri amaçlayanların kendi fikir ve düşüncelerini insanlara empoze etmeye çalışmalarının bir ürünüdür. Burada birey şiddet eğilimi yüksek ve bozulmuş ruhsal bir durum ile tehdit eden, zor kullanan ve şiddet eğilimini böylece dışarı aktarması söz konusudur. Terör eylemlerinde en önemli nokta bu eylemi yapan kişilerin hedeflerini rastgele seçmesidir. Sözü geçen bu tanım tam ve kesin bir tanıma oluşturulamamakta üzerinde oynamalar yapılabilecek bir tanımdır. Bunun sebeplerinden biri de bir toplum içerisinde terör fiili sayılabilen faaliyetlerin başka ülkelerce bir hak ve özgürlük savaşı olarak değerlendirilebilmektedir (Şahinoğlu, 2005:25). Farklı tanımlardan anlaşıldığı

üzere bir eylemin terör eylemi sayılabilmesi için mevcut olduğu yerde zarar ve korku aracı oluşturmasıdır. Yani hasara neden olduğu toplumlar için bu durum terör olayı olsa da bir başka toplum için bu durum olağan ve haklı bir eylem olarak değerlendirilebilir. Bazı terör faaliyetleri ise hemen hemen her toplum için terör eylemi sayılabilmektedir.

Başka bir terör ve terörizm kavramının tanımsal karşılaştırmasını ele alınacak olursa;

“Tüm dünyada şiddetin, korkunun, dehşetin terimsel olarak birleştiği başlı başına bir örgütlenme hareketiyle kendini gösteren, siyasi içerikli bir kavram olarak terör, şiddetle beslenen aykırı eylemler bütünü şeklindeki mücadele biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda terörizm de, terör hareketlerinin ekseninde aktif bir siyaset yapma biçimi olarak tanımlanabilir. Terör ve terörizm, birbiriyle beslenen siyasi örgütsel oluşumların ideolojisi şeklinde savunulan bir olgu olarak günümüzde varlığını sürdürmektedir.” (Yahşi, 2015:10)

Bu tanımdan da anlaşıldığı üzere terör ve terörizm arasındaki temel faktör terörizm teröre oranla siyasal ve sistematik bir hal almış olmasıdır.

Terörizm dünyada farklı coğrafik yerlerde, farklı şartlar altında türü, amacı, hedefi ve sayısı değişiklik göstermesi terörle mücadele konusunda politikalarda farklı uygulamalara ve yöntem biçimlerine gereksinim duymasını beraberinde getirmektedir. Terör eylemlerinin yöntemi ve sıklık durumuna bağlı olarak toplumda etkisi hissedilen terör eyleminden dolayı mağdur olma ve suç mağduriyet korkusu bu doğrultuda farklılık göstermekte ve algı düzeyi de değişmektedir. Terörle birlikte oluşan bu algı farklılıkları beraberinde sosyo-psikolojik durumun bir sonucu algılanmış savunmasızlık, mağduriyet deneyimi ve medyanın etkisi gibi unsurlarla pekişmesini ve suç mağduriyet korkusunu getirmektedir. Algılanmış savunmasızlık insanların buldukları mekânlar ve ortamlar açısından savunmasız konumda olduklarına dayalı bir algı türünü temsil etmektedir. Fiziki çevre koşullarının şekillendiği bu algının suç mağduriyet korkusunu direkt etkilediği söylenebilir (Irmak & Kahya, 2014:316). İnsanların suçu algılama ve savunmasızlık duygusu ile suç mağduriyet korkusu orantısaldır. Kişinin algıladığı savunmasızlık algısı öğrenilmiş çaresizlikle de iyice derinleşen bir suç mağduru olma korkusunu tetiklemektedir. Zaten terör ve terör örgütlerinin amacı da korku unsurunun devreye girmesi ve isteklerini kabul ettirme çabasının bir neticesidir.

İnsanlar arasında korku oluşturması ve yaygınlaşması terörün en önemli hizmet aracını oluşturmaktadır. Terör eylemleri siyasi, şiddet içerikli ve failinin maktulle herhangi bir husumetinin olmaması onun hem ahlak hem de hukuk dışı bir niteliğinin olmasından kaynaklanmaktadır (Korkmaz, 2016:25). Terör ahlaka aykırı suçlar kapsamına girmektedir. Bu durum terörün sınır tanımazlık özelliğinin etkisindedir. Bir terör eyleminin yapılabilmesi için hedefe körü körüne bağlılık ve bunu gerçekleştirme aşamasında hiçbir durumun bunu engelleme gücünün olmaması onu daha da tehlikeli kılmaktadır.

Terör ve terörizm sosyolojik boyutta değerlendirildiğinde içerisinde bulunduğu toplumlar da din, dil, ırk, ekonomi, sosyal hayat faktörleri üzerinden hareketle toplumu parçalama ve toplumsal yapıyı yıkma hedefi gütmektedir. Toplumun doğasının kendisinde bulunan toplumsal eşitsizlik toplumu zaten sosyal ve ekonomik olarak ayrılıklara itmektedir. Terörizmde bu ayrılıklardan faydalanarak kendisine uygun ortam oluşturmakta ve faaliyet alanı geliştirmektedir. Bir toplumda terör eylemleri çok sık oluyorsa bu eylemlerin o toplumu bölmek veya yok etme amacına hizmet ettiği söylenebilir. Ve bir ülkenin zayıflayıp yıkılmasını isteyen kişilerce de terör faaliyetleri desteklenebilmektedir. Aynı zamanda anlaşamayan iki gurubun kavgasında da bir grup diğer grubu kışkırtarak terör eylemlerini kendi amacına ulaşıncaya değin kullanabilmektedir. (şahinoğlu, 2005:45). Terörün kendi amaç ve hedefleri bulunmakta ama bazen başka bir grubun çıkarına yarayan faaliyetler için de kullanılabilir. Eğer ki bir grup terör ve terörizm eylemlerini kendi çıkarına hizmet edeceğini düşünüyorsa terörü destekleme yolunu seçebilmektedir.

2.9.1. Terörizm ve İntihar Saldırıları

İntiharı en iyi tanımlayan klasik sosyologlardan Durkheim'dir. İntihar adlı kitabında yaptığı tanımla

“İntihar; ‘nasıl bir sonuç vereceği bilinen, kurbanın kendisi tarafından gerçekleştirilen, olumlu ya da olumsuz bir edimin dolaysız ya da dolaylı sonucu olan her ölü edimine intihar denir. İntihar girişimi de böyle tanımlanan, fakat ölüm sonucu vermeyen edimdir.” (Durkheim, 2013:5).

Durkheim intiharı bencil, özgeci ve kuralsız diye üç tipe ayırmaktadır. Bencil ve özgeci intihar tipleri toplumsal unsurlara bağlı gelişir. Bencil intiharın sebebi kişinin

toplumdan giderek uzaklaşması kendi içine çekilmesi ve yalnızlık ile gelen bir bulanım ortamına sahiptir. Özgeci intihar ise toplumsal kurallara sıkı sıkıya bağlı toplumla bir bütün halinde olmaktan kaynaklanmaktadır. Özgeci intihar tipi diğer intihar tiplerine göre farklılık göstermekte bu intihar türünde kişinin yaşamdan daha değerli bir amaç uğruna kendini feda etmektedir. Bu feda her zaman gönüllü olmayabilir toplum veya bağlı bulunulan grubun dayatmaları sonucunda da kişi intihara sürüklenebilmektedir. Kuralsız intihar türünde ise toplumda meydana gelen değişim ve dönüşümler sonucu toplumun bireyin davranışını düzenleyememesi ve bu konuda yetersiz kalmasından kaynaklanmaktadır. Toplumsal düzenleyicilerin görevini yerine getirememesi ve toplumsal ahlak kurallarında meydana gelen çözümler kuralsız intiharın nedenleri arasında sayılmaktadır. (Durkheim, 2013:5-30). Terör ve terörizm faaliyeti olan intihar saldırıları da daha çok özgeci intihar türüne girmektedir. Çünkü bir amaç uğruna ve ciddi bir bağla bağlanmış terör örgütü için yapılan eylemde kişi bu doğrultuda kendi canını feda etmektedir.

Terörizmin en ekili yöntemlerinden biri olan intihar saldırıları; bomba düzeneği ile gerçekleştirilen bütün eylemleri kapsamakla birlikte bir kişinin vücuduna yerleştirilen bombanın patlatılmasıyla gerçekleşir. Teröristlerin gerçekleştirdiği terör eylemlerinde en etkili olanı canlı intihar bombacılarıdır. Eylemi gerçekleştiren terör üyesinin bu eylemin canına mal olacağını bilmesine rağmen, bunun sonucunda çevreye ciddi hasarlara yol açmaya çalışması ve büyük can kayıplarına neden olacağını bile bile eylemi gerçekleştirmesidir. İntihar saldırılarını diğer terör olaylarından ayıran nokta bombacı seçilen kişinin yaptığı eylem sonucunda ölecek olacağını bilmesi ve bir nebze ölüme kendi isteğiyle gitmesidir. Modern intihar saldırılarında öncelikli hedef saldırının yapıldığı yer olsa bile asıl hedef toplumun geri kalan kısmına korku yayma aracı olarak kullanılmasıdır.

İntihar saldırılarının gerçekleşmesinin iki boyutu vardır. Biri bu eylem için bir hedef diğeri de bu hedef için gerekli ekipmanın sağlanmasıdır. Bu bağlamda öncelikli olarak örgütsel hedef ve bu hedef için kurban edilen gönüllü bir intihar eylemcisinin olması intihar saldırısı için yeterli faktörlerdir. Bununla birlikte bir terör etkinliği olan intihar saldırılarını etkileyen ve kaynaklık eden birden fazla unsur bulunmaktadır. Her ne kadar yoksulluk ve eğitimsizlik faktörleri üzerine intihar saldırılarını açıklanmaya çalışanlar olsa da bu faktörlerin konuyu direkt etkiyemedikleri sadece kısmi bir etkisinin olduğu araştırmalar neticesinde ortaya konulmuştur. İntihar eylemlerinde

etkili faktörler daha çok doğduğu bölgede yaşayan kişilerce benimsenmiş işgal altında olma duygusundan kaynaklanan bir hak ve özgürlük anlayışından etkilendiği söylenebilir (Yahşi, 2015:33). İntihar saldırılarını etkileyen ve etkilenen çok fazla unsur bulunmaktadır. Bu unsurları genelleyecek olursak intihar saldırılarını etkileyen terörizmin amaç ve hedeflerini gerçekleştirme isteği iken intihar saldırılarından etkilenen ise halk ve hükümettir. Halk üzerindeki etkisi daha çok korku oluşturma durumunu ifade etmektedir. Hükümette etkisi ise siyasal nitelikler olarak kategorize edilebilir.

Bir saldırıda birden çok taktik ve teknik olduğu gibi intihar saldırılarında da farklı değişkenler vardır. İntihar eylemlerinde en sık görülen bir kişinin üzerine bağlanan bombayı kalabalık bir noktada patlatmasıdır. Buna benzer saldırılar ya bir araca bomba bağlanarak ya da askeri alanlara uzaktan kumandalı bir patlatıcı yerleştirme gibi eylemlerdir. İntihar saldırılarında bu yöntemlerin kullanılmasındaki amaç sadece hükümetin değil hükümet dışı sivil halkında hedef seçilmesidir. İntihar eylemlerinde siyasi amaç barındırmasına rağmen sivil halkın zarar görmesi ise bu işin ironik kısmıdır. Sivil halkın yoğunlukta olduğu yerlerde örneğin başkentlerde, uçakta, otobüste, alışveriş merkezlerinde ya da turistik yerlerde intihar eylemleri yapılmaktadır. Bu sebeple intihar eylemlerini hemen hemen her ülke terör olarak kabul etmektedir.

İntihar saldırıları masum halka zarar veren siyasi bir amaca hizmet etmesi onu haklı kılacak herhangi bir nokta bırakmamaktadır. Çünkü bu saldırılar önceden planlanmakta ve buna yönelik eğitimler verilerek eylemi gerçekleştirecek kişiler hazırlanmaktadır. Her ne kadar bu saldırıları düzenleyenlerin haklı olduklarını dünyaya duyurma amacıyla yaptıklarını savunsalar ve talepleri için öldürmeyi meşru görseler de bu haklı oldukları anlamına gelmemekte ve intihar saldırılarının ciddi şekilde sorgulanması gerektiğini göstermektedir (Açıkgöz, 2013:305). İntihar saldırıları siyasi bir amaç doğrultusunda ve merhametsizce halkın ölümüne sebep olan terör eylemlerinin bir faaliyetidir. Bu yüzden onu haklı kılacak hiçbir noktası yoktur. Çünkü öldürülen masum insanlardır ve masum insanların öldürülmesinin haklı sayılması mümkün değildir. İntihar saldırıları insanlara karşı işlenen bir insanlık suçudur ve ciddi bir şekilde sorgulanması gerekmektedir.

İntihar saldırılarının bireysel intihardan ayıran özellik eylemi gerçekleştiren kişi kendisiyle birlikte başka varlıklara zarar verme isteğine sahiptir yani birileri adına bir amaç, hedef uğruna kendisiyle birlikte zarar görecektir ve ölecek kişilerin maksimum seviyede olması amacı taşıdığı için suç eylemi sayılmaktadır. Üstelik hedef seçilen insanlar askeri veya sivil kişiler olmakta ve konuyla direkt ilgisi olmayan bireylerden oluşmaktadır. İntihar saldırıları, maksimum ölüm hedefine aracı olan bir insanlık suçu sayılmaktadır. Suç olmasının yanında uluslararası terörizm kapsamında değerlendirilmekte ve uluslararası suçlardan sayılmasıdır. Uluslararası sayılmasının spesifik örneği ise 11 Eylül 2001 saldırısından sonra eylemlerin ulusal sınırları açtığı ve gelişen teknolojilerle de giderek küreselleştiği görülmektedir. İnterneti iletişim aracı olarak kullanan ve birden fazla ülkede örgütlenen ve küresel eylemlerden sorumlu El Kaide ve benzeri örgütler bu durumu örneklemektedir.

İntihar saldırılarını açıklamaya çalışan yaklaşımlar arasında azınlıkta kalan bir grup intihar saldırılarının bir mücadelenin ve direnişin malzemesi kabul etmektedir. Bu görüştekilerce zayıf tarafın güçlü tarafla karşı kullanabileceği bir silah olarak nitelenmektedir. Bu betimlemelerle yapılan eylemlerin terör eylemi değil de bir mücadele girişimi olduğunu savunmaktadırlar. Yapılan eylemlere meşruluk kazandırmak için dini ve ideolojik kamufllajlara bürünmektedirler. Terörizm gibi intihar saldırıları yeni bir olgu değil ikisinin de tarihsel kökeni bulunmakta fakat görülme şekli ve sıklığı modern dönemlerde değişiklik göstermektedir. Bu durum da intihar saldırıları ile terörizm uluslararası bir etkiye sahip olması haline yorumlanabilir.

Modern dönemlerdeki etkisiyle intihar saldırıları uluslararası bir boyut kazanması onu uluslararası politikalar konusunda önemli bir sorun haline getirmiştir. İster ulusal olsun ister uluslararası olsun toplumu ilgilendiren her olay ve her durum gibi intihar saldırıları da sosyolojinin konusu olmaktadır. İntihar saldırılarının sosyolojik boyutun ise meseleyi toplumsal eşitsizlik, yoksulluk, adaletsizlik ve özgürlük kavramları ile açıklamaya çalışılmaktadır. Dikkat edilen unsur eylemcilerin ait oldukları örgütteki sosyal çevreleri ve sosyo-ekonomik yapıları ile alt yapı kültürleri ve medyanın rolü gibi değişkenler incelenmesidir.

“Khatab ve Bouma ise şiddet ve terörün kaynağı olarak Arap ve İslam ülkelerindeki baskı, zorbalık ve aşağılanma gibi unsurlara dikkat çekmektedirler. Benzer şekilde Cronin de intihar saldırılarında adaletsizliğe

karşı öfke, intikam ve cezalandırmanın önemli bir motivasyon kaynağı olduğunu belirtmektedir.” (Açıkgöz, 2016:327)

İntihar saldırıları öncelikle intiharın kendisinden ayrılmaktadır. Çünkü eylemi gerçekleştiren kişi sadece kendini değil olabildiğince insanı öldürmek için kendini silah olarak kullanmaktadır. Bununla birlikte masum insanlara zarar verme ve siyasi bir amaca hizmet etme söz konusudur. Toplumda ciddi zararlar verir. Olay anında insanları öldürerek sonrasında korku mekanizmasını devreye sokarak topluma çok fazla zarar vermektedir. Toplumda kutuplaşmalara sebebiyet vermektedir. Terör ve terörizm örgütleri için en etkili faaliyet biçimidir. Savunulan amaç ve hedef ne olursa olsun insanlık dışı bir eylemdir.

2.9.2. Terörizmin Amaç ve Etkileri

Terör olayları tek bir faaliyete veya eyleme indirgenemez. Bu yüzden terörü sadece canlı bombalara ve intihar saldırılarına indirgemek yanlış olacaktır. Terör örgütlerinin hedeflerine araç gibi kullandığı diğer yöntemlerden bazıları; kamu binasını rehin almak, adam kaçırmak, uçak kaçırmak gibi eylemlere başvurulmaktadır. Tüm bu araçların yanında günümüz iletişim ağlarının en güçlüsü medyayı da malzemesi olarak kullanmaktadır. Yapılan haberler toplumda kaos ortamı yaratmakta toplumsal ayrılıklar, dehşet ve korku gibi duygular oluşturmaktadır. Ulusal tehdidin yanında ırk kökenli ayrılıklar, farklı olanın dışlanması, ayrılıkların tolere edilmemesi gibi toplumu bir arada tutan unsurların zarar görmesine neden olmaktadır. Her ne kadar terör olayının gerçekleştiği mahalde etkili olsa da oluşturduğu algı tüm toplumda yayılmakta ve terörden kaynaklı suç mağduriyet korkusunu oluşturmaktadır (İrmak, Kahya, 2014:316,317).

Terör stratejilerinde mağdurun durumu da önem taşımaktadır çünkü eylemi gerçekleştiren teröristin kurbanları tanımaması ve kurbanların masum olmasıdır. Bu eylemlerin amacı derin bir etki bırakmaktır. Bu etki ile olabildiğince kişinin zarar görmesini ve olabildiğince kişinin tanık olmasını sağlamak terör eylemlerinin hedefleri arasında yer almaktadır. Hatta bunu haber yapan basın yayın organlarının tarafından da dikkat çekecek şekilde yaparak daha fazla insana ulaşmasını sağlamaktadır (Korkmaz, 2016:28). Hedef kitlesinin geniş olması korku boyutunu arttırmak içindir ve daha fazla insanı etkisi altına alması sağlanmaya çalışılmaktadır.

Bu tür eylemlerin genel amacı kendilerini haklı gördükleri davalarını duyurmaktır bunun için ise medya gibi geniş kitlelere ulaşan iletişim araçlarından faydalanmaktadır. Haberin nasıl ve ne şekilde sunulduğu da halkı etkilemek için kullanılan araçlardan biridir. Bu durum bazı durumlarda terör eyleminin hedefine ulaşmasında yardımcı olma unsurunu da beraberinde getirmektedir.

Terörde genel amaç kısaca toplumda kaos, kargaşa, endişe ve belirsizlik halinin etkin olması amacı güdülmektedir. Terörün tanımıyla eşdeğer bir amaç izlenmektedir. Terörizm ise bunu durum olarak değil süreç olarak işlemeye devam etmektedir. Bu süreçte ise yapılan intihar saldırıları bir savaşma aracı ve strateji kullanma biçimlerindedir. Terörizm sivil ve masum halk üzerinden şiddet unsurunu fiil kullanarak siyaset yapma yolunu seçmektedir. Bunun için terör örgütleri daha kurulma aşamasında altyapılarını seslerini duyurma ve dikkat çekme üzerine kurdukları mücadeleyi yürütmektedirler. Sonraki aşamada ise savundukları amaçları vurgulama için en uygun hedefi seçmekte ve eylem aşamasına geçmektedirler. Bütün bunlar terörizm toplum için devamlı bir tehdit konumuna getirmektedir.

Toplum içerisinde yaşam standartları, düzenli bir sivil yaşamı, bireysel açıdan bireyin güvenliği gibi konuları etkilemekte ve ekonomi, siyaset, demokrasi, turizm gibi konularda da ciddi tehditler oluşturmaktadır. Teröristler amaçlarına ulaşmak için korkuyu ve paniği baskı kadar kullanışlı bulmaktadır. Panik ve korku ortamını oluşturarak halkın hükümete olan güvenini sarsmayı ve hükümetin halka vaat ettiği adalet, düzen ve korkudan arınmış bir yaşam verme gibi koşulları yerine getirmesine engel olmaktadır. Hükümet üzerine düşenleri yapamayınca halkın desteğini kaybetmektedir. Teröristler hükümete olan güveni yaptıkları eylemlerle sarsmanın yanında hükümetin yetersiz kaldığı konusunda panik ve korku yayma amacı için de kullanılmaktadırlar (Demir, 2009:70).

Terörizmde asıl amaç toplumu birbirine karşı yabancılaştırarak yeni ya da daha keskin bir öteki kavramları yaratmasıdır. Terörizm amaçlarından biri olan korku ve dehşet ortamı yaratma, hedeflerine ulaşma noktasında stratejik öneme sahip olmasıdır. Toplumda korku oluşturmanın amacı ise ne zaman nereden zarar geleceği konusunda belirsizliklerle bireylerin kafasında karışıklıklar oluşturmasıdır (Mühürçüoğlu, 2010:79). Terörizm amaç ve etkilerini toplumsal düzende oluşturabilecekleri gedikleri büyüterek toplumun temel dinamiklerini yıkma çabasını içermektedir.

Terör örgütleri, kurbanlara yaşattığı korku, dehşet ve ölüm ile kurban olmayanların da kurban olabilme yolunu açmaktadır. Yapılan eylemlerle mesaj vererek eylemlerle ilgili sorular sordurarak amaçlarına ulaşma yolunu izlemektedirler. Böylece şiddet ve korku ile oluşan travmatik vakalar zihinlerde yer edinerek toplum içerisinde korkunun hâkim olmasına neden olmaktadır. Travmaların etkisinin uzun süreli devam etmesinde medyanın rolü de büyüktür. Yapılan eylemlerin günlerce haberler de gündem yapılması korkunun taze tutulmasına yardımcı olmaktadır (Yahşi, 2015:33). Terörde amaç siyasal olmasının yanında hükümet karşıtı eylemler yürütmesi asıl hedefinin ise toplumsal yapının kendisi olması ve amaç olarak da toplumsal düzen ve yapıda kırılmalar ve yıkılmalar meydana getirme çabası olarak ifade edilmektedir. Bütün bu amaç ve araçları harekete geçiren ve devamlılık sağlayan unsur ise korkudur. İnsanların bir olay veya durumdan etkilenmesini sağlayan en tesirli duygu korkunun kendisidir. Korkan insana istenilenler daha rahat yapılabilir. Terör örgütleri de korkuyu hedeflerine giden yolda hem araç hem de amaç olarak kullanmaktadırlar.

2.9.3. Terörizmin Korku Oluşturma Araçları

Terörizm, eylemlerin etkisini artırmak için korkuyu oluşturma ve yayma araçlarına başvurulmaktadır. Terör örgütleri geniş kitlelere yaptıklarını duyurmak ve terör eylemlerini göstermek için medyayı kullanmaktadır. Medya ve terör örgütleri arasında karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır. Haberde gerçeklik anlayışından hareketle olay yerinden canlı yayın yapan haberler olayın dehşetini toplumun geneline göstermektedir. Bu sebeple medya bilinçli ya da bilinçsiz terör örgütlerinin korkuyu yayma aracı olarak kullanılmaktadır. Medyanın haberi yapma şekli ve olayın şiddetini aktarma gerçekliği terör ve suç mağduriyet korkusu üzerinde doğrudan etkili olmaktadır.

Terörizm bir siyasi hedefe ulaşma yollarını şiddet kullanarak bulmaya çalışmaktadır. Terörizmde amaca ulaşma yolunda yaptıkları eylemlerden etkilenenlerin masumiyetinin hiçbir önemi bulunmamaktadır. Terörizm saldırıları kurbanlarını kendini savunma hakkı bırakmayacak şekilde savunmasız bir haldeyken yakalamaktadır. Terörizm amacına ulaşmak için toplumsal etkisini kaybetmemesi, varlığının yarattığı korkuyu unutturmamak ve sürekli reklamını yapma ihtiyacı duymaktadır. Terörizm bütün bunları sağlamak için çeşitli araçlar kullanmaktadır.

Günümüzde etki alanları en geniş medya ve internetin yanında terör eylemi mağdurlarının yaydığı korkuda bu araçlar arasında sayılmaktadır.

Terörizm için korkuyu yayma araçları arasında en önemlisi medyadır. Teröristler medyanın işleyiş mantığını kavrama ve eylemleri bu doğrultuda gerçekleştirmeleri medyayı etkin olarak kullandıklarını göstermektedir. Teröristlerin kendilerine taraftar toplama ve toplumsal ayrılıklar oluşturmak için farklı şekillerde mesajlar oluşturmaktadırlar. Bu mesajlarının yayılmasını haber spikerlerinin haberi nasıl sunduğuyla bağlantılı olarak halka iletilmektedir. Örneğin olay mahallinden canlı yayın yapan spikerin olayın canlı kalıntılarını ve kaos ortamını gösterme durumuna bağlı olayın toplum üzerindeki etkisini artırabilmektedir. Bununla birlikte terör örgütleri eylemi planlarken olayın gerçekleştiği yerde maksimum zarara ulaşarak medyanın ilgisini çekmeyi de amaçlamaktadır. Çünkü medya terörizm amaçlarına hizmet aygıtlarındandır. Medyanın kitle iletişim araçlarının bilgiyi kamuoyuna sunma görevi ve bireyin haber alma özgürlüğünden yararlanan terör örgütleri haberlerden bu yönüyle yararlanmaktadır.

Terörizm korku yayma araçlarından bir diğeri ise daha önce bir terör olayında mağdur olmuş kişilerden faydalanmasıdır. Suç mağduriyet korkusunda mağduriyet deneyiminin yaptığı etkiyle aynı etkiyi yapmaktadır. Bu da toplum içerisinde korkunun yayılmasını sağlamakta ve terörizmin amacına ulaşmasını kolaylaştırmaktadır. Terörizm korkuyu yayma araçlarından sonuncusu ise internettir. Çağımız iletişim araçlarından kontrolü en zor olanı internettir. Bunu bilen teröristler de interneti yaygın biçimde kullanmakta yaptıkları eylemleri detaylarıyla sanal ortamlarda yaymaktadırlar. Böylece internet de korkuyu yaymada ve pekiştirmede kullanılan araçlar arasındaki yerini almaktadır. (Mühürçüoğlu, 2010:79).

Medya ile terörizm arasında zorunlu bir ilişki bulunmakta bu ilişki iki tarafın da çıkarları doğrultusunda gelişmektedir. Terörizm için kendini duyurma, yaptıklarının etki yelpazesini geliştirmeye, haber yapma gereksinimi olan medya için ise haber kaynağını oluşturan bir ilişkiyi açıklamaktadır. Halkın en çok terör olaylarının yer aldığı haberleri merak etmesi de terör eylemlerinin haber değerini artırmaktadır. Propaganda ihtiyacı duyan terörizm, medyanın etkisi ile bu sorununu çözmekte ve halkın hem merakını hem de terör korkusunu pekiştirmektedir. Halkın terör olaylarına yoğun alaka göstermesi medyanın reyting kaygısını karşılamakta ve

haberlerin abartılı sunulmasını da beraberinde getirmektedir. Haberlerin ölçülü ve belirli ilkeler ışığında sunulması haber yapma kaygısının önüne geçmesi ile birlikte terörizmin haberleri propaganda aracı olarak kullanmasının da önlenmesini sağlayacaktır (Kazan, 2012:110). Medyanın terörizm amacına hizmet eden bir araç olmaktan çıkması habercilik için oluşturulabilecek ilkeler ve kurallar ile denetilebilecektir. Medyanın haber yapma özgürlüğü ve bireyin haber alma özgürlüğüne dokunulmadan bu soruna çözümler getirilmesi gerekmektedir.

2.10. Kavramsallaştırmaya ve Ölçüme İlişkin Sorunlar

Suç mağduriyet korkusu konusunda yapılmış alan araştırmalarının ölçümüne dair sorunlar mevcuttur. Bu sorunlar araştırmacıdan kaynaklı, araştırmaya konu olan kişilerden kaynaklı, konunun kendisinden kaynaklı ve araştırmanın sorunlarından kaynaklanan bir takım nedenlerden oluşmaktadır. Sağlıklı ve güvenli sonuçlara ulaşılabilmesi için çalışmalara gerekli hassasiyetin gösterilmesi ve güvenlik ile geçerlilik problemlerinin olmaması gerekmektedir. Suç mağduriyet korkusunu dar bir düzlemde ele alınması ya da çok kapsayıcı niteliklerle değerlendirilmesi ölçümler konusunda sıkıntılar meydana getirmektedir.

Suç mağduriyet korkusu, farklı disiplinlerce konu seçilmiş karmaşık ve çok boyutlu bir kavramdır. Suç mağduriyet korkusu alanında yapılmış çok sayıda çalışmaya rağmen tanımı ve ölçümle ilgi tartışmalar devam etmektedir. Psikolojik yönü ağırlıkta olan suç mağduriyet korkusunun ve psikolojik problem olmasına karşın psikoloji ve alt dallarının ilgisi kriminologlar ve sosyologların gerisinde kaldığı gözlenmektedir. Bunun da etkisiyle suç mağduriyet korkusu kavramının ölçümüne ait sorunlar henüz bir çözüme kavuşmamıştır. Ölçümlerde teke indirgenmiş maddeler yerine psikometrik özelliklere sahip çok yönlü güvenliği ve geçerliliği olan yeni ölçeklerin geliştirilmesi gereksinimi bulunmaktadır. Bir de diğer disiplinlere karşın psikologların geliştirebileceği çok boyutlu ve karmaşık istatistiksel yaklaşımlar kullanılarak başka yapıların da suç mağduriyet korkusu ile bağlantısını inceleme konusunu oluşturulabilir. Ama ne yazık ki suç mağduriyet korkusu konusunda yapılmış araştırmalar genel itibari ile sosyo-demografik değişkenler üzerine kurulu birbirinin benzeri çalışmalardan oluştuğu görülmektedir. Üstelik yapılmış bu çalışmaların genelinde suç korkusu birkaç madde ile ölçülmeye çalışılmış ve bulgular

da betimleyici istatistikler ile sınırlı bir değerlendirmenin ötesine geçemediği görülmektedir (Çolaklar, Solak, 2017:321).

Suçun kavramsal tartışmaları suç mağduriyet korkusu konusundaki kavramsal tartışmaları etkilemektedir. Suçun kendisi, nedenleri ve etkileri üzerine yapılan yeni kavramsallaştırma çabaları suç mağdurlarını da kapsamaktadır. Çünkü yeni kuramsal formüllerin çabaları birden fazla faktörün analizini kapsamaktadır.

“Özellikle geliştirilecek yeni kuramlar; suç işleyen bireylerin yapısını, suçun işlendiği mekânsal özellikleri, toplumun veya ülkenin sosyokültürel, ekonomik, demografik, siyasal yapısını; suçla mücadele etme biçimini, kriminal hukuk yapısı ile suç mağdurlarının özelliklerini başarılı bir biçimde bir araya getirebilmeli veya uzlaştırabilmelidir... Suç gerçekliğini, ilişkili olduğu tüm değişkenler bağlamında analiz etmek veya suçta etkili olan unsurlar kaynakları bütüncül bir çerçevede ele alabilmek, interdisipliner ve multi-disipliner bir çabayı gerektirmektedir. Çünkü kapsayıcı bir suç modeli, suçun doğası gereği ister istemez, bütüncül bir bakışı gerektirmektedir. Suç olgusuna bütüncül bir yaklaşım ise, kuramların veya kuramsal varsayımların birbirleriyle entegre edilmesi ile ancak sağlanabilir.” (Kızmaz, 2005:171,172)

Suçun doğası gereği oluşmasını tetikleyen birçok unsur bulunmaktadır. Bu unsurların tek tek değil de birlikte ve birbirini etkileme derecesi göz önünde bulundurularak yapılacak yeni çalışmalar kavramsal çerçevede ve ölçümlerde yaşanan sorunların önüne geçebilecektir. Eğer ki suç kavramının kendi problemi çözülmürse bu suç korkusu konusuna da etki edecektir. Çünkü suç korkusu suçun oluşma nedenleri ve şartlarından etkilenmektedir.

Mağduriyet risk ölçümleri sırasında da ölçümü etkileyen sorunlar bulunmaktadır. Öncelikle sorular toplumun belirli kesimini oluşturan kişilere yapılan anket benzeri çalışmalarla elde edilen yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası çalışmalar olmak üzere dört şekilde yapılmaktadır. Mağduriyet çalışmaları mağduriyet yaşayanlar ve yaşamayanların mağdur olma sıklığı, maruz kaldıkları fiziksel zararları, maddi kayıpları ile güvenlik algısı ve suç mağduriyet korkusu gibi kavramlarla ilgili bilgi vermekteyken, mağduriyet riski ve mağdurların suç ile mücadeleleri ve polise haber verme oranları konusunu aydınlatmaktadır. Bununla birlikte mağduriyet anketleri suça ilişkin bilgiler vermesinin yanında kısıtlı oluşu göz ardı edilmeyen özelliktedir. Anketler mağdurların ve mağdur olma potansiyeli fazla olanların perspektifinden yansıdığı için durumu tam anlamıyla aktarma yetisinden yoksundur. Buna ek olarak kişilerin bilişsel özelliklerinden kaynaklı hatırlama, hafıza eksikleri ve

bilgiyi aktarma konusunda isteksiz olmaları gibi özellikler de anketlerin önem derecelerini belirlemektedir. Araştırma yapılırken araştırmacının ruhsal hali de sonuçları etkilemektedir. Araştırılma yapılan konunun özneliği mahremiyet derecesi de araştırma verilerinin toplanmasını ve doğruluğunu etkileyen faktörler arasında sayılmaktadır (Seferoğlu, 2014:3).

Suç mağduriyet korkusunu açıklamaya yönelik incelemelerden elde edilen verilerin net sonuçla vermediği durumlar söz konusu olmaktadır. Bu durumlara sebebiyet veren ise özellikle suç mağduriyet korkusu çalışmalarının yapıldığı ilk dönemlerde araştırmacıların sınırlı ve dar başlıklarla oluşturulmuş soruları yöneltmeleri çalışmaların dar bir çerçevede kısıtlı kalması sayılabilmektedir. Belirli soru kalıplarıyla oluşturulmuş ve durumunu aktarma konusunda katı sınırlı soruların olması verilerin oluşmasını olumsuz yönde etki etmektedir. Çalışmalar suç mağduriyet korkusunu anlamaya yönelik olmasına karşın bu sorunun cevaplarını bulmaktan ziyade dar bir alana indirgenmiş sınırlı bir suç korkusu kavramının oluşmasına sebebiyet vermektedir. Bu nedenlerden dolayı suç korkusu konusunda yapılmış çalışmalardan detaylı sonuçlar elde edilememiştir (Çardak, 2011:11).

Suç mağduriyet korkusu konusu gerek kavramsal olsun gerekse araştırma kapsamı olsun ölçülmesinde ve tanımlanmasında bir takım sorunlarla karşı karşıya kalınmaktadır. Çalışmaların malzemesinin insan olduğu gerçeği konunun nesnel ve objektif olmasını engeller nitelikte olmasına karşın olunabilecek düzeye kadar geçerli ve nesnel sayılabilecek verilere ulaşmak için önlemler alınabilir. Çalışmayı yapan araştırmacı öncelikle araştırma boyunca özneliğini mümkün mertebe kapı dışında bırakmalıdır. Sonrasında ise evreni temsil eden bir örneklem seçilmelidir. Araştırmanın konusu olan kişilerin doğru ve güvenilir bilgi vermesi için uygun koşullar oluşturulmalıdır. Kişilere sorulacak sorular hazırlanırken dar ve tek düzey sorular hazırlanmaktan kaçınılmalıdır. Konuyu kapsayan genişlikte sorular olmasına dikkat edilmelidir. Ve son olarak da değerlendirme kısmı dikkatli bir düzenlemeden geçilmelidir. Tüm bu koşullar verilerin doğruluğu ve güvenilirliği için gereklidir. Kavramların tanımlanması kısmındaysa kapsayıcı ve mevcut tanımların sentezi şeklinde bir çalışmayla uygun tanımlamalar yapılmaya çalışılarak bu sorunların önüne geçilebilecektir. Gerekli önlemlerin alınmasıyla kavramsallaşma ve ölçmeye ilişkin sorunların minimize edilmesi sağlanmış olunacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Suç Mağduriyet Korkusuna Teorik Yaklaşımlar

Suç mağduriyet korkusunu açıklamaya yönelik teorilere bakıldığında dört temel yaklaşımla karşılaşılmaktadır. Bu yaklaşımlar ampirik sonuçlarla literatürde yer edinmiş birbirinden farklı yaklaşımlardır ve bazıları kendi içerisinde de alt başlıklara ayrılmaktadır. Bu başlık altında temel teorik yaklaşımlar kısaca özetlendikten sonra bölümün geri kalan kısmında her bir teori kendi başlığı içerisinde detaylıca açıklanacaktır.

Suç mağduriyet korkusunu açıklamaya çalışan teorilerden ilki olan mağduriyet modelinde, bireylerin demografik verilerinden hareket edilmektedir. Düzensizlik modelinde belirleyici olarak toplumda mevcut fiziki ve sosyal çevresel özellikleri dikkate alınarak açıklamalar getirilmektedir. Alt kültürel çeşitlilik modeli ise toplumdaki etnik çeşitliliğin aynı zamanda suç korkusunu etkileyen bir faktör olduğunu vurgulamaktadır. Son olarak toplumsal kaygı ya da toplumsal kontrol olarak adlandırılan modelde toplum içerisinde bireyler arası ilişkilerin ve bireylerin kamu kurumları ile ilişkisine göre şekil aldığı savunulmaktadır (Karakuş, 2013:3). Suç mağduriyet korkusunun kaynağı olarak farklı etmenler öne sürülerek birbirinden farklı modeller oluşturulmak suretiyle teorik bir çerçeve oluşturulmuş ve bu yolla suç mağduriyet korkusunun nedenleri araştırma konusu edilmiştir.

Suç mağduriyet korkusuyla ilgili başka bir teorik sınıflandırma ise suç mağduriyet korkusunu dört modelde toplamıştır. Bunlar; savunmasızlık teorisi, mağduriyet teorisi, risk değerlendirme modeli ve toplumsal kaygı teorisi olarak özetlenmektedir. Bireysel eksende suç korkusunu açıklayan teoriler mağduriyet ve savunmasızlık teorileri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireysel faktörler ile birlikte sosyal çevrenin de suç korkusu üzerinde ciddi bir etkisi olduğunu vurgulayan teori ise risk değerlendirme modelidir. Bunların yanında çevresel koşulları suç mağduriyet korkusunda temel neden olarak ele alan yaklaşım da toplumsal kaygı modelidir (Öztürk, Kocacık, 2016:1491).

Başka bir literatür taramasından elde edilen sonuç kapsamında suç teorilerine bakılacak olunursa burada birden fazla hipotezle elde edilmiş teorilerin mevcut olduğu vurgulanmaktadır. Suç mağduriyet korkusu üzerine yapılan çok fazla çalışmanın bulunduğu ve bunun suçtan bağımsız kendi başına bir araştırma alanı bulan bir olgu haline geldiği kabul görülmektedir. Bununla birlikte literatür çalışmalarının bazı genel sonuçlara ulaşılacağı sunucuna varılmıştır. Bu genel sonuçları maddelemek gerekirse aşağıdaki şekilde bir sonuca varmak mümkün olacaktır (Gaziarifoglu, 2009:32,33):

- ✓ Suç, ciddi bireysel ve toplumsal sonuçlar doğurabilmektedir. Bununla birlikte önlem alma çabası aşırıya kaçtığı noktada hem birey hem de toplum üzerinde olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Suç mağduriyet korkusu neticesinde örülen duvarlar beklendiğinin tersi etkiler oluşturarak geri tepebilir bu da mağduriyet riskini artırıcı bir faktöre dönüşebilir.
- ✓ Yapılmış nitel ve nicel çalışmaların ulaştığı sonuca göre genel olarak suç mağduriyet korkusu bireylerin savunmasızlık hissi ile doğru orantılı olmakta ve bu durum bireyin yaşı, cinsiyeti veya sosyal statüsü gibi değişkenlere bağlanmaktadır.
- ✓ Yapılmış çalışmaların ulaştığı bir diğer genel yargı ise suç mağduriyet korkusu ve bireysel mağduriyet deneyiminin zayıf bir ilişki içerisinde olduğudur. Mağduriyet deneyimi bireysellikten toplumsallığa ulaştığında suç mağduriyet korkusunu etkileme gücüne ulaşmaktadır. Bununla birlikte başka kaynaklardan edinilen bilgilere göre suç mağduriyet durumlarında edinilen dolaylı bilgi suç mağduriyet korkusunu etkileyebilmektedir.
- ✓ Son dönemde yapılan çalışmalarda suç mağduriyet korkusunun fiziksel ve sosyal çevre değişkenleriyle daha fazla ilişkili olduğu görülmektedir. Suç oranlarının az olduğu mekânlarda düzensizlik yoğun olduğunda bireyler düzensizlikten ve sosyal kontrolün eksik kalmasından kaynaklı yüksek oranlı suç mağduriyet korkusu geliştirebilmektedir. Buna benzer olarak sosyal ağların zayıf olduğu ve bireylerin kendilerini toplumdan izole ettiği durumlarda da suç mağduriyet korkusunun yüksek oranlarda seyir etmesine neden olmaktadır.

Özetlemek gerekirse suç mağduriyet korkusu ile ilgili literatür taraması gösteriyor ki genel olarak suç mağduriyet korkusu; savunmasızlık hissi, yaşanan mekânlardaki fiziki ve sosyal çevre sorunları, toplumsal dayanışma veya bütünlüğün bozulduğu durumlar ile birlikte gruplar arası çatışmalara göre de şekillenebilmektedir. Suç mağduriyet korkusunu etkileyen temel değişkenler genel olarak aşağıdaki şekle göre sıralanmıştır.

3.1.2. Mağduriyet Modeli

Suç korkusunda temel teorilerden birisi de mağduriyet modelidir. Bu yaklaşıma göre daha önce bir suça maruz kalmış kişilerin korku oranı diğer bireylere göre daha fazla olmaktadır.

“Mağduriyet teorisine göre suç olayını direkt olarak yaşamış veya çevresinde suç olayı yaşayan insanlar bulunması sebebiyle dolaylı yoldan suça maruz kalmış birey, suç korkusunu, bu duruma daha önce maruz kalmamış kişilere göre daha yoğun hissetmektedir.” (Köklü, 2016:22)

Bu kurama göre mağduriyet deneyimi doğrudan veya dolaylı olabilmektedir. Yani bir suça direk maruz kalmak yerine bir yakının mağdur olması veya içerisinde bulunduğu grubun üyelerinden birinin mağduriyeti de bireyi bu teorinin kapsamı içerisine eklemektedir. Bu durum da yaşanan suç korkusunu etkileyen bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. (Gaziarifoglu, 2009:22)

Terör eylemleri doğrudan ya da dolaylı olarak suç mağduriyeti yaşayan halkın, tekrar suç mağduru olma korkusunu etkilemektedir. Doğrudan mağduriyet, bireyin kendisinin suç olayının içerisinde olması ve bunun neticelerini bizzat yaşaması durumu iken dolaylı mağduriyet ise çevresindeki herhangi birinin yaşadığı mağduriyeti dile getirmesi ve suç mağduriyet korkusunun paylaşması sonucu diğer bireylerinde duygu dünyasında suç mağduriyet korkusunun artışına neden olmaktadır. Yani birey sadece kendisi suça maruz kaldığında değil suçtan haberdar olduğu durumlarda da suç mağduriyet korkusu yaşamaktadır. Bunun getirisi şöyledir ki kişi suça sadece kendi başına maruz kalıp korku yaşamakla kalmaz aynı zamanda çevresindekilerinde kendisi ile birlikte suç mağduriyet korkusu yaşamasına neden olmaktadır (Yücel, 2009:285).

Mağduriyet modelinde bireyin herhangi bir suçta mağdur durumuna düşmesi onun aynı ya da benzer suçlara tekrar maruz kalacağı korkusu oluşturmaktadır. Bunun neticesinde ciddi derece korku, kaygı ve endişe durumları da gözlenmektedir. Alanyazında bu konuyla ilgili yapılmış nitel çalışmalarda bu tezi destekler niteliktedir.

“Nitekim 40’tan fazla ülkede yapılan uluslararası bir araştırmadan elde edilen veri seti üzerinde yaptığı analizler sonucunda Uludağ, insanların direkt olarak suça maruz kalma oranlarındaki artış ile aynı şahısların suça maruz kalma korkularındaki artış arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bu korku ve endişe hissinin yaratmış olduğu etki ile insanlar günlük rutinlerini eskisi gibi yerine getirememektedirler. Mesela karanlık, ıssız yerlerde, ara sokaklarda bulunmamaya özen gösterirler. Geceleri sokağa çıkmaya çekinirler. Bir kısım insanlar oturdukları evleri değiştirirken kimileri daha ileriye gidip buldukları mahalle ve hatta şehri bile terk edebilirler.” (Dolu, ve diğerleri,2010:65).

Suç mağduriyet teorisi kapsamında Türkiye’de yapılmış nitel ve nicel çalışmalarda ulaşılmış sonuçlar gösteriyor ki suçtan direk ya da dolaylı olarak etkilenen kişilerde suç mağduru olma korkusu daha yüksektir. Bu çalışmadan elde edilen sonuç şöyledir.

“Karakuş vd. (2010), Türkiye genelinde 6713 katılımcıya ait verilerden oluşan 2004 TÜİK yaşam memnuniyeti anketi üzerinden mağduriyet, düzensizlik ve toplumsal kaygı modellerinin tamamını dâhil ederek yaptıkları çok değişkenli (regresyon) analiz sonucunda hem doğrudan mağduriyetin hem de dolaylı mağduriyetin suç korkusu üzerinde anlamlı etkileri olduğunu tespit etmişlerdir. Analiz sonuçlarına göre, düzensizlik ve toplumsal kaygı modellerinin etkileri kontrol edildiğinde; daha önce herhangi bir suçtan mağdur olanlarda, kadınlarda, geliri ve eğitim seviyesi düşük olanlarda suç korkusu daha yüksektir. Ancak, batıdaki bulguların aksine Türkiye’de yaş arttıkça suç korkusu azalmaktadır.” (Karakuş, 2013:4)

Suç mağduriyet durumu toplum içerisinde sıkça karşılaşılan bir durumdur. Bireyin direkt mağdur olmadığında bile mağduriyet korkusu yaşadığı düşünülünce suç mağduriyet korkusu daha çok önem taşımaktadır. Durum böyle olunca hem dolaylı hem de doğrudan mağduriyet deneyimlerine daha yakından bakmak ve daha fazla irdelemek gerekmektedir.

3.1.2.1. Dolaylı Mağduriyet

Mağduriyet yaklaşımında bireyin suç mağduriyeti sonucunda bütün hayatında etkili ve geçerli olma durumunun göz ardı edilmemesinin altını çizmekte ve bu durumun bazen bulaşıcı bir hastalık gibi yayıldığı vurgulanmaktadır. Birey yaşadığı suç karşısında korkmakta ve endişe duymaktadır. Bu endişe hali de çevresindeki kişilere yansımakta ve toplu bir korku durumunu meydana getirmektedir. İşte bu korku durumu dolaylı mağduriyet korkusunun örneğini oluşturmaktadır.

“Suç korkusunu açıklamaya çalışan yaklaşımlardan biri de Skogan ve Maxfi eld’in “Dolaylı Mağduriyet” yaklaşımıdır. Buna göre, bireylerde suç korkusunun ortaya çıkması için doğrudan mağduriyet yaşanmış olması gerekmez. Adından da anlaşılacağı gibi başkalarının mağdur hikâyeleri de suç korkusunun ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. “Skogan ve Maxfi eld’in çalışmasında üç unsur öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki; suç korkusu ile suç mağduriyeti arasındaki ters orantıdır, çünkü suç korkusu mağduriyet sonrası gelişmekten daha çok başkalarının suç deneyimleri sonucunda gerçekleşir. İkincisi; yerel sosyal bağlar, temelde mağduriyet deneyimlerini etkilemesi bakımından suç korkusunu artırmaktadır. Üçüncüsü ise; korkunun sosyodemografik ilişkileri mağduriyet riskini yansıtmaktadır.” (Usta Baki, 2015:66)

Bu üç unsurda suç mağduriyet korkusunu tetiklemekte ve toplumsal bağlar içerisinde yayılmaktadır. Bireyin yaşadığı mağduriyet hali sosyal bağlar sonucunda dolaylı mağduriyete sebebiyet vermektedir.

Dolaylı mağduriyet modeli bir yansıma durumu olduğu ve suçla etkileşimde bulunan kişi ile birlikte çevresini de etkilediği için toplumda daha sık karşılaşılan bir olguyu teşkil etmektedir. Mağduriyet deneyimi yaşamış bir tanığının olması bireyin o suçta kendisinin de mağdur olabilmesi ihtimalini düşünmesine ve mağduriyet ihtimalini gözünde canlandırmasına neden olan bir duruma dönüşebilmektedir. Mağduriyet ihtimalini düşünen birey kendisinde mevcut özellikleri göz önüne aldığıda kendisini daha çok savunmasız ya da suçla ilgili yaşayabileceği bir mağduriyet karşısında daha az korunmaya sahip olduğunu da düşünebilmektedir. Bu düşüncelerden de vardığı sonuçlar korku mekanizması oluşturabilmekte ve suç mağduriyetine karşı korkuyu da etkileyebilmektedir (Gaziarifoglu, 2009:22).

Dolaylı mağduriyet modelinde suçtan etkilenenin bireyin kendisi olması gerekmediğinin vurgusu yapılırken sosyal bağların gücü ve etkisinin de suç mağduriyet korkusunu etkileyen unsurlar arasında saymaktadır. Bu durum bireyin yaşadıklarının toplumu etkileme gücünün yansımalarından kaynaklanmaktadır. Bireyin toplumdaki ya da sosyal bağlardan bağımsız olmadığı düşünülünce bireyin mağduriyet deneyiminin toplum ve sosyal bağlarda yeniden şekillendiği söylenebilmektedir. Dolaylı mağduriyet bu yeniden şekillenme esnasında devreye girmekte ve etkileri doğrudan mağduriyetten fazla olmaktadır.

3.1.2.2. Doğrudan Mağduriyet

Herhangi bir suç karşısında doğrudan mağduriyet deneyimine sahip kişilerin yaşadığı endişe ve korku halinin bütün hayatı boyunca benzer etkilere sahip olacağı ve bireyin daima bir korku barındırmasına sebep olacağı savunulmaktadır. Bireyin mağduriyet deneyimi anlık ya da o suçun kendisine değil de ondan sonra gerçekleşecek her türlü suç olayı karşısında yaşanmışlık halinden kaynaklı bir korkunun hayatı boyunca varlık bulacağını savunmaktadır. Herhangi bir suça maruz kalıp mağduriyet yaşayan bireyi etkileyen yaşadığı fiziksel zararın dışında, birden çok faktör bulunmaktadır. Birey mağduriyet deneyimi sonucunda duygusal tepkiler, psikolojik travmalar ve zihinsel bozukluklar yaşayabilmektedir.

Doğrudan mağduriyet yaşayan kişilerde, stres, kaygı endişe ve zihinsel sıkıntılar görülebilmektedir. Mağduriyetin bireydeki etkisi endişe ve korkuyla kendini toplumdaki uzaklaştırmasına sebebiyet verebilmektedir. İlk endişe ve korku hali geçince birey topluma yeniden uyum sürecine girebilmektedir. Yaşadıklarını atlatan birey yaşamını yeniden düzenleyerek yaşam tarzını eski haline getirebilmektedir. Mağduriyeti normal aşamalarını atlatabilen kişilerin yanında bu süreçten ciddi ruhsal bozukluklarla boğuşmak zorunda kalan kişilerde bulunmaktadır. Bu zihinsel bozulmalar aynı zamanda mağduriyet yaşamış kişilerin hayatını bu şekilde devam etmesine neden olabilmektedir. (Köseoğlu, 2017:65,66) Mağduriyet sonrası bireylerin tepkileri de farklı olmaktadır. Bazı kişiler bu süreci daha az hasar ile atlatırken bazıları içinse travmatik sonuçlar görülebilmektedir.

Akademik literatürde mağduriyet teorisinden elde edilen veriler gösteriyor ki birey mağduriyet deneyimi olmadan öncesinde çevresinde meydana gelen olaylar karşısında ilgisi azken mağduriyet deneyiminden sonra çevresindeki olumsuz olaylara karşı takındığı tavır ve ilgide bir artış gözlemlendiği görülmektedir. Bireyin yaşamış olduğu kötü tecrübeden dolayı zorluklar yaşaması ve bu zorluklardan kaçınırken alkol gibi bağımlılık veren zararlı alışkanlık ile tanışma durumun da artış gösterebilmektedir. Birey yaşanan olaylar neticesinde ilerleyen zamanlarda yine benzer semptomlar göstermiş olduğu da veriler arasında yer almaktadır (Çardak, 2012:34). Bireydeki bu etkiler gerek psikolojik gerek sosyal olsun bireyin hayatında olumsuz neticeler doğurmuş ve yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemiş olduğu yapılan çalışmalarda elde edilen verilerle de pekiştiği görülmektedir. Bu durum da mağduriyet teorisinin kanıtı niteliğinde olup suç mağduriyet korkusunun mağduriyet deneyimiyle doğrudan etkili olduğu görülmektedir.

Mağduriyet deneyimi her ne kadar kendi başına suç korkusunu etkileyen bir unsur olsa da bazen tetikleyici unsurlarla da pekişmekte ve korku oranında artışa sebep olmaktadır. Yapılan çalışmaların sonucunda suç mağduriyet korkusu ve bireysel mağduriyet arasındaki bağın zayıf olduğu sonucuna ulaşılmış olmakla birlikte mağduriyet deneyiminin tek başına değil de benzer suçlardan dolayı mağdur olmuş kişilerin bir araya gelmesinden ya da medya aracılığıyla yaşanan olayların benzeşim göstermesinden dolayı suç mağduriyet korkusunu etkileyen bir unsur olduğu söylenmektedir. (Gaziarifoglu, 2009:24). Yani suç korkusunu etkileyen durum bireysel mağduriyet değil de bu mağduriyetin toplumdaki diğer bireylerle kesişim gösterdiği anlarda daha çok etkiye sahip olmaktadır. Bu bir mağduriyetin gruba yansması halinde suç mağduriyet konusunun ilgi alanına girmeye başladığını da ifade etmektedir.

Mağduriyeti bizzat yaşamış kişilerin edinmiş olduğu deneyimler kişilerin suç karşısında kendilerini suç mağduriyet risk faktörü açısından daha riskli hissetmektedirler. Geçmiş mağduriyet deneyimi kişinin olayı tehlikeli olarak hatırlamasına ve kendini risk faktöründe fazla risk altında görebilmektedir. Doğrudan mağduriyet yaşayan kişinin artık kendisinin de İncinebilirlik faktörü taşıdığını düşünmektedir. Yaşanılan mağduriyet tekrar başıma gelir diye düşünmeye başlamaktadır. Tekrar suçun hedefi olmasının mümkün olduğunu düşünmekte ve korkmaktadır. Birey bu deneyimden sonra hukuka ve topluma güvenini

yitirebilmektedir. Birey insanların hiçbir suçu yokken de mağdur olabileceğini düşünmeye başlayabilir. Masum insanların zarar görmeyeceği düşüncesi yıkılmış olur ve mağduriyet yaşayan kişinin kendisine olan güveni de sarsılabilmektedir.

Mağduriyet deneyimi kişinin sınırlarını görmesini sağladığı için kendisini güçsüz ve savunmasız hissettirebilmektedir. Bu sebepleri mağdur olan kişinin kendisine ve topluma olan inancı ve güvenini azaltabilmektedir. Tüm bunlar araştırmalarda mağduriyet yaşamış kişilerin tekrar mağdur olma durumu anlaşılmalı çalışıldığında suç mağduriyet korkusu olarak karşımıza çıkmaktadır. (Köseoğlu, 2017:66)

Özetlemek gerekirse bireyin mağduriyet deneyimi onu hayatı boyunca etkileyen bir hal almakta ve bu durum korku oluşturmaktadır. Bu korkunun toplumsal bir boyut kazanmasıyla artık suç mağduriyet korkusunun alanına girmiş olmaktadır. Dolayısıyla bireyin kişisel mağduriyeti ve korku arasında direkt bir bağdan söz etmek düşük bir yüzde oluşturmaktadır. Mağduriyeti ortak bir nesne üzerinden olanların veya özdeşim kuranların oluşturduğu grubun ise suç mağduriyet korkusu üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

3.1.3 Savunmasızlık(İncinebilirlik/ Hassasiyet) Teorisi

Savunmasızlık, incinebilirlik ya da hassasiyet teorisi olarak adlandırılan bu yaklaşımda sosyal ve fiziki durumlar neticesinde kendilerini savunmasız gören bireylerin suç mağduriyet korkusunun daha yüksek olduğunu öne sürmektedir. Yaş ve cinsiyet değişkenlerine bağlı savunmasızlık daha çok fiziki kabul edilirken ekonomik gelir ve sosyoekonomik statü ise sosyal savunmasızlığı ifade etmektedir. Kadınlar ve yaşlılar gibi dezavantajlı cinsiyet ve yaş değişkenlerinde suç mağduriyet korkusunun oranlarının daha yüksek oldukları savunulmaktadır. Toplumsal statü olarak düşük konumda olan bireylerinde yüksek oranda suç mağduriyet korkusu taşıdıkları söylenmektedir. Kadınlar ve yaşlılar daha yoğun suç mağduriyet korkusuna sahip olmalarından dolayı hissedilen suç korkusu ile suç mağduru olma korkusu arasındaki ilişkinin önemi anlaşılmaktadır (Köklü, 2016:22).

Kendini incinebilir durumda hissedenler daha çok mağdur olacağını ya da mağduriyetin sonucunu daha kötü atlatacaklarını düşünebilmekte ve suçtan kaçınmak için gerekli kişisel ve sosyal tedbirler alamayacağını hissedebilirler. Bu durumda bireylerin suça maruz kaldığı noktada kendini savunmada yeterince etkili olamayacağını, gücünün yeterli olmadığını ve tehlikelere karşı kendini koruyamayacağını hissedenlerin savunmasız olduğunun kabul edilmesi savunmasızlık teorisi tarafından açıklanmaktadır (Kul, 2009:35).

Savunmasızlık yaklaşımı bireylerin algıladıkları incinebilirliğin suç mağduriyet korkusunu etkilemesi halini ifade etmektedir. Yapılan araştırmalar fiziksel, sosyal ve ekonomik olarak kendini yetersiz hisseden bireylerin kendini koruma imkânlarına sahip bireylere oranla daha fazla suç korkusu yaşadıklarını ifade etmektedir. Fiziksel incinebilirlik algısına sahip olan bireylerin kısıtlı hareket kabiliyeti veya olası bir saldırı karşısında kendini koruma yoksunluğunu hisseden bireyler için suç korkusunun daha çok hissedilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu gruba kadınlar ve yaşlılar dâhil edilmektedir. Bunun etkisinin erkeklerin kendine söz gelmesini engellemek için mağduriyetlerini bildirmeme durumunun da kadınların mağduriyet oranının fazla olmasında etkili olabileceğini unutmamak gerektiği vurgulanmaktadır.

Bu teori çerçevesinde yapılan çalışmalarda ırksal ya da etnik azınlıklar, yoksulluk yaşayan kişiler, eğitim seviyesi düşük olanlar ve sosyal statüsü düşük bireylerin bunlar dışında kalan bireylere oranla daha çok suç mağduriyet korkusu yaşadıklarını belirlemiştir. Bununla birlikte yapılan bazı çalışmalarda bu özellikler dışında dezavantajlı bulunan grupların da suç korku oranlarının yüksek olduğunu vurgulamışlardır. Tabii avantajlı ve dezavantajlı gruplarda seyir eden suç mağduru olma korkularına farklı kaynaklarının olduğunu bilmek gerekmektedir. Avantajlı grubun dezavantajlı grupları tehdit olarak görmesi ve damgalama ile sınırlar oluşturması toplumsal kontrolün avantajlı grupta olmasına neden olmaktadır. Bu durumun dezavantajlı gruplara yönelik önyargı ve ayrımcılığı normalleştirmektedir. Bu yüzden suç mağduriyet korkusunun grupsal yönü olduğunu bilmekte fayda vardır. Özellikle de bu grupların savunmasızlık durumunun olması suç mağduriyet korkusunu artıran bir unsurdur (Çolaklar, Solak, 2017:318).

Savunmasızlık veya zayıflık perspektifi olarak adlandırılan bu teoride suç mağduriyet korkusunun kaynağı bireylerin olası suçlara karşı direnecek ya da kendini koruyabilecek güçten mahrum olması ve kırılgan özelliklerinden dolayı suç mağduru olma potansiyellerinin yüksek olmasından dolayı suçta mağdur olma korkuları fazladır. Yapılan bilimsel araştırmalarda kadınların ve yaşlıların savunmasız konumda olduklarını ve daha fazla suç mağduriyet korkusuna maruz kaldıklarını belirtmektedir (Dolu, ve diğerleri, 2010:66).

Toplumsal savunmasızlık genel olarak hesaplanmamış birden gelişen olay veya strese maruz kalınan ortamlarda durum ile baş edebilmeyi zorlaştıran etkenlerin olduğu durumları ifade etmek için kullanılmaktadır. Yaşanılan durumun risk değeri ve bilinmezlik hali ile bu durumla başa çıkabilme gücü ve yeteneği sosyal savunmasızlığı belirlemektedir. Toplumsal savunmasızlık teorisinin nesnel ve öznel göstergeleri bulunmaktadır. Öznel göstergeler genellikle bireyin yaşam koşulları, toplumsal bağları, etkin olduğu gruplar, sahip olduğu refah seviyesi, iş hayatı ve yaşam kalitesi gibi konulardaki algısı ve tutumunu açıklamaktadır. Nesnel göstergelerse bireylerin ekonomik ve sosyal durumunun ve yaşanılan olumsuz toplumsal koşullarla baş edememe ve üstesinden gelebilme yeteneği ile korunma gücüne sahip olmaması gibi değerler belirlemektedir (Yıldırım, 2012:23).

3.1.4. Rutin Aktiviteler Teorisi

Rutin aktiviteler teorisinde sokak suçlarındaki artışın temel ve genel nedeni olarak toplumsal çözümler ile açıklamak yerine gelişen ve değişen toplum düzeninde çeşitli nedenlerde suç miktarındaki artışın gelişen dünya şartlarında bireyin rutin aktiviteleri ve bunların sonucunda çıkarımda bulunma eğilimindedir. Rutin aktivitelerde suç işleyecek kişi için uygun koşulların bulunması suç miktarında artışa neden olmaktadır. Rutin aktiviteler teorisi, suç eylemi ile günlük hayatta yapılan sıradan etkinlikler arasındaki örüntüye dikkat çekmeye çalışan orijinal bir perspektiftir. Rutin aktiviteler öncesinde mağdur olma ihtimali yüksek bireyin korunma veya suçlunun caydırılma durumu söz konusuysen bu teoriyle birlikte suç için mevcut koşulların önlenmesi benimsenmiştir. Yani motive olmuş kişinin suç işlemesini engellemek için suçlunun motivasyonunun sabit olmasına rağmen, hedef ve

hedefin korunması ile ilgili iyileştirilmelerin sağlanmasıyla suç için önlem alınabileceğinin altı çizilmektedir. (Dolu, 2011:132).

Rutin aktiviteler teorisine göre suça hedef kişilerin günlük rutin faaliyetleri, çevresel etkiler ve güvenlik sorunu gibi etkenler suç fırsatlarını oluşturmakta ve suça neden olmaktadır. Suçun işlenmesinde motive olmuş suçlu, uygun hedef ve hedefin suçu engelleyebilme potansiyelinin olmayışı suç için uygun ortamı oluşturmaktadır. Bu kuramı diğerlerinden ayıran nokta mağdurun yaşam tarzının suç işlenmesi için uygun koşulların sağlanmasında etken bir unsur oluşudur (Korkmaz, 2016:10,17).

Bu teorinin ortaya çıktığı ABD’de suç oranlarındaki artışı inceleyen ve teoriyi geliştiren Cohen ve Felson etkili olmuştur.

“Rutin aktiviteler teorisini şehirlerde suç olgusuyla doğrudan bağlantılıdır. Cohen ve Felson, 1970’li yılların sonlarında ABD’de zirveye ulaşan suç oranlarının nedeninin, insanların günlük hayatındaki rutinler olduğunu ve insanların evden uzakta geçirdikleri zamanın artışına paralel olarak suçların artmış olabileceğini ileri sürerek diğer teorilerden farklı bir yaklaşım sergilemişlerdir. Rutin aktiviteler teorisi, üç ana faktörün bir araya gelmesi durumunda suçun oluşacağını ileri sürmektedir: birincisi, motive olmuş bir suçlu, ikincisi uygun bir hedef (şahıs ya da mal), üçüncüsü hedefi suçludan koruyacak bir koruyucunun olmaması. Teoriye göre toplumda birçok insan, karşılıklarına uygun fırsatın çıkmasını bekleyen potansiyel suçludur ve uygun fırsat çıktığında potansiyel suçlular gerçek suçlulara dönüşürler. Koruyucular kapsamına ise güvenlik görevlileri ile birlikte, aile fertleri, bir arkadaş, bir köpek, bireyi koruyabilecek teknik olanaklar ya da duruma göre bireyin yakınındaki yabancı bir şahıs bile girebilmektedir. (Doğan, Sevinç, 2011:33)

Bu teoriye göre, rutin aktivitelerin yapısal olarak değiştirilmesi sokak suçlarının işlenmesi için motive olmuş suçlu, uygun bir hedef ve koruyucunun yokluğu gibi unsurların ortadan kaldırılması ile mümkün olacaktır. Bu üç unsurdan bir veya ikisi çıkarılırsa suçun önüne geçilebileceği savunulmaktadır. Bununla birlikte gündelik hayatta uygun koşullar oluşursa suç işlemeyen kişilerin bile potansiyel suçlular olabileceğinin de vurgusu yapılmaktadır. Yani eğer gerekli koşullar mevcut ise herkesin suç işleyebilme ihtimali söz konusudur. Suçun belirteci suçludan ziyade ortam ve suça kolaylık sağlayan koşullardır (Seferoğlu, 2014:38).

Rutin aktivitelerden beslenen suç bireylerde suç mağduru olma korkusunu beraberinde getirerek bireyin gündelik hayatını etkilemekte ve içine kapanmasına,

toplum ve diğer insanlardan soyutlanmasına neden olabilmektedir. Bununla birlikte bireyin topluma ve üyelerine karşı kuşku ve şüphe ile yaklaşma ihtimalini de artırabilmektedir. Bireyde yıpranan güven duygusu, güvenlik güçleri ve devlete olan güvenin azalmasına neden olabilmektedir. Suç mağduriyet korkusunun oluşması ile bireyin güvenlik güçleri ve devleti bundan sorumlu görmesi ve bu kurumlarla olan bağlarının zedelenmesi de mümkündür. Bütün bu gelişmeler bireyler arasında devletin yeterliliğini ve kontrolünü kaybettiği düşüncesi oluşabilmekte hatta devletin meşrutiyetinin de tartışılmaya başlanmasına neden olabilmektedir. Bu sebepler suç ve suç mağduriyet korkusunun neden önemli olduğunu ve gerekli önlemler alınmasının elzemliğini bir kez daha vurgulamaktadır (Utma, 2015:503). Bu bağlamda suç mağduru olma korkusunun kişilerin günlük aktivitelerinden etkilenmesi, bireylerin kendi aralarındaki iletişimin kalitesini, kişilerin hayata bakış açılarını ve hatta yaşam görüşlerini de etkileme gücünü belirtebilmektedir. Bunun önüne geçilmesi için gerekli güvenlik önlemlerinin ve koruyucu unsurların tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir (Çardak, 2012:27).

3.1.5. Toplumsal Düzensizlik Modeli

Toplumsal düzensizlik modeline göre bireyin yaşadığı fiziksel ve sosyal çevresinde meydana gelebilecek bozulmaların ya da mevcut bozuklukların suç mağduriyet korkusunda artışa neden olacağını savunmaktadır. Bu yaklaşımın savunması, yaşanılan mekânın fiziki ve sosyal koşullarında oluşabilecek bir bozulma veya düzensizlik ile birlikte kişilerin çevreyle ilgili olumsuz düşüncelerine sebep olacağı, bireylerde güvensizlik, endişe ve korku durumunu ortaya çıkacağı yönündedir. Toplumsal düzensizlik teorisinde düzensizlik iki türlü ele alınmaktadır. Birincisi fiziki çevreden kaynaklı bir düzensizliktir. Bu düzensizliğin göstergeleri, harabeye dönmüş yapılar, boş ev ve binalar, hurdalık eşyalar, yetersiz ışıklandırma, kirli sokaklar, kırık camlar, başıboş sokak hayvanları gibi işaretlerin olduğu mekân ve bölgeleri ifade etmektedir. İkinci olarak da sosyal çevre kaynaklı bir düzensizlikten söz edilmektedir. Bu düzensizlik hali toplumsal bağlarda meydana gelen zayıflamalar ve kopmaların sonucunda oluşan düzensizlik halidir.

Toplum içerisinde iletişimin ve dayanışmanın azalması, etnik faktörlerin soruna sebep olması, aile bağlarının zayıflaması ve toplumda hoşgörünün azalması gibi

durumlar sosyal düzensizlik göstergeleri olarak ele alınmaktadır. Toplumsal bağlarda meydana gelen çözümler ve kopmalar suç oranlarında değişikliğe de sebebiyet vermektedir. Toplumla bağları zayıflamış ya da kopmuş bireyin suça karışma olasılığını artırmaktadır. Toplumda komşuluk gibi bir arada tutan bağlarda oluşan zayıflamalar suça karşı takibi zorlaştırmakta ve suça duyarsızlaşmayı da beraberinde getirmektedir (Karasu, 2017:51).

Sosyal düzensizliğin kent yaşamında görünür olması beraberinde güvensizliği de getirmektedir. Ortak kullanım alanlarındaki düzensizlikle birlikte halk arasında güvenlik endişesi oluşmaktadır. Ortak yaşam alanlarının sosyal ve fiziksel düzenin bozulması, park ve bahçelerden yararlanılamaması sokak ve caddelerde yeterli aydınlatmanın olmaması, etrafta güvensiz kişilerin bulunması, dilencilerin olası gibi durumlar toplumsal düzensizliği meydana getirmektedir. Bu koşulların bulunduğu bölgeler insanların daha fazla korkmasına sebebiyet vermektedir. Böylece bu bölgelerde yaşayan bireylerde güvensizlik duygusu oluşmakta hatta bir suçun mağduru olma korkusunu yaşayabilmektedirler (Aytaç, ve diğerleri, 2015:265).

Sosyal organizasyonsuzluk ya da düzensizlik teorisi, fiziksel düzensizliklerin ve toplumsal çözümlerin kent koşullarında daha çok oluştuğunu göz önünde bulundurmakta ve suçun daha çok kentsel mekânların ürünü olduğunu savunmaktadırlar. Bu kuramın geliştiricileri sosyal düzensizliğin sık yaşandığı alanlar üzerinden araştırmalarını yürütmüşlerdir. Çünkü onlara göre kentsel mekânlar suç ve sapma durumunun en çarpıcı örneklerini kendilerinde bulduran bir laboratuvar konumunda olup araştırma için en uygun alanlar olarak tasvir edilmiştir (Kızmaz, 2005:151). Sosyal düzensizlik kuramının geliştiricilerine göre suçun temel nedeni olarak kentsel yapı ve bu yapıda meydana gelen çözümlerin olduğunu bu yüzden araştırma konusu için seçilen alanların kentsel düzensizliğin çokça görüldüğü disorganize alanlar üzerinde yapıldığı söylenmektedir. Bu araştırmalar suç yoğunluğunu ölçtüğü gibi suç mağduriyet korkusunu da belirtmektedir çünkü suç yoğunluğu, suç mağduriyet korkusunu belirleyen bir faktördür.

Toplumsal düzensizlik teorisinde iki faktör suç korkusunu pekiştirmektedir, fiziki ve sosyal çevrede meydana gelen bozulmalar. Bu teoriye göre eğer bir yerin sosyal veya fiziki çevresinde tahribat varsa o bölgede hem suç hem de suça maruz kalma korkusu artmaktadır. Bunun en belirgin özelliklerinden biri; bir mahallede

mahalle sakinleri o mahallenin artık güvenli bir alan olmadığını düşünüyorsa orada düzensizlik durumu mevcuttur. Bundan sonra da sakinler yaşanan yerde işlenen suçlara karşı duyarsızlık geliştirmektedir ve böylece olup bitenle ilgilenmemektedirler. Mahalle sakinlerinin geliştirdiği bu umursamama ise onların kendilerini toplumdan soyutlamalarına ve evlerine çekilmelerine, toplumsal etkinlikler ve kolektif faaliyetlerden uzak durmalarına neden olmakta ve bireyde suça maruz kalma korkusunun artması ihtimalini taşımaktadır.

Düzensizlik teorisi ve risk değerlendirme modelini geliştiren Ferraro'ya göre bireyler suçla ilgili risk tahmini oluşturmak için çevreden aldıkları bilgileri kullandıklarını savunmaktadır. Birey etrafında düzensizlik durumu gördüğünde suç mağduriyet korkusu yaşamakta ve suça maruz kalma konusundan kaygılanmaktadır. Toplumsal düzensizlikle ilgili Türkiye'de yapılan çalışmalarda bu durumu destekler nitelikte sonuçlara ulaşılmıştır. Yani fiziki ve sosyal çevrede oluşan değişimler düzensizliği, düzensizlik ise suç mağduriyet korkusunu tetiklemektedir (Karakuş, 2013:4). Sosyal kontrol perspektifinden araştırılmaya başlanmış fiziksel çevre ve suç mağduriyet korkusu arasındaki bağların açıklanmasına düzensizlik modeli denilmiştir.

Toplumsal düzensizlik modeli, bireylerin fiziki ve sosyal çevrelerinde cereyan eden bozulmaların suç mağduriyet korkusunu arttıracak bir unsur olduğu vurgulanmıştır. Çevresel ya da fiziki bozulmalar bireylerin korku, endişe ve güvensizlik gibi duygular yaşamasına neden olabilmektedir. Yani toplumsal düzenin bireylerin üzerinde olumlu sonuçları mevcutken toplumsal düzenin bozulması da olumsuz etkilere sahiptir. En önemli olumsuz etki ise suç mağduriyet korkusudur. (Dolu, ve diğerleri, 2010:67).

Sosyal düzensizlik teorisi, kentte düzensiz organize olmuş bölgelerde toplumun önde gelen kurumlarından aile ve okul gibi kurumların etkisini ve kontrol gücünü yitirdiğini ve eksik kaldığını öne sürmektedir. Toplumsal kurumların görevinde aksaklıklar olması ve görevlerinin gerektiği gibi yapamaması toplumlarda düzensizlik haline sebep olmakta ve bu durum bireyler üzerinde olumsuz etkiler oluşturmaktadır. İster geleneksel denetim unsurlarının etkisini yitirmesi olsun ister bireyin yaşam koşullarını şekillendiren ekonomik durumu olsun bireyde oluşan kontrol zayıflığı ve sosyal düzensizlikler bazı bireyleri suça ittiği gibi bazılarının da suçta mağdur olmaktan korkmaya yönlendirmektedir (Solak, 2015:29). Yani

düzensizlik durumunda sadece suç mağduriyet korkusunu değil suçu işleme konusunda da teşvik unsurları barındırmaktadır. O zaman denilebilir ki düzensizlik varsa bireyler ya suçlu olunan tarafta ya da mağduriyet korkusu yaşayan tarafta olmak zorunda kalmaktadır.

3.1.6. Kırık Camlar Teorisi

Düzensizlik teorisinden beslenen kırık camlar teorisi düzensizlik konusunun çarpıcı bir noktasından tutarak bu noktanın suç ile ilintisi ve bu ilintinin de suç mağduriyet korkusuna etkilerini açıklamaya çalışmaktadır. Kırık camlar suça meydan vermekte, suçun oluşumu ve artmasında suç mağduriyet korkusunu tetikleyici öge olarak gösterilmektedir. Düzensizliğin spesifik örneği olarak kırık camlar teorisine değinmek faydalı olacaktır.

Kırık cam teorisi yirminci yüzyılın sonlarına doğru Wilson ve Kelling tarafından geliştirilmiş ve güvenlik sorusuna yeni bir bakış kazandırmıştır. Bu teoride düzensizlik ile suç arasındaki bağa dikkat çekilmek istenmiştir. Suç faktörlerinin düzensiz ortamlarda üretildiği ve beslendiği vurgusu yapılmaktadır. Teorinin kapsamında kırık camlar vardır. Yani eğer bir muhitte binaların camları kırılmış ve onarılmıyorsa diğer camlarında kırılacağını bunun kaçınılmaz olduğunu savunmaktadır. Bununla birlikte kırık camları olan evler ve binaların sahipsizlik ve kontrol öğelerinin devre dışı kaldığı izlenimi oluşturarak bu alanların suç mekânı olmasına zemin hazırlamaktadır. Kırık camlarla oluşan ortamda suç işlemeye teşvik söz konusu olmakla birlikte bu suç korkusu daha büyük suçların meydana gelmesi için gerekli koşulları sağlamış olmaktadır (Doğan, Sevinç, 2011:30).

Kırık camlar teorisi bir muhitte meydana gelebilecek ufak bir düzensizlik ögesinin o alanda suç unsurunu doğuracağını ve tehlikeli olması ile ilgili bir algı halini belirttiğini öne sürmektedir. Bu durum bir bölgede sıradan bir cam kırılması durumunun neticelerinin tehlike arz edeceğinin düşünülmesine neden olacaktır. Bölgede mevcut kırık camların bulunması hem düzensizlik hem de kontrol öğelerinin eksik kaldığı algısını oluşturmakta ve o bölgede görülen suç miktarında artış yaşanmasına sebep olabilmektedir. Başka bir ifadeyle suç işleyecek olan kişiye o alanın zaten denetimsizliği ve suçu işledikten sonra yakalanma ihtimalinin düşük

olmasından dolayı suçu işleme rahatlığı vermiş olacaktır. Bu durum fiziki koşulların suç ve suç mağduriyet korkusu üzerindeki etkilerinin örneğini oluşturmakta ve önemini vurgulamaktadır (Özaşçılar, 2015:333).

Bu teori kapsamında yapılmış alan araştırmaların neticesinde suç mağduriyet korkusuna etkisi, kırık camların olduğu yerlerde hem suç unsurunda hem de suç mağduriyet korkusunda artışa neden olduğu yönündedir.

“Konuyla ilgili olarak yapılan bir deneyde, aynı özelliklere sahip iki araba ABD’de Kaliforniya’nın iki ayrı semtine park edilmiştir. Park edilmeden önce arabalardan birinin plakası sökülmiş ve kaputu açık bırakılmıştır. Diğer araba ise herhangi bir eksiği ve kusuru olmaksızın park edilmiştir. Plakası sökülmüş ve kaputu açık arabaya ilk on dakika içerisinde zarar verilmeye başlanmıştır; ilk olarak anne, baba ve çocuktan oluşan bir aile aküsünü ve radyatörünü sökmüş, 24 saat içerisinde ise değerli olan diğer tüm parçaları çalınmıştır. Daha sonra ise arabanın camları kırılmış, kaportasına ve diğer aksağıma zarar verilmiş ve ardından araba çocuklar için bir oyun alanına dönüşmüştür. En ilginç gözlem ise zarar verenlerin çoğunun iyi giyimli beyazlar olmasıdır. Eksiği olmayan araba ise bir hafta boyunca park edildiği yerde bırakılmasına rağmen arabaya herhangi bir zarar verilmemiştir. Ancak, deneyi gerçekleştiren araştırmacı tarafından (Philip Zimbardo) bu arabaya da balyozla vurulmak suretiyle zarar verilmesi üzerine, bunu gören diğer kişilerin de zarar verme eylemine katıldığı, birkaç saat içerisinde aracın altüst edildiği ve tamamen tahrip edildiği gözlemlenmiştir. Bu olayda da eyleme katılanların çoğunu beyazlar oluşturmuştur. Wilson ve Kelling, bu deneyin sonucu ile ilgili olarak, bakımsız olan ve sahipsizlik hissi uyandıran malların başka şahıslar için bir eğlence aracına dönüşebileceğini, talan edilip soyulabileceğini; öyle ki kendini yasalara bağlı olarak tanımlayan kişilerin bile bu eylemleri gerçekleştirebileceğini ifade etmiştir. Kırık camlar teorisi, kontrolsüzlük, denetimsizlik, sahipsizlik, bakımsızlık ve ilgisizlik hissi uyandıran yerlerin suç üretebileceğini ve bu tür yerlere karşı önlemlerin alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, şehirlerde sıkça görülebilen aydınlatması yetersiz cadde ve sokakların, onarılmayan metruk binaların, kontrolsüz araç park alanlarının ve fiziksel güvenliği yeterince alınmamış işyerlerinin suça davetiye çıkarabildiğini ve potansiyel suçluları cesaretlendirebildiğini söylemek mümkündür.” (Doğan, Sevinç, 2011:30,31)

Yukarıdaki örnekten de anlaşıldığı üzere düzensizlik ve kontrol eksikliğini gösteren durumlar suç işleme eğiliminde artışa neden olmaktadır. Üstelik oluşan bu yeni suç ögesinden normal koşullarda suç işlemeyen kişilerce de suçun sıradanlaşmasına sebep vermektedir. Suçun bu denli arttığı ortamlar ele alındığında böyle mekânlarda yaşayan ya da tesadüfen bile böyle mekânlarda bulunan kişilerde suç mağduru olma korkusunun artacağını söylemek çok yerinde bir tespit olacaktır. Normal şartlarda da suçun yoğunluğunun fazla olduğu bölgelerden geçmemeye özen

gösteren bireylerin olduğu bilinmektedir. Suç ve suçun işlenme olanağının fazla olduğu alanlar suç mağduriyet korkusunu da beraberinde getirmektedir.

3.1.7. Sosyal Kontrol Modeli

Sosyal kontrol perspektifi, sosyal düzensizlik teorisi ile birlikte çalışmakta sadece baktıkları noktalar konusunda ayrılmaktadır. Düzensizlik teorisi gibi toplumsal çözümlerin fiziki ve sosyal yönünü kabul etmekte ancak bunun sonucunda toplumsal bağların zarar görmesi üzerinden suç mağduriyet korkusunu açıklama çabası gütmektedir. Suç mağduriyet korkusunu açıklayan sosyal problem perspektifi konuyu toplumlardaki sosyal organizasyonların deforme olması ve bunun sonucuna bağlı gelişen bireylerin kendi aralarında sürtüşmeler yaşanması, sert, rahatsız edici, saygıdan uzak davranışlar geliştirmesi sonucunda suç mağduriyet korkusu oluştuğunu ya da arttırdığını savunmaktadır. Sosyal kontrol perspektifinin suç mağduriyet korkusunu açıklarken, fiziksel çevrenin bozulması ve sosyal düzenin işlememesinden harekeyle ikili bir faktörle yaklaştığını söyleyebiliriz. (Dolu, ve diğerleri, 2010:67) Bu kuramın kapsamı düzensizlik sonucunda bireylerin birbiriyle iletişim hali ve bu iletişim şeklinin de suç mağduriyet korkusuna etkisidir.

Sosyal kontrol modelinde birey, mahalledeki düzensizlik ve suç halinin yanı sıra oluşan suç mağduriyet kaygısı ve korkusu karşısında toplumsal dayanışma, güven ortamı ve toplumsal kontrol mekanizmalarının işleyiş şekline veya işlemeyişine vurgu yapılmaktadır. Şikago ekolünce geliştirilen bu model aynı zamanda toplumsal düzensizlik teorisinden de beslenerek sosyal kontrol şeklinde yeniden ele alındığı da vurgulanmaktadır. Bu modelin sosyal sermaye kavramıyla da ilişkili olduğunun da altı çizilmektedirler. Sosyal kontrol yaklaşımı bireylerin ekonomik halleri ve bunun getirisi olarak toplumda mevcut yerlerinin, statülerinin belirleyici komumda olduğunu savunmaktadırlar. Toplum içerisindeki yoksulluk durumu, etnik çeşitlilik ve nüfus dinamiğinin bireyler arası ilişkilerin neticesi olarak sosyal yardımlaşma ve dayanışma gibi güven ve bir arada olma durumlarının azalmasına ve suç içeren davranışlarda artış yaşanmasına, bununla birlikte kolektif bilinçte çözümlerin ve normların amaçlarını yitirmesine yol açtığını savunmaktadır. Bu durumun ise politik ve ekonomik alanlarda uygulanan kontrol mekanizmalarının devre dışı kalmasına neden olmaktadır.

Toplumsal kontrol yaklaşımına göre toplumsal yardımlaşma, dayanışmanın, güven ortamının olduğu, enformel kontrolün sağlandığı bununla birlikte formel kontrollerin de kolluk güçlerince sağlandığı ve kamu kuruluşlarınca verilen hizmet ve güvenlik güçlerinden memnuniyetin yüksel olması karşısında suç mağduriyet durumunun da düşük oranlarda seyir edeceği öne sürülmektedir (Karakuş, 2013:5). Sosyal kontrol modelinde toplumla birlikte polis ve kolluk kuvvetlerinde gerekli iyileştirmelerin ve toplumun kendi mekanizmasında işlev gören kontrol öğelerinde düzelmenin sağlanması halinde suç mağduriyet korkusunun ciddi oranlarda azalacağı ileri sürülmektedir.

Toplumsal kontrol teorisi, bireylerin topluma atfettiği anlama, bağlılık duygusuna ve dolayısıyla toplumsal norm ve değerlerle olan bağa göre suç kavramına yaklaşmaktadır. Bu yaklaşıma göre bireyin toplum ve toplumsal kurumlarla olan bağlılığı yüksek seyirdeyse bu bireyi suç ve suç faktörlerine karşı korumaktadır. Yani birey, aile, din gibi kurumlarla sıkı bağlara sahipse suç işlemesi ya da suça maruz kalması gibi durumların düşük olmasına neden olmaktadır. Eğer birey bu kurumlarla zayıf bağlara sahip ise bu onu hem suça itebilmekte hem de suça maruz kalma korkusunu artırmaktadır.

Bireyin toplumla uyumlu bir yaşam şekline sahip olması ya da olmaması durumu bireyin suçla olan ilişkisini de etkilemektedir. Bu kuram fonksiyonalist bakış açısından da etkiler taşımakta, bu etkileri yaklaşımın uyuma verdiği önem ile bireyin toplum ve kurumlarla olan ilişkisine göre suç olgusunu açıklama çabasında olduğu görülmektedir (Kızmaz, 2005:165). Toplumsal kontrol modelinde bireyin toplum ve toplumsal normlara bağlılığı veya geleneksel kurumlarla olan sıkı bağları üzerinden suç mağduriyet korkusunun açıklandığı görülmektedir. Eğer birey toplumun uyum mekanizmasıyla birlikte ilerler ise herhangi bir sorun olma ihtimali bu mekanizmanın dışında ya da karşısında hareket eden haline oranla daha az olacaktır.

Özetlemek gerekirse toplumsal açıdan suç mağduriyet korkusuna açıklık getirmeye çalışan sosyal kontrol teorisi, suç mağduriyet korkusunun ana nedeni olarak fiziki ve sosyal çevrenin kötü koşullarda olmasını ve bunun sonucunda toplumsal bağlarda oluşan çürümelere baz alarak açıklık getirilmeye çalışmaktadır. Bunu örneklerken de bölgede yapısal çökmelerin güvensizliğe sebep olduğunu ve bu

güvensizliğin sosyal kontrolü kırdığı için suç korkusuna zemin hazırladığını savunmaktadır. Yani toplumu bir arada tutan mekanizmalardan birinin de kontrol mekanizması olduğu düşünülürse burada meydana gelen sorunların toplumun bir arada oluşuna zarar vereceği ve bu tür çözümlerinde suç ve suç mağduriyet korkusunu beraberinde getireceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

3.1.8. Sosyal Problem Perspektifi (Medyanın Etkisi Modeli)

Suç mağduriyet korkusunda teorik bir diğer yaklaşım da toplumsal problem perspektifidir. Bu teoride toplumun suç olayına ve deneyimine bakış açısı, değerlendirme şekli ve yorumlama önemli bir unsurdur. İşlenen suçtan ziyade suçla ilgili algının ön planda olması bu teorinin temel savıdır. Toplumsal problem yaklaşımının günümüz koşullarında en etkin rolün medya tarafından işlendiği görülmektedir. Artan ve gelişen teknoloji dünyasında sosyal medya başta olmak üzere basın ve yayın organlarının suç konu etme şekli toplumsal problem teorisinin başlıca araçlarındandır (Karasu, 2017:51). Toplumsal problem perspektifinde suç mağduriyet korkusunun temel kaynağı medyada suça verilen yer ve ona kazandırılan yeni anlamlardır. Televizyon, gazete ve sosyal medya uygulamalarının günümüzdeki etkisi düşünüldüğünde suç mağduriyet korkusuna etki biçimini gözler önüne sermektedir. Kitle iletişim alanında yayımlanan suç haberleri toplumsal kaygı ortamı oluşturmakta ve bu durum suç mağduriyet korkusunu etkilemektedir. Medya üzerinden yapılan her haberin halka aktarılış şekli, bireylerin bu konudaki düşünce ve bakış açılarını etkilemektedir. Bu durum da medyanın ve suç mağduriyet korkusu birbirini etkileme gücü bulunan unsurlardandır. (Köklü, 2016:23)

Çağımız toplumlarının iletişimi o kadar gelişmiştir ki dünyanın bir ucunda gelişen olaydan diğer ucuna kadar herkes saniyeler içerisinde haberdar olabilmektedir. Böyle bir iletişim ağında suç mağduriyet korkusu giderek önem kazanmaya başlamıştır. Medyanın suçu aktarma durumunun hem birey hem de toplumlar üzerinde etkili olma ölçüsü de giderek artmaktadır. Medyada verilen mağduriyet bilgisi toplumdaki diğer bireylerce empati yoluyla anlaşılır hale gelebilmektedir. Yine bu empati durumu bireyi yaşanan mağduriyetin kendi başına gelme endişesiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Kendini mağdur olmuş kişinin yerine koyan birey hem bu mağduriyeti anlamakta hem de kendini suç karşısında savunmasız, güçsüz ve risk

algısı içerisinde hissetmek zorunda bırakılabilir. Mağdurun yaşadığı mağduriyetin empati yoluyla anlaşılmasının olumlu ve olumsuz yönleri mevcuttur. Bireyin yaşanan mağduriyetten haberdar olmasını ve mağdurun duygu durum halinin anlaşılması olumlu yönleriyken bu yolla oluşan tedirginlik ve tedbir alma durumu ise olumsuz koşullarını oluşturmakta ve suç mağduriyet korkusunu artırmaktadır (Çardak, 2011:35).

Kitle iletişim araçlarınca konu edilen suçun sosyal görünürlüğünü artırmada medyanın etkin bir rolü mevcuttur. Kitle iletişim araçlarında suç konusu işlenirken sadece artan suç oranları gündeme getirilirken azalan suç miktarları es geçilmekte ve bu durum suç mağduriyet korkusunun artışına neden olmaktadır. Medya tarafından işlenen suçlar halka aktarılırken daha hassas konulu suçlar seçilmekte üstelik bu suçların mevcut etkilerinin artması için dramatize tekniği de uygulanmaktadır. Suç üzerinde yapılan bu yeniden düzenleme işi birey üzerinde güçlü bir etki bırakmakta ve oluşturulan toplumsal kaygıyı suç mağduriyet korkusu noktasına ulaştırabilmektedir. Medyanın bu tavrı bir de bireyin suçun varlığının kanıksanmasını ve kendi başına gelme durumunun da bulunduğunu bireyin risk faktörlerine sahip olduğunun vurgusu yapılmaktadır. Böylece birey suça kendisinin de maruz kalabileceğini düşünmekte ve toplum içerisinde mevcut suç mağduriyet korkusunun artış göstermesine neden olabilmektedir (Köseoğlu, 2017:67).

Medya üzerinden aktarılan şiddet veya suç haberlerinde sayısal verilerin artışının yanında verilme biçimleriyle de korkutucu bir durum oluşturmaktadır. Günlük haberleri izleyen bireylerin haberlerde gördüğü suç karşısında kendini güvende hissetmemesi ve kapılarının kilidini tekrar tekrar kontrol etmesine hatta daha ileri tedbirler almasına neden olmaktadır. Toplum içerisindeki birey haberlerde verilen suçun faktörlerini analiz edip kendini bu risk faktörlerden koruma yoluna gitmektedir. Bunun en çok gözlemlenen örneği bireyin sürekli kendinin güvende olduğunu kontrol etmeye çalışma durumudur. Issız bir yerden geçerken ya da şüpheli bir durumda, suça olanak verme hali olan koşullarda kendini koruma çabasına girmekte ve bu durum da bireyin güvensiz, güçsüz ve suç karşısında çaresiz olduğunu düşünmesine neden olmaktadır. İşte suç mağduriyet korkusu da güvensiz ve savunmasız bırakan bu ortamdan beslenmektedir (Solak, 2015:30).

Medya ve kitle iletişim ortamlarında artan bilgi kirliliğine maruz kalan bireylerin verilen haberin doğruluğunu sorgulamadan kabul etme eğilimleri günümüzün büyük sorunlarından. Medyanın suçu en dikkat çekici haliyle sunması ve gerçeklik, doğruluk paydasının bu koşullarda ikinci plana itilmesi ya da tamamen göz ardı edilmesini beraberinde getirmektedir. Bireyin bu koşullar altında verilen haberleri ispat aramaksızın doğru kabul görmesi, medyanın haber üzerinde istediği oynamaları yapmasına, bununla birlikte endişe, kaygı ve suç mağduriyet korkusunun oluşmasına ve artmasına ortam hazırlamaktadır (Köklü, 2016:23). Medyada verilen suçların düzenlenmesi ya da seçilip verilmesi sıkça karşılaşılan bir durum haline gelmiştir. Örnekleme gerekirse şiddet ve şahsa karşı işlenen suçlara daha sık yer verilmekte ve bu haberler sunulurken çarpıcı özelliklerine dikkat çekilmektedir. Bireyin suçla ilgili bilgi edinme kaynaklarındaki bu durum suç mağduriyet korkusunu tetikleyen bir unsur haline gelmektedir (Özaşçılar, Ziyalar, 2009:8).

Bireylerin suç mağduriyet korkusuna etki eden en önemli unsur güvenlik ihtiyacının tehdit edildiği durumların ürünüdür. Güvenlik ihtiyacının tehdit edilmesini en iyi aktaran ise medya ve medyadan yansıyanlardır. Bu yansıtma hali medya tarafından her gün farklı şekillerde kullanılmaktadır. Ve yine kitle iletişim araçlarını etkin bir biçimde kullanan medya organları suç ve suç unsurlarını etnik kimlik temelinde şekillendiren toplumsal olaylar olarak aktarmakta ve bunun halk üzerinde derin izler bırakmasına sebebiyet verebilmektedir. Etnik farklılıkların çeşitlilik gösterdiği bölgelerde bu durum toplumsal çatışmayı beraberinde getirebilmektedir. Etnik kimliklerden kaynaklı bir suç mağduriyet korkusunun oluşmasına zemin hazırlamış olmaktadır. Medyanın kullandığı üslup toplumsal kaygı ortamını ciddi ölçütlerde etkileme potansiyelini elinde bulundurmaktadır (İmamoğlu, ve diğerleri, 2015:275).

Özetlenecek olursa, suç mağduriyetini yansıtan haberler başkalarının nasıl duyulduğu ve ne şekilde yorumlandığı ve bu durumun suç mağduriyet korkusu üzerindeki etkisinin ne olduğu toplumsal problem perspektifinin sıklıkla sorduğu sorulardandır. Bu teoride suç değil de suçun haber olarak yansıtılma halinin doğruluk paydası ve bunun suç mağduriyet korkusunu etkileme oranına bakılmaktadır. Bu yaklaşımda araştırmacıların ulaştıkları ve bireyin medyanın aktarımlarından etkilenmesi ve suçla ilgili bilimsel verilerin bilinmemesine bağlı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Suç ve suçluların istatistiksel verileri ve özellikleri genellikle hakkında

fazla bilgi sahibi olunmayan bir konudur. Bununla birlikte medyanın kullandığı sunum dili ve görsel veriler toplumda izler bırakır ve akıllarda yer edinir şekilde aktarılmaktadır. Haliyle bu durum suç mağduriyet korkusu üzerinde etkili bir unsur olarak kabul görülmektedir. Medyanın bireyler üzerinde bir korku mekanizması oluşturduğu ve bu durumun hem bireyler üzerinde hem de toplumsal bağlamda suç mağduriyet korkusuna yol açtığı savunulmaktadır (Utma, 2015:505).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE ANALİZİ

4.1. Bulguların Analizi

Araştırma için yapılan yarı yapılandırılmış mülakat sorularının cevaplarına ilişkin sonuçların analizi için bu bölümde öncelikle katılımcılar betimlenecektir. Yarı yapılandırılmış mülakat yöntemiyle gerçekleştirilen görüşmeler katılımcılarla 15 Mayıs 2018 ile 20 Temmuz 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde bu tarihler arasında gerçekleştirilen mülakatların sonuçlarına yer verilmiştir. Daha sonra ise sorulara verilen cevaplar ilişkili olduğu kuramlar ve hipotezlerle uyumu aranmıştır. Katılımcıların sosyo demografik özellikleri ve sorulara verilen cevapların analizi yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat tekniğinde yüz yüze sağlanan görüşmelerden elde edilen veriler sadece cevaplarla sınırlı olmayıp yorumlama yöntemi ile katılımcının tepkileriyle değerlendirilmeye çalışılmıştır.

4.1.1. Katılımcıların Betimlenmesi

Bu araştırma Ankara İli örneğini temsil ettiğinden Ankara'daki birbirinden farklı özellikte olan 50 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların cinsiyeti, yaş aralığı, eğitim düzeyleri çeşitlilik göstermektedir. Katılımcıların sosyo-demografik değişkenleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo-1: Katılımcıların Yaş Aralığı

Yaş Aralığı	Erkek	Kadın	Toplam
18-27	7	9	16
28-37	2	7	9
38-47	11	5	16
48-57	5	0	5
58-67	3	1	4
Toplam	28	22	50

Katılımcıların yaş aralığı yukarıdaki tablodaki gibi gösterilmiştir. Katılımcıların toplamına bakıldığında örneklem grubunu en çok 18-27 ve 38-47 yaş aralığında bulunmaktadır. Bu yaş grubunun fazla olmasının nedeni, eğitim seviyesinin diğer gruplara oranla yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Eğitim seviyelerinden dolayı görüşmelere alışkın olmaları ve yapılan mülakatın kendilerine zarar vermeyeceğinin bilincinde olmalarındandır. Diğer yaş gruplarının ise mülakata dair önyargılarının oluşu ve mülakat yapılmak istendiğinde bunu ret etmelerinden kaynaklı sebeplerle daha az oranlara sahip olmuştur. Kadın katılımcıların en çok olduğu grup 18-27 yaş aralığı iken erkek katılımcılar en çok 38-47 yaş aralığında bulunmaktadır. Genel katılımcıların en az olduğu grup 58-67 yaş aralığıdır. Kadın katılımcıların en az olduğu grup 48-57 yaş aralığı iken erkek katılımcıların en az olduğu grup 58-67 yaş aralığıdır.

Tablo-2: Katılımcıların Eğitim Düzeyi

Eğitim Düzeyi	Kadın	Erkek	Toplam
Okur-yazar	2	0	2
İlkokul	2	1	3
Ortaokul	0	1	1
Lise	4	9	13
Üniversite	12	15	27
Yüksek Lisans	1	2	3
Doktora	1	0	1
Toplam	22	28	50

Seçilen örneklem grubunda eğitim seviyelerinin farklılık barındırmasına özen gösterilmiştir. Katılımcıların eğitim seviyesinde okuryazarlıkla doktora derecesine kadar her eğitim düzeyine yer verilmiştir. Bununla birlikte üniversite eğitim seviyesinde olan katılımcılara ağırlık verilmiştir. Eğitim sistemindeki değişimlerden kaynaklı olarak ilkokul ve ortaokul ayrımı bulunmaktadır.

Bu çalışmada ağırlıklı olarak üniversite düzeyinde katılımcı bulunmaktadır. Lise düzeyindekiler ikinci sırada yer alırken en az olan eğitim seviyesi ise doktora düzeyidir.

Katılımcıların çoğunluğu çalışan kesimken; işsiz, ev hanımı ve emekli olan katılımcılarda bulunmaktadır. Çalışmaya katılan katılımcıların mesleğinde çeşitlilik bulunmaktadır. Katılımcıların meslekleri ev hanımlığı, öğrenci ve öğretim görevlisi gibi geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Meslek grupları çeşitlilik göstermiştir.

Meslek gruplarını sıralamak gerekirse; 7 katılımcının mesleği öğrenci, 6 katılımcının mesleği öğretmen, 5 katılımcının mesleği işsiz, 3 katılımcının mesleği emekli devlet memuru, 3 katılımcının mesleği ev hanımı, 2 katılımcının mesleği inşaat çalışanı, 2 katılımcının mesleği devlet memuru, 2 katılımcının mesleği market çalışanıdır. Diğer mesleklerde katılımcı sayısı birer kişidir. Bu meslekler şöyledir; öğretim görevlisi, mimar, veteriner, avukat, serbest meslek, inşaat teknisyeni, kasiyer, özel sektör, müzisyen, bilgisayar mühendisi, mikrobiyolog, muhasebe, terzi, hemşire, ofis elemanı, inşaat mühendisi, dondurmacı, idari işler sorumlusu, temizlik çalışanı ve garsondur. Öğrenci olan katılımcı sayısı ve öğretmen olan katılımcı sayısının fazla olmasının nedeni mu meslekten kişilere ulaşmanın kolay olması ve mülakat yaptırma konusunda daha istekli olmalarından kaynaklanmaktadır.

4.2. Doğrudan Mağduriyet Modeline İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların doğrudan mağduriyete ilişkin deneyimleri ve bunun suç mağduriyet korkusuna etkisi öğrenilmeye çalışılmıştır. Katılımcılardan 20 kişi daha önce bir suça maruz kalmıştır. Katılımcılardan 30 kişi ise herhangi bir suça maruz kalmamış ve mağduriyet yaşamamıştır. Kadın katılımcıların mağduriyet deneyimine bakıldığında kadın katılımcıların yarısı suçtan ötürü mağduriyet yaşadığını belirtirken diğer yarısı ise herhangi bir suça maruz kalmadığını ve mağduriyet yaşamadığını belirtmiştir. Erkek katılımcılardan sadece 9 kişi suçtan dolayı mağduriyet yaşamışken geriye kalan erkek katılımcılar herhangi bir suça maruz kalmamış ve mağduriyet deneyimi olmadığını belirtmiştir.

Tablo-3: Katılımcıların Mağduriyet Deneyimi

Doğrudan Mağduriyet Yaşama Durumu	Kadın	Erkek	Toplam
Evet	11	9	20
Hayır	11	19	30
Toplam	22	28	50

Mağduriyet deneyimi yaşamış katılımcılara bu deneyim sonrası suç mağduriyet korkusu oluşup oluşmadığı sorulmuştur. Katılımcıların 16'sı yaşadıkları mağduriyet deneyiminin, suç mağduriyet korkusu oluşturduğunu söylerken 4'ü yaşanan mağduriyet deneyiminin korku oluşturmadığını söylemiştir. Kadın katılımcıların 2'si mağduriyet deneyiminden sonra korku oluşmadığını ifade ederken 9 kadın katılımcı ise mağduriyet deneyiminden sonra korktuklarını ifade etmiştir. Erkek katılımcıların 7'si mağduriyet deneyimi sonucunda korktuklarını söylerken 4'ü mağduriyet deneyiminin suç mağduriyet korkularında bir değişim oluşturmadığını söylemiştir.

Tablo-4: Mağduriyet Deneyiminin Suç Mağduriyet Korkusuna Etkisi

Tekrar mağduriyet yaşama korkusu yaşama durumu	Kadın	Erkek	Toplam
Evet	9	7	16
Hayır	2	2	4
Toplam	11	9	20

Katılımcıların mağduriyet deneyimi ve bu mağduriyetin suç mağduriyet korkularını nasıl etkilediği sorulduğunda katılımcıların genel mağduriyet deneyimi hırsızlık suçundan kaynaklanmakta ve bunun karşısında kendilerini koruyucu tedbirler aldıklarını belirtmişlerdir.

“Herhangi bir eyleme yakından tanık olmadım, suç olarak da bir kere evime hırsız girdi, tedbir olarak camlara demirler takıldım bu korkumu arttırdı insan ister istemez tedbir alıyor.” (Kadın, 38 yaşında K7)

Katılımcılar arasında terör eylemlerinden dolayı mağduriyet yaşamış kişilerin verdiği cevaplar işe yaşadıkları olayın vahameti ve üzerlerinde bıraktığı olumsuz

etkidir. Kadın katılımcılardan biri bu eylemlerden kaynaklı mağduriyet şöyle ifade etmektedir;

“Evet, mağdur oldum daha önce. Güvenpark’taki olaya tanık oldum. Oradaki atmosfer çok kötüydü etrafta insan cesetleri vardı. Beni çok kötü etkiledi. Tekrar aynı şeyi yaşarım korkusu oluşmaya başladı.” (Kadın, 26 yaşında, K43)

Erkek katılımcılardan Ankara gar patlamasında mağdur olduğunu ve bunun sonucunda korku duyduğunu belirtmenin yanın da suç mağduriyet korkusunun hayatında yankı bulmasını şöyle anlatmıştır;

“Evet kaldım. Gar patlamasına tanık olduktan sonra 1 Mayıs’ta patlama sırasında çalan şarkı tekrar çalınca aynı olayı tekrar yaşayacağım diye çok ciddi korktum.” (Erkek, 44 yaşında, K29)

Mağduriyet deneyimi yaşayan katılımcılardan bazıları da sadece kendileri için değil aileleri ve sevdikleri adına korku duymaktadır. Bu korkunun temelinde sevdiklerini kaybetme endişesi ağır basmaktadır.

“Evet, Gezi olayları. Birebir yaşamış olduğum için korkum arttı hem eşim hem çocukların için endişe duydum çünkü onlar sürekli dışarı çıkıyorlar.” (Kadın 38 yaşında, K6)

Kadın katılımcıların sadece kadın olduklarından dolayı yaşadıkları mağduriyet deneyimleri bulunmaktadır. Hatta kendilerine karşı işlenen suçların suç olarak değerlendirilip değerlendirilmediği konusunda tereddütler yaşamaktadırlar.

“Evet, Herhangi bir eyleme maruz kalmadım ama suç olarak değerlendirecek olursak tacize uğradım. Olay tekrar olur diye korkmuyorum. Kısa bir süreliğine korku oluşturdu.” (Kadın, 26 yaşında, K14)

Terör eyleminden dolayı mağduriyet yaşamış bir katılımcı bu durumun korku oluşturmasından ziyade onu teşvik ettiğini dile getirmiştir. Yani her zaman terör eylemleri aynı sonucu doğurmamakta ve devreye bireysel farklılıklar girebilmektedir.

“Evet, daha önce bir eyleme maruz kaldım. Tedbir almadım aksine daha çok katılmaya başladım. Korkmak yerine daha çok teşvik etti bu durum beni. Sadece ailem adına tedirginlik yaşıyorum onları buna katmamaya çalışıyorum.” (Kadın, 40 yaşında, K37)

Katılımcılarda herhangi bir terör eylemine ya da suça maruz kalmayanlar eğer böyle bir mağduriyet deneyimi yaşarlarsa bunun onları korkutacağını dile getirmişlerdir.

“Hayır, herhangi bir eyleme veya suça maruz kalmadım. Kalmış olsaydım bu beni daha sonrası için korkuturdu.” (Erkek, 39 yaşında, K4)

“Hayır, herhangi bir suça maruz kalmadım. Ama kalacak olsaydım gerçekten de daha çok korkmama neden olurdu. Çünkü yaşamadığım halde bu kadar korkuyorsun yaşadktan sonra gerçekten çok korkardım diye düşünüyorum.” (Kadın, 27 yaşında, K24)

Doğrudan mağduriyet deneyimine ilişkin elde edilen veriler; mağduriyet deneyimi olan bireylerin çoğunluğunda suç mağduriyet korkusu oluştuğu ya da arttığını göstermiştir.

4.3. Dolaylı Mağduriyet Modeline İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların dolaylı mağduriyete ilişkin deneyimleri ve bunun suç mağduriyet korkusuna etkisi öğrenilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların 39’u yakınlarından mağduriyet deneyimi olan kişiler bulunduğunu söylerken katılımcıların 11’i ise çevrelerinde mağduriyet yaşamış kimsenin olmadığını söylemiştir. Hem kadın hem de erkek katılımcıların büyük çoğunluğu çevrelerinde mağduriyet yaşamış kişilerin olduğunu söylerken az bir kısmı ise çevrelerinde mağduriyet yaşamış kimsenin olmadığını söylemişlerdir.

Tablo-5: Çevrelerinde Mağduriyet Yaşamış Kişiler Bulunma Durumu

Çevrelerinde Mağduriyet Yaşamış Kişiler Bulunma durumu	Kadın	Erkek	Toplam
Evet	17	22	39
Hayır	5	6	11
Toplam	22	28	50

Katılımcılardan yakınlarında mağduriyet yaşayan bireylerin olduğunu söyleyenlerin yaklaşık 32'si çevrelerindeki bireylerin mağduriyetinden etkilenip suç mağduriyet korkusu yaşadığını belirtirken 7 kişi ise bu mağduriyet durumlarının kendilerini etkilemediğini belirtmişlerdir. Bu oranlar hem erkek hem de kadın katılımcılar için aynı seviyede görülmektedir.

Tablo-6: Dolaylı Mağduriyet Korkusu Yaşama Durumu

Dolaylı Mağduriyet Korkusu Yaşama Durumu	Kadın	Erkek	Toplam
Evet	14	18	32
Hayır	3	4	7
Toplam	17	22	39

Katılımcıların çoğu mağduriyet deneyiminin sadece doğrudan olması durumunda değil, başkasının yaşadığı mağduriyetin de suç mağduriyet korkusuna neden olacağını ifade etmişlerdir.

“Evet, Yaşıyorum. Bir olaydan ders almak için illa başımıza gelmesi gerekmiyor. Birinin yaşadığı bir mağduriyet benim de temkinli davranmama neden oluyor. Birinin yaşadığı olumsuz bir duruma karşı reaksiyon geliştiriyorum.” (Erkek, 40 yaşında, K17)

Katılımcıların verdiği yanıtlardan birinde terör eylemlerinin dolaylı mağduriyet de olsa korkuya neden olduğunu ve eylemlerin şu günlerde unutulmak üzere olduğu için yeniden olma ihtimalinden korktuğunu ifade etmiştir.

“Evet, neden oluyor. Gittiğimiz bir yerde herhangi bir şekilde bir şey olabileceğini ve başımıza bir şey geleceğini düşündüğümüz için korkumuz sürekli var. Özellikle de terörü olaylarının tam unutuldu derken yeniden patlak vermesi o yüzden sürekli tetikte olmamıza neden oluyor.” (Kadın, 27 yaşında, K24)

Katılımcılar arasında bulunan bir öğretmen duyduğu ya da tanık olduğu bir mağduriyet karşısında tepki geliştirdiğini ve sadece kendisi için değil çevresindeki diğer kişiler içinde endişelendiğini ve uyarılarda bulunduğunu belirtmiştir.

“Evet, öğrencilerin yaşadığı sorunlar oluyor. Bu tür durumlarda suç unsurlarını engellemek için elimizden gelen yönlendirmeyi yapıyoruz. Bundan sonra acaba benim ya da çevremdeki birilerinin de başına bu olaylar gelir mi diye düşünüyorum. Çünkü artık hiçbir şeyi güvenimiz kalmadı. Sokaklar giderek güvensizleşiyor. Tanımadığımız milletler, tanımadığımız insanlar ve bu insanların gelenekleri var. Bunlar bize de yansır mı suç olarak veya bizi mağdur eder mi diye düşünüp endişeleniyoruz. Elimden geldiğince öğrencilerimi olsun, çocuklarım olsun, çevremdeki insanlar olsun bilinçlendiriyorum ve bilmedikleri ortamlara gitmemeleri konusunda uyarıyorum.” (Erkek, 43 yaşında, K35)

Araştırmanın sonucundan elde edilen istatistiksel orana göre dolaylı mağduriyetin de suç mağduriyet korkusunu etkilediğini göstermiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu dolaylı mağduriyetten etkilendiklerini ve suç mağduriyet korkusu yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

4.4. Medyanın Etkisi Modeline İlişkin Bulgular

Terör örgütlerinin yapmış olduğu eylemler halka medya aracılığıyla iletilmektedir. Medyanın güvenilirliği, doğruluğu ve haberi aktarış şekli korkuyu etkileyen önemli bir unsurdur. Katılımcılara terör örgütlerinin yapmış olduğu eylemleri hangi kaynaktan öğrendikleri soruldu. Verilen cevaplar basın yayın organlarının yapmış olduğu haberler, televizyon, gazete ve internet araçlarından oldu. Bu araçların güvenilirliği ve doğruluğu soruldu.

Katılımcılara medya ile ilgili sorulan ilk sorun terör eylemlerini hangi kaynaktan öğrendikleri ve güvenilirliğinin nasıl olduğu soruldu. Soruya verilen cevaplar bir birinden farklılık arz ediyordu. Aşağıda cevaplardan oluşan bir dizi örneğe yer verildi. Verilen haberlerin artık doğruluklarının bulunmadığı konusu çoğu katılımcının ortak düşüncesidir.

“Genellikle haberlerden. Sosyal medyadan, ajansa göre değişiyor durum örneğin kimi 5 şehidimiz var diyor kimi 2 şehidimiz var diyor. Doğru olmayan haberler.” (Erkek, 19 yaşında, K45)

Katılımcılardan edinilen bilgiler bazı haberlerin hiç aktarılmadığı, aktarılan haberlerin ise tarafsızlık ilkesine aykırı olduğudur. Kişiler haberlere güvensizlik oluştururken, sebepler arasında habercilik için elzem olan tarafsızlık ilkesinin ihlali de yer almaktadır.

“Genellikle sosyal medya, televizyon ve haberlerden. Bana göre çoğu kendine özgü haber yapıyor. Çoğu haber yanlış ve çoğu haberi de bize vermiyorlar, duymuyoruz.” (Erkek, 26 yaşında, K44)

Kitle iletişim araçlarının çeşitlilikten yoksun olduğu ve haberlerin tek merkezden yayılmasının rahatsızlığı dile getirilmiştir. Bu durum haberin doğruluğunu ve inandırıcılığını sarsmakta ve kişilerin haberlerin inandırıcılığını olumsuz yönde etkilemektedir.

“Yani pek çok kaynaktan öğreniyoruz ama bu kaynakların güvenilir olduğu söylenemez. Kitle iletişim araçlarının pek çoğunun tek bir merkezden yönetildiği düşünülünce çokta doğru olduğu söylenemez.” (Erkek, 32 yaşında, K27)

Haberleri anlama, sorgulama ve anlamlandırma bilincinin bireylerde yerleşmediğini ifade eden katılımcı bulunmaktadır. Doğru haber denilecek habere ulaşmanın zorluk derecesini ve haberlerin doğruluğunun teyit etmenin bir yolunun bulunmadığı vurgulanmıştır.

“Haberler, hiçbir bilgim yok haberlerin hangisi doğru hangisi yanlış onun bilincinde değilim. Güvenebileceğimiz bir kanalın olması gerekir. Ortak kanı olarak herkesin güvenebileceği bir kanal olması gerekir. Ama maalesef öyle bir kanal yok.” (Erkek, 40 yaşında, K15)

Kimi katılımcılar tarafından televizyondan verilen haberlerin güvenilirlik derecesinin internette verilen haberlerden daha iyi olduğu düşünülmekte ve haberlerde olaya tanıklık eden halkın etkisinin daha inandırıcı olacağı düşünülmektedir.

“Televizyondan, radyo ve gazeteden öğreniyorum. Bu kaynaklar %100 güvenilir değil. Yanlış eksik ya da fazla yansıtıldığını düşünüyorum bu bütün haberler için geçerli. Olması gerektiği ise orada olaya şahit olan halkın durumu bildirmesi ile yapılabileceğini düşünüyorum.” (Kadın, 24 yaşında, K11)

Bazı katılımcılar ise haber yapılırken acındırma usulünden rahatsızlıklarını dile getirmişlerdir. Ve bunun düzeltilmesi gerektiğini vurgulanmışlardır. Haber yapılırken

ya da aktarılırken kullanılan etkileyicilik, duygu sömürsü olarak algılanırsa o haberlerin haber değerini kaybetmesine neden olabilmektedir.

“Televizyondan, haberlerden, güvenilirliğine inanıyorum yani inanmak istiyorum. Çünkü internetten okuduğumuz haberleri inanmıyorum. Düzeltmesi gereken taraf olarak örneğin bir kadın suça karıştıysa bunun acındırarak anlatılmamasını istiyorum.” (Kadın, 38yaşında, K6)

Katılımcıların verdiği cevaplar arasında dikkat çeken bir cevapta verilen haberin verilme şekli neyse onu aldıkları ve başka bir şansları olmadığını söylemişler. Yani sorgulama ve doğruluğu takip etmeden mahrum olduklarını ifade etmişler.

“Daha çok televizyondan öğreniyorum televizyon bize haberlerde ne veriyorsa biz de onu izliyor ve ona inanıyoruz başka çaremiz yok. Çünkü olayları yakından takip etme olanağımız yok.” (Kadın, 38 yaşında, K7)

Medya ile ilgili sorulan sorulardan bir tanesi güvenilirlik hakkındadır. Katılımcılara medyadan edindikleri bilgilere güvenip güvenmediği sorulmuştur. Katılımcıların bazıları sosyal medyayı daha güvenilir bulmaktadır. Bunun dışında kalan yayın organlarının taraflı olduğu düşünülmektedir. İnternet araçlarının daha çok sorgulanabiliyor oluşu bu araçlarla aktarılan haberlerin güvenilirliği için olumlu sonuçlar doğurabilmektedir.

“Sadece sosyal medyadan verilen haberlerin doğru olduğunu düşünüyorum. Ama onun dışındaki basın yayına güvenmiyorum. Yandaş medya oldukları için ve belirli haberleri ya da belirli bir ideoloji yansıttıkları için.” (Kadın, 26 yaşında, K43)

Bazı katılımcılar ise tam tersine sosyal medya ve internette verilen haberlere güven duymadığını bir yığılma sonrası yapılanların haber niteliği kazandığını düşünmektedir.

“İnternet üzerinden verilen haberleri hiçbirine güvenmiyorum. Çünkü herkes bir şey atıyor ortaya o büyüyünce de yalan haber oluyor.” (Erkek, 18 yaşında, K38)

Katılımcıların büyük çoğunluğu haberlere güvenlerinin çok azaldığını belirtmektedir. Haberi teyit etme imkânı bulan bir katılımcı artık haberlerin hiçbirine güvenmediğini ve şüphe ile yaklaştığını ifade etmiştir.

“Yüzde sıfır hiç güvenmiyorum. Güvenmiyorum örneğin doğuda yaşayan arkadaşlarım bir takım olaylar olduğunu söylemişlerdi ama bunlar hiçbir

şekilde medyada ifade edilmedi. O yüzden inanmıyorum.” (Kadın, 29 yaşında K33)

Katılımcıların verdiği cevaplar arasında haberlere güven duygusunun zedelendiğini ifade eden bir katılımcı haberlerde suçlu ile suçsuzun yerini çok rahat değiştirdiğini gözlemlediğini ve artık haberlere güveninin kalmadığını söylemiştir.

“Bana göre yüzde sekseni yalan. Televizyonu açıyorum bakıyorum haberlere ve direkt yalan haberle karşılaşıyorum. Suçsuzken suçlu ya da suçluyken suçsuz durumuna düşen insanları çokça görüyorum televizyonlarda.” (Kadın, 22 yaşında, K30)

Katılımcılardan biri yaşadığı bir mağduriyetin medyada yanlış lanse edildiğine tanık olduktan sonra artık verilen haberlere şüphe ile yaklaştığını vurgulamaktadır. Yaşanılan bir mağduriyet ya da tanık olunan bir olayın medyada aktarılış tarzı o haber kaynaklarına olan güveni ve inandırıcılığı ciddi anlamda sarsabilmektedir.

“Çoğuna güvenmiyorum çünkü bunu özellikle birebir yaşadığım için biliyorum Gezi olayları döneminde olmayan şeyleri olmuş gibi yansıttığına ben buna şahit oldum.” (Kadın, 26 yaşında, K14)

Katılımcılardan başka birisi de medyaların haberleri haber yapan kanalın ideolojisine göre şekil aldığını ve tarafsızlık ilkesini yok saydıkları için artık verilen haberlere güveninin kalmadığını ifade etmiştir.

“Çoğuna güvenmiyorum. Medyanın var olabilmesi için bir ideolojisi olması gerekiyor. Toplumda var olan çatışmaları medyanın şişirdiğini düşünüyorum. Savundukları fikirlere göre haberleri yapıyorlar. Bu yüzden doğru haberi ulaşmak neredeyse imkânsız.” (Erkek, 23 yaşında, K12)

Katılımcılara medyada verilen haberlerin doğruluğunu sorgulayıp sorgulamadığı sorulduğunda büyük çoğunluğu sorguladıklarını söylemiştir. Bunun sebebi olarak da güvenilmeyen ve doğruluktan uzak haber yapılmasını gerekçe göstermişlerdir. Katılımcılar neye ve kime güveneceklerini bilmediklerini ifade etmişlerdir.

“Evet sorguluyorum. Hatta artık kime güveneceğimi şaşırdım. Neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilmediğim için haberleri izlemekten vazgeçtim.” (Erkek, 26 yaşında, K44)

Katılımcılar doğru habere ulaşmanın zorluğunun yanında benzer güvenilirlik ve yanlış haberler olduğunu bu sebeple doğruya ulaşamadıklarını vurgulamışlardır.

“Doğru olduğunu düşünmüyorum. Kıyaslıyorum ama yine de bir doğrula ulaşamıyorum. Çünkü birbirine benzer yalan haberler var.” (Kadın, 40 yaşında, K37)

Katılımcılardan birisi Türkiye’de haber izleme kültürünün giderek kaybolduğunu ve insanların artık haberleri umursamadığını vurgulamıştır. Bu durumun sebebi olarak haber yapan kişilerin haberlerin yansıtma şeklinden kaynaklanmaktadır.

“Sorguluyorum yanlış olduğunu düşündüğüm hiçbir yorumu izlemiyorum. Türkiye’de haber takip etme kültürü giderek azalıyor. İnsanlar haber izlemiyor ya da gazete okumuyor. İnanılan bir gazete olmadığı için insanlar takip etmiyor bence.” (Erkek, 40 yaşında, K17)

Katılımcılardan biri haberin doğruluk derecesinin farklı kanallarda aynı haberin verilmesiyle anlaşılacağını söylemiştir. Yani birkaç kanalda aynı ya da benzer haber varsa doğru ama bir haber tek kaynaktan veriliyorsa yanlış ya da uydurma olduğu düşünülmektedir.

“Hiçbiri doğru gelmiyor ama bazıları daha güvenilir geliyor. Şayet haber doğruysa bütün kanallar aynı şekilde veriyor haberi. Ama tek yönlü ve tek bir kanalda veriliyorsa inandırıcı gelmiyor.” (Erkek, 40 yaşında, K15)

Katılımcıların çoğunluğu farklı ideolojide olduklarını düşündükleri kanalları kıyaslayarak doğru habere ulaştıklarını dile getirmişlerdir. Her haber kanalının kendisine bir ideoloji benimsediği ve aktarılan haberlerin bu ideolojiler çerçevesinden yansıtıldığı düşünülmektedir.

“Sorguluyorum. Farklı yandaşlık sergileyen kanalları kıyaslayarak doğru olanı bulmaya çalışıyorum.” (Erkek, 23 yaşında, K12)

Katılımcılardan bazıları da televizyon kanallarında verilen haberlerin internet aracılığıyla teyit edilince doğru olduğu kanısına vardıklarını söylemişlerdir. Eğer bir haber internet araçlarınca denetlenebiliyorsa ya da ulaşılabilir oluyorsa daha doğru ve gerçek kabul görülmektedir.

“Diğer haberlere göre sorguluyorum. Araştırma yapıyorum örneğin internetteki haber ile kanalların vermiş olduğu haberleri karşılaştırıyorum. Uyuşuyor mu diye bakıyorum.” (Erke, 35 yaşında, K10)

Medya ile ilgili sorulan sorulara alınan cevaplar göstermiştir ki halkın basın yayın konusunda ciddi güvensizlik ve şüphesi olduğudur. Yine elde edilen başka bir sonuç ise haberlerin doğruluk ve tarafsızlık ilkesini ihlal edilmesidir. Yapılan haberlerin belirli ideolojiler tarafında şekil alması da güvenilirliğini sarsan bir unsur olarak gösterilmiştir. Kısaca halkın medyaya güveni ciddi ölçütlerde sarsılmış olduğu görülmektedir.

4.5. Savunmasızlık Teorisine İlişkin Bulgular

Katılımcılara yapılan mülakatta sorulan sorulardan biride terör eylemlerinde ya da suç karşısında kimlerin savunmasız ve korunmasız olduğu sorulmuştur. Alınan cevapların hemen hepsi kadın, çocuk ve yaşlıların daha savunmasız olduğu yönündedir. Bu cevapların sebebi olarak da kadın, çocuk ve yaşlıların kendini koruyamayacağını vurgulamışlardır.

“Sivil halk. Kadınlar ve çocuklardır. Çünkü onların hiçbir şeyden haberleri yoktur.” (Erkek, 19 yaşında, K45)

Katılımcılardan alınan cevaplar arasında, savunmasızlığın kendini koruyamama ve bireysel silahlanma olmadığında bireylerin kendini koruyamayacağı için savunmasız kalınacağını vurgulamıştır.

“Silahı olmayan insanlar daha savunmasızdır. Genelde halk savunmasız olandır. Mağdur olan insanlar genelde köylüler ve geliri düşük insanlardır. Genelde de kadınlardır mağdur olanlar. Bana göre yaşlılara oranla gençler daha savunmasızdır.” (Erkek, 58 yaşında, K3)

Halkın korunmasız olmasının sebebi olarak kendilerini koruyacak güçten yoksun oldukları belirtilmiştir. Bir de büyük şehirlerde yaşayan insanların kırsal alanlarda yaşayanlara göre daha savunmasız olduğu söylenmiştir.

“Genelde halk korunmasıdır. Çünkü halkı koruyan herhangi bir şey yoktur. Büyük şehirde yaşayan insanlar daha savunmasızdır. Çünkü genelde terör eylemleri insanların kalabalık olduğu yerlerde yapılıyor ve bu yüzden herhangi

bir seçim olmaksızın herkes potansiyel mağdur durumuna düşüyor.” (Erkek, 23 yaşında, K12)

Savunmasız kesimin halk ve halk içerisinde ezilenler ve yoksullar olduğu düşünülmektedir. Patlamaların olduğu esnada genelde iş için koşuşturan çalışan kesim en çok etkilenenleri temsil ettiği belirtilmiştir.

“Halktır, halkın içerisinde de özellikle ezilenler ve yoksullar. Çünkü kalabalık içerisinde gerek emeğin peşinde koşuşturanlar olsun gerek iş arayan olsun daha çok onlar bulunuyor. Bir yerlere koşuşturanlar genelde yoksul halk dediğiniz kişilerdir.” (Kadın, 30 yaşında, K26)

Diğer suçlar konusunda savunmasız insanların tespit edilebilmesi mümkünken terör eylemleri, patlamalar ve canlı bomba durumunda savunmasız olanların belirlenemeyeceği de vurgulanmıştır. Örnek olarak da Ankara’da Güvenpark’ta gerçekleştirilen eylem verilmiştir.

“Yani artık şu kesim ya da bu kesim diyebileceğimiz bir durumda değiliz özellikle Güvenpark’ta gördük sokakta geçen trafikte bekleyen insanlar öldüler. Belirli bir kesimin ya da kişilerin hedef olduğunu düşünmüyorum. Patlamalar dışındaki suçları değerlendirecek olursak tabii ki de kadınlar ve çocuklar daha savunmasızdır.” (Kadın, 22 yaşında, K30)

Savunmasız kesimin kadınlar, engelliler gibi dezavantajlı gruplar olduğu ve bu grupların korunması için gerekli önlemlerin alınması gerektiği belirtilmiştir. Toplum içerisinde dezavantajlı durumların savunmasızlıkla sonuçlandığı ve bunun için bazı önlemler alınırsa bu savunmasızlığın önüne geçilebileceği ve dezavantaja sahip kişilerin kendilerini güvende hissedebileceği vurgulanmıştır.

“Çocuklar kadınlar engelliler ve kısaca vatandaşın hepsi bu konuda savunmasız ve korunma ihtiyaçları vardır. Bence bununla ilgili yapılması gereken devlet kurumlarının bu konuda daha hassas davranması, daha yoğun çalışmalar yürütmesi, daha yoğun bir istihbarat oluşturması, büyük şehir merkezlerine kadar insanların ellerinde bombalarla gelmesini önleyecek önlemler artırılabilir. Suçun kaynağı araştırılabilir neden yapıldığını, niçin yapıldığı ve nasıl önlenebileceğine dair.” (Erkek, 43 yaşında, K35)

Savunmasızlık ve eğitim arasında ilişki kurulmuş ve insanların eğitilerek ya da insanlara bilinç kazandırılarak bunun önüne geçilebileceği vurgulanmıştır. Birey eğitilerek bilinç kazanır ve bilinç kazandıkça da kendini savunma ve koruma olanakları bulur ya da var olan olanakları artırabilir düşüncesi mevcuttur.

“Eğitimsiz ve bilinçsiz insanlar. En çok savunmasız olanlarda çocuklar ve yaşlılardır. Çünkü çocuklar ve yaşlılar kendini koruyamazlar.” (Kadın, 47 yaşında, K46)

Savunmasızlık ya da korunmasızlık denilince verilen cevaplar kadınlar, çocuklar ve yaşlılar üzerinde yoğunlaşsa da halkın da savunmasız olduğu belirtilmiştir. Özellikle dezavantajlı grupların dezavantajlarından dolayı kendilerini koruyamayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bazı katılımcılar ise artık sokaktan geçen ya da kalabalığa karışan her bireyin potansiyel mağdur olduğunu ve savunmasız olduklarını dile getirmişlerdir.

4.6. Rutin Aktiviteler Teorisine İlişkin Bulgular

Rutin aktiviteler kapsamında bireylerin gündelik hayatlarında suç ile karşılaşma ve suç mağduriyet korkusu yaşama durumları anlaşılmaya çalışılmıştır. Katılımcıların hemen hemen yarısı günlük hayatta ve yaşam tarzlarından dolayı suç mağduriyet korkusu yaşadığını ifade etmiştir. Kadın katılımcıların yaklaşık 15’i rutin aktivitelerinden dolayı suç mağduriyet korkusu yaşadığını belirtirken 7’si yaşam tarzlarından dolayı suç mağduriyet korkuları olmadığını belirtmişlerdir. Erkek katılımcılardan 11 kişi yaşam tarzlarından dolayı suç mağduriyet korkusu yaşadığını belirtirken 17 kişi de rutin aktivitelerinden dolayı suç mağduriyet korkuları olmadığını belirtmişlerdir

Tablo-7: Yaşam Tarzından Dolayı Mağduriyet Yaşama Durumu

Yaşam Tarzından Dolayı Mağduriyet Yaşama Durumu	Kadın	Erkek	Toplam
Evet	15	11	26
Hayır	7	17	24
Toplam	22	28	50

Katılımcılardan birisi kadın olmasının yaşam tarzını etkilediğini ve suç mağduriyet korkusu yaşadığını ifade ederken bu durumun onun için sanki zorunlulukmuş gibi olduğunu da belirtmiştir.

“Evet, Suçun içerisinde kalmamak ve yaşamak için başlarda belirli yerlere gitmiyorum. Aslında bu bir korku değil de mecburiyetmiş gibi yaşıyorum. Hukuksal olarak herhangi bir mağduriyet yaşamamam da toplumun bir kadına yüklediği anlamlardan dolayı çok fazla mağduriyet yaşıyorum toplumsal hayatımda. Mağduriyetten korunmak için kendi başıma mücadele etmek zorunda kalıyorum.” (Kadın, 24 yaşında, K11)

Başka bir kadın katılımcı ise işyerinin bulunduğu mevkiden dolayı yaşam tarzının olumsuz koşullar içerdiğini ve suç mağduriyet korkusu yaşadığını ifade etmiştir. Yani bir kanın ikamet ettiği muhit ya da çalıştığı yârin verisinde bulunduğu bölge korku üzerinde etkili bir faktör olarak görülmektedir.

“Evet, Örneğin kliniğimin dış kapıda olması orada yaşayan insanlar göz önüne alınınca beni korkutuyor. Sanki suç olacaktı ve buna elverişli ortam varmış gibi düşünmeme neden oluyor. Bu durumda haliyle beni korkutuyor. Bu konu ile ilgili pek önlem alınamıyor aslında. Önlem alınabilir ama pek bir önemi yok gibi geliyor.” (Kadın, 26 yaşında, K14)

Suç mağduriyet korkusunun etnik kimlikler üzerinden oluştuğunu söyleyen bir katılımcıya göre yaşam tarzını yansıtan üniversite gidip gelmenin bile ciddi sıkıntılara yol açtığını söylemiştir. Yaşadığı bu kimliksel baskılar yüzünden bir ara okulu bırakmak zorunda kaldığını da dile getirmiştir.

“Evet, özellikle üniversitede çok fazla kavga oluyordu. Özellikle bu saldırılar daha çok bir kimliğe, etnik grubaydı. O zamanlar düşündüğüm şey okula gidip gelmenin yani rutin aktivitelerimin benim için korku ifade etmesidir. Özellikle yargı konusundaki bazı aksamalar veya yanlışlıklar beni daha çok tedirgin ediyordu.” (Erkek, 26 yaşında, K32)

Terör eylemlerinin yoğun olduğu dönemlerde yaşamında aksamalar olduğunu söyleyen bir katılımcı, evden çıkmanın bile kendisini tedirgin ettiğini belirtmiştir. Terör eylemlerinin yaşandığı dönemlerde toplumsal hayatta ve yaşam şeklinde kısmı felçler oluştuğu ve kişilerin güvenli alanlara çekildiği belirtilmektedir.

“Evet, Olaylar sıcakken günlük yaptığım işlerden dolayı dışarı çıkmam gerektiği zamanlarda ciddi bir tedirginlik yaşırdım. Yine patlama olur mu bana bir zarar gelir mi diye düşünüyordum. Ama şu an olaylar durulduğu için öyle bir korkum olmuyor.” (Erkek, 24 yaşında, K42)

Katılımcılardan biri yaşam tarzının ve yaptığı eylemlerin etkilendiğini ve bu etkinin belirli bölgelere, semtlere gitmesine mani olduğunu söylemiştir. Bunun dışında normal aktivitelerine kısıtlamalar getirmek zorunda kaldığını belirtmiştir.

“Evet, oluyor bu bir dönem hayatımda aksamalara neden olmuştu. Kızılay'a gidip gelirken temkinli davranıyordum. Belirli saatlerde özellikle dışarı çıkmamaya Kızılay'a gitmemeye özen gösteriyordum. Dışarı çıktığında da hep tetikte oluyordum.” (Kadın, 26 yaşında, K43)

Yaşam tarzının mağduriyet korkusu oluşturma sebebi olarak ceza sisteminin yetersiz oluşu ve caydırıcı olmadığını ifade eden bir katılımcı, bu sebepten dolayı mağduriyet yaşamaktan korktuğunu belirtmiştir.

“Evet, mağdur olurum diye endişe duyuyorum. Çünkü suçların yeterince ceza almaması ve sokakta dolaşması bana zarar verebileceklerini düşündürüyor ve korkmama neden oluyor. Herhangi bir mağduriyete ya da herhangi bir suça karşı alabildiğim tek önlem çantamda biber gazı taşımak.” (Kadın, 24 yaşında, K47)

Kadın katılımcılardan biri kadın olmasının yaşamındaki negatif etkilerinden dolayı yaşam tarzının suç mağduriyet korkusu üzerine şekil aldığını ifade etmiştir. Bunun yanında eğer mağduriyet yaşarsa suçun sebebinin kendisinde aranacağından korktuğunu dile getirmiştir.

“Evet, Yaşıyorum. Gündelik hayatta zaten bir kadın olarak yaşamak çok zor Türkiye'de bu daha zor. Geceleri bir yere gitmek sıkıntı onların istemediği kalıplarda giyinmek, bunların hepsi korku yaratıyor. Çünkü özellikle “Senin orada ne işin vardı? O saatte orada ne arıyordun?” gibi sorulara maruz kalabiliyoruz.” (Kadın, 27 yaşında, K24)

Rutin aktivitelerin ve yaşam tarzının suç mağduriyet korkusuna etkilerinin anlaşılması için katılımcılara sorulan soru neticesinde özellikle kadınların sırf kadın olduklarından dolayı yaşam tarzlarını korku üzerine inşa ettikleri görülmüştür. Erkeklerinde ciddi bir bölümü yaşantılarının getirisi olarak suça karışabileceğin düşündüklerini söylemişler ve suç mağduriyet korkusu yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

4.7. Kırık Camlar Teorisine İlişkin Bulgular

Düzensizlikten beslenen kırık camlar teorisinin suç mağduriyet korkusuna etkilerinin anlaşılabilmesi için katılımcılara bir yerde ya da bölgedeki hangi koşulların

suç mağduriyet korkusu yaşamalarına neden olduğu sorulmuştur. Çeşitli cevaplara ulaşılmakla birlikte katılımcıların geneli bir bölgenin karanlık, bakımsız olması ve uyuşturucu satıcılarının olmasının korkmalarına neden olduğunu söylemişlerdir.

“Bir mahallede uyuşturucu madde kullanılıyorsa o mahalleye girmemeye özen gösteriyorum çünkü beni korkutuyor öyle yerler. Kavga ve gürültünün çok sık olduğu mahallelere de girmeye çekiniyorum. Çünkü öyle mahallelerde suçun yoğun olduğu yerlerdir. Karanlık bakımsız mahallelere de girmekten korkuyorum belirli saatten sonra sokaklarda kadın değil de sadece erkeklerin olması da korkutucu oluyor. Bir kadın olarak başıma bir şey gelir mi diye temkinli ve tedbirli davranmak zorunda kalıyorum. Şimdi bekçi sistemi yeniden başlandı bence bu biraz daha caydırıcı bir faktör oldu. Böyle düzenlemelerin yapılmaya devam edilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (Kadın, 26 yaşında, K43)

Katılımcıların verdiği cevabın birinde büyükşehirlerin çok fazla suç barındırdığını ve bunun da suç mağduriyet korkusu oluşturduğunu ifade etmiştir. Ankara'nın da büyük bir şehir olmasının korku unsuru oluşturduğunu söylemiştir.

“Genelde terör eylemlerinin ve bu tür olayların olduğu yerler dikkat çeksin diye büyük şehirlerdir. Bu yüzden büyük şehirde yaşıyor olmak Ankara il merkezine gidiyor ve geliyor olmak bizim için bir tehdit unsurudur. Örneğin kırsal bir alanda çok ses getirmeyeceğini düşündükleri için genelde şehirlerde daha çok oluyor bu tür olaylar.” (Erkek, 43 yaşında, K35)

Bir yerde kapalı toplumlar varsa o bölgelerde suç daha fazladır. Suçun fazla olduğu yerlerde ise insanla daha fazla suç mağduriyet korkusu hissetmektedir. Bir mekân ya da bölge suça ev sahipliği yapabilecek koşullar mevcutsa o bölge korkuyu çağrıştırmakta ve genellikle böyle yerlerden uzak durulduğu ifade edilmektedir.

“En başta kapalı toplulukların bulunduğu mahallelerden, özellikle belirli bir mekânda konumlanan insanların olduğu yerler, suçlu olarak ifade edilir ama tabii ki de bunları direkt suçlu diye ya da korkulacak bir yer diye ifade etmek doğru değildir. Belki de modernleşmenin karşısında kendini korumak için bir araya gelmiş topluluklardır. Özellikle fakir mahalleler, bir bölgedeki mahalledeki özelliklerden ziyade ekonomik durumunun kötü olması etken bir faktördür. Özellikle kırsaldan gelen insanların konumlandığı mahallelerde olan özelliklerdir ve direkt suçla bağlantılı olduğunu düşünemeyiz.” (Erkek, 26 yaşında, K32)

Suçun mekânsal özelliklerinden ziyade suçun tanımının ve aktarılış şeklinin suç mağduriyet korkusunu oluşturduğu ya da arttırdığı ifade edilmiştir. Suçun

tanımındaki belirsizlik ve kesin olmayış kişilerin her an suç olmayan bir eyleminde suç olarak sayılabilmesi ve budan dolayı mağduriyet yaşayabileceğine dair korku geliştirdiği görülmektedir.

“Herhangi bir bölgeye ve alana indirgemek pek mümkün değil çünkü bu ülkede her an her yerde olabilir ve biz bu suçlara maruz kalabiliriz. Suçun tanımının keyfi bir yoruma dönüştüğünü düşünüyorum artık. Bir mahallede genel asayişin sağlanamıyor olması. Ya da bir yerde insanların nefret veya herhangi bir söyleme maruz kalması medya tarafından kanıksatılmış olması suçu daha hızlı dışarı vurmasını sağlar.” (Erkek, 32 yaşında, K27)

Belirli bölgeler suç yuvalarıdır ve insanlar o bölgeye gitmek şöyle dursun adını dahi duyunca korkmaktadırlar. Bu mahaller suçluların mekânlarıdır ve dışarıdan insanlar buraya girmekten büyük korku duyar.

“Mahalle deyince aklıma direkt Çinçin gelir ama onun dışında değerlendirecek olursak dar sokaklar, düşük hayat seviyeleri bir mahallede daha çok suç işlendiğini gösterir ve insanların oralardan korkmalarına neden olur.” (Kadın, 30 yaşında, K26)

Bireysel niteliklerin yanında mekânsal niteliklerde kişilerde korku unsurunu harekete geçirmektedir. Mekânların, bölgelerin, mahallelerin yeterliliği ya da yetersizliği kişilerde suç mağduriyet korkusu oluşturmakta veya arttırmaktadır.

“Ülkede hukuk sisteminin yeterli olmaması toplumun eğitimsiz olması gibi faktörler suçu da suç mağduriyet korkusunda etkiler. Gece aydınlatmaların yetersiz oluşu, yeterli bakımı yapılmamış ise ve sokak hayvanları varsa gerekli önlemler alınmamışsa insanlar oradan korkarlar. Devlet halkına sahip çıkıp eğitirse ve insanların birbirine saygılı olması öğretirse herhangi problem kalacağını düşünmüyorum suç oranları da düşecektir.” (Erkek, 40 yaşında, K17)

Aydınlatma gibi fiziksel yoksunluklar dışında gruplaşma ya da örgütlemelerin bulunması da bir yerde mevcut suç mağduriyet korkusu tetiklemektedir. Yani bir bölgede bakım ve iyileştirilme yoksa ve yapılanlar yetersiz görülüyorsa bu alanlar korkuyu tetikleyebilme potansiyeli taşımaktadır. Hatta bu durum çoğunluk için geçerli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Belirli mekânları ve ortamlara girmekten çekiniyorum. Örgütlenme olan yerlerden uzak durmaya özen gösteriyorum. Aydınlatma az olursa suç işleyecek insanlar için uygun ortam oluşturmuş olur. Bunun için gerekli

önlemlerin alınması gerektiğini düşünüyorum böylece hem suç işleyen kişiler suç işleyemeyecek hem de insanlar korkmayacaktır.”(Erkek, 40 yaşında, K15)

Kentleşmede oluşan bozulmalar bireyler için suçu çağrıştıran bir unsur olmakta ve kişilerin buralara gitmekten korkmasına neden olmaktadır. Toplumdan uzaklaşma, kendi içerisine çekilme ve kendini soyutlama gibi durumlar yaşandığında kişiler korku duymaktadırlar. Bu korkunun oluşmasında kentlerin ve kentselleşmenin etkisi çok fazladır

“Çarpık kentleşme gecekonduvarın olması ışıklandırmanın az olması bu bölgelerde suçun fazla olmasına ve insanların suça yatkın olmasına neden oluyor ve bu da insanların o bölgelerden korkmasına neden oluyor. Bu alanlarda polis güçleri artırılabilir. Çarpık kentleşmenin önüne geçilebilir. Ev almaya ekonomik durumu uygun olmayan insanlara ev ayarlanabilir. Örneğin TOKİ gibi. Işıkları arttırılabilir.” (Erkek, 23 yaşında, K12)

Kalabalıkların ya da insan yığınlarının olduğu mekânlar tehlikeli unsurlara dönüşmüşlerdir. Yeniden yapılandırma nedeniyle boşaltılmış alanlara suçluların konuşlandığı ve bunun suç mağduriyet korkusunu meydana getirdiği ifade edilmiştir.

“Alışveriş merkezleri, otobüs durakları, şehrin ortasındaki bütün caddeler artık korkutucu. Mekânsal özellikleri imar nedeniyle bozulmuş olabilir bunların düzeltilmesi için o bölgenin yeniden yapılandırılması gerekir herhangi bir suça karışma olayı da olmamış olur.” (Kadın, 24 yaşında, K11)

Çevresel özellikler yeterince düzenli değilse, uyuşturucu madde kullanımı varsa o bölgeler suçluların ele geçirdiği bölgeler olarak nitelendirilmekte ve kişilerin buralardan uzak durmalarına neden olmakla birlikte suç mağduriyet korkusunu da etkilemektedir.

“Çevrede alkol, uyuşturucu kullanan ve buna benzer şeyler varsa bu suç unsuru oluşturur ve insanların korkmasına neden olur. Çevrenin bakımsız olması da insanların korkmasına neden olur. Böyle yerlerden korkmam ama kendimi sakınırım gitmem. Gitmemeye özen gösteririm.” (Erkek, 58 yaşında, K3)

Kırık camlar teorisinin sorusuna verilen cevapların büyük çoğunluğu mekânsal özelliklerin suçu etkilediği ve suç olan yerlere gitmenin de korkuya neden olduğu anlaşılmıştır. Kentteki özelliklerin bozulması ya da suçların konuşlandığı alanların suçluların mekânı sayıldığı için bireylerin bu yerlerden korktukları sonucuna ulaşılmıştır

4.8. Toplumsal Düzensizlik Modeline İlişkin Bulgular

Toplumsal düzensizlik modeli toplumları bir arada tutan bağların zayıflaması ve fiziksel ya da sosyal çevrelerde meydana gelen bozulmaları ifade etmektedir. Bu sebeple katılımcılara toplumu bir arada tutan hangi fiziksel ve sosyal bağların deforme olduğu sorulmuş ve bunun suç mağduriyetini ne denli etkilediği ortaya konmaya çalışılmıştır.

Haksız yere suçlanmaya neden olacak faktörlerin varlığı, etnik kimliklere yapılan saldırılar olması gibi etmenler kişilerin suç mağduriyet korkusu duymasına neden olur.

“Haksız yere suç olması ya da suça teşvik edilmesi, etnik köken gibi faktörler etkili olur, Kürt olduğum için doğulu olduğum için mağduriyet korkusu yaşıyorum. Bunun düzeltilmesi için herkesin taşın altına elini koyması gerekir. Herkes bir şeyler yaparak toplumu düzeltebilir.” (Erkek, 40 yaşında, K1)

Toplumsal ayrımcılık, ırkçılık gibi faktörler kişilerin suç mağduriyet korkusu yaşamasına neden olan sosyal faktörlerken, bakımsız, terk edilmiş mekânlar ise fiziksel faktörlerdir.

“İrkçılık, terk edilmiş binalar korkutucudur çünkü terk edilmiş hissi verir. Öyle yerlere gitmekten çekinirim.”(Erkek, 39 yaşında, K4)

Toplumsal düzensizliğin kaynaklarından biri de toplumsal cinsiyet rollerinde var olan eşitsiz dağılım sonucunda olmakta ve kişilerde korkuyu tetiklemektedir. Bu dağılımdan en çok etkilenenler kadınlardır. Bu sebeple kadınların daha çok suç mağduriyet korkusu yaşamasını kaynaklık etmektedir.

“Suç korkusu daha çok toplumsal cinsiyet rollerin eşitsiz dağılması sonucu oluşur. Bu yüzden suçlu duruma düşen bir kadın olarak ben de bazen olaylarını beni kışkırtma sonucu kendimi yapmadığım bir suçu yapmış gibi hissederim.” (Kadın, 24 yaşında, K11)

Suç mağduriyet korkusu etkileyen fiziksel özellikler genelde mahallelerde işlenen suç miktarıyla doğru orantılıdır. Bir mahalle suç ile ilişkilendirilmiş ise insanların o mahallelerden korkmasına neden olmaktadır.

“Ankara'da suç dediğimizde aklınıza Çiçin Mahallesi gelir. Buraya neden uzun zamandır müdahale edilmediğini hep merak etmişimdir. Örneğin

Rüzgârlı Mahallesi de suçun yoğun olduğu alanlardandır. Ve kendimi böyle yerlerde emniyete hissetmiyorum. Bu alanlara müdahale edilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (Erkek, 40 yaşında, K17)

Toplumsal düzensizliğin bir nedeni de toplumun imkânlarında her bireyin eşit şartlarda yararlanamamasından kaynaklanmaktadır. Toplumsal imkânlardaki eşitsiz dağılım belirli kesimlerin daha çok suç mağduriyet korkusunun duymasına neden olmaktadır.

“Ülkedeki ekonomik siyasi kültürel kimi imkânlar toplumun belirli bir kesimin hizmetine sunulmuş olması diğer kesimin mağdur kimliği oluşturmasını sağlar. Kolluk kuvvetlerinin herkesin lehine çalışmalar üretmesinden ziyade tek bir grubun lehine hareket etmeye çalışması, hukukun tek yönlü yorumlanması, siyasetin tek tipleştirilmesi ve yorumlanması toplum içerisinde kutuplaşma beraberinde de şiddeti ve çatışmayı doğurur.” (Erkek, 32 yaşında, K27)

Toplumsal düzensizliğin bir sebebi de nüfusun dağılımıdır. Nüfusun yoğun olduğu yerlerde suç fazladır. Suçun fazla olması ise suç mağduriyet korkusunun fazla olmasına neden olmaktadır.

“Sistemin kendisinden doğan sıkıntılar olduğunu düşünüyorum. Ve burada çözüm olarak mevcut sistemin değiştirilmesi taraftarıyım. Nüfus yoğunluğu fazla olduğu için suç da artıyor yani nüfus yoğunluğu suç için bir faktördür. Nüfus arttıkça yabancılaşıma artar, yabancılaşıma arttıkça da suç faktörü artar. Yardımlaşma dayanışma gibi faktörler de bu sebeple azalır ve insanlar daha çok korkarlar.” (Erkek, 26 yaşında, K32)

Adalet herkes tarafından ulaşımın sağlanmasında yaşanan aksaklıklar, adalet sisteminden yararlanamayan kişilerin suç mağduriyet korkusu yaşamalarına neden olmaktadır.

“Kendini korumaktan mahrum, maddi durumu yetersiz olan insanlar, kendini savunamayacak durumda olan insanlar daha çok mağdur olmaktan korkarlar. Adaletin özellikle ihtiyaç sahibi insanlar için tecelli etmesi gerektiğini düşünüyorum. Elllerinde güç bulunduranlar ve üst makamda olan insanlar değil de gerçekten kendini koruyabilecek durumdan mahrum olan insanlar için adaletin yerine getirilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (Erkek, 26 yaşında, K44)

Toplumsal düzensizliğin suç mağduriyet korkusunu beslediği yapılan çalışmayla ve katılımcıların cevaplarının sonucuyla ulaşılmıştır. Toplum bir arada

tutan kurumların zayıflamış ya da çözülmüş olması bireylerin güvensizlik yaşamasına ve bundan dolayı suç mağduriyet korkusu hissetmesine neden olmaktadır.

4.9. Sosyal Kontrol Modeline İlişkin Bulgular

Toplumsal yardımlaşma ve dayanışma gibi bireylerin topluma duyduğu güveni besleyen davranışların değişimi ya da aksamaya uğraması bireylerin korkmasına sebep olabilmektedir. Katılımcılara “Suç mağduriyet korkusunun nedenleri arasında toplumsal bağların zayıf olması, yardımlaşma ve dayanışma duygusunun az olması gibi faktörler yer alıyor mu?” sorusu sorulduğunda 5 katılımcı dışında kalan tüm katılımcılar olumlu cevap vermişlerdir. Yani toplumsal yardımlaşma ve dayanışmanın azalmış olması suç mağduriyet korkusunu etkileyen bir unsur olduğu söylenmiştir.

Kırsal kesimlerde mevcut yardımlaşma ve dayanışmanın kentlerde azalmış olması suç mağduriyet korkusunu etkilemektedir. Kentselleşmeyle artan bireysellik toplumsal bağları zedeleyebilmekte ve kişilerin kendisini bu mekânlarda iken güvensiz hissetmesine neden olabilmektedir.

“Evet, annelerin köyünde insanlar bir birini tanır ve orda çok az suç olur. Ama büyük şehirler de öyle olmuyor. Bunun için ne yapılabilir bilmiyorum.” (Kadın, 20 yaşında, K50)

Toplumsal bağların zayıflaması ve terör eylemlerinin oluşturduğu korku arasında ilişki vardır. Bu toplumsal güveni zedeleyen bir durumdur.

“Toplumsal bağların zayıflamış olması tabii ki de etkili bir faktördür. İşlenen suçlar azalır ve terör eylemi bu kadar sık olmaz ise insanlar korkmazlar ve birbirlerine daha çok güvenirler o zaman sıkıntı kalmaz.” (Kadın, 36 yaşında, K48)

Teknolojik aletlerin çoğalmış olması ve insanların teknolojik bağımlılıkları toplumsal bağları zayıflatan bir unsurdur. Teknolojiye bağımlı hale gelen kişiler bireyselleşir ve bu bireyselleşme kişilerin daha çok korkmasına neden olur.

“Toplumsal bağların zayıflamış olması insanların korkmasına neden oluyor. Ben bunun sebebi olarak teknolojik aletlerin çoğalmış olmasının etkili bir faktör olduğunu düşünüyorum. İnsanların bu aletleri daha az kullanması gerektiğine düşünüyorum. Ve birbiri ile iletişime geçmeleri gerektiğini düşünüyorum.” (Kadın, 24 yaşında, K47)

Toplumsal bağların zedelenmesi bireylerin güvensizlik duymasına ve bu güvensizlik sonucunda da korkmasına neden olmaktadır. Güvensizlik duyan bireyler suç mağduriyet korkusu yaşar.

“Evet, günümüzde her geçen gün insanların birbirine güveni azalmakta. İnsanlar eskiden suçtan bu kadar korkmazlardı ama şimdi herkes tedbirli davranıyor. Sosyal kuruluşların daha çok artırılması gerektiğini düşünüyorum.” (Erkek, 19 yaşında, K45)

Toplumsal bağların yeniden onarılması sivil toplum örgütlerinin desteğiyle mümkün olabilir. Toplumsal bağlar güçlenirse kişiler mağduriyet korkusunu daha az yaşarlar.

“Evet, bunun çok etkili faktör olduğunu düşünüyorum. Bunun için gerek mahalle örgütlerini artması gerekse sivil toplum örgütlerinin çalışmalar yürütmesi gerektiğini düşünüyorum. Sivil toplum örgütleri toplumsal bağları güçlendirir ve bu da insanların hem suç karşısında hem de mağduriyet karşısındaki korkularının azaltmaya yöneltebilir.” (Kadın, 25 yaşında, K41)

Bireyselleşme toplumsal bütünlüğe ve birlikteliğe zarar vermekte ve insanları güvensizleştirmektedir. Kişi bireyselleştiği ölçüde kolektif bilinçten uzaklaşmaktadır. Bu durum da tek başına kaldığını düşünmesine ya da hissetmesine sebebiyet verirken kendini korumasız ve güvensizlik içerisinde görebilmektedir.

“Artık bireyselleşme ön planda olduğu ve bir yardımlaşma ya da danışmadan söz etmenin de pek mümkün olmadığı bir dönemdeyiz. Bunun için yapılabilecek tek şey bana göre nüfus oranlarında artan yoğunluğa bir şekilde çözüm bulunması.” (Erkek, 26 yaşında, K32)

Bireyler suça tanıklık ettiklerinde artık umursamamaya başlamışlardır. Suça karıştırlarsa zarar göreceklere korkmaktadırlar. Suçun azaltılması bu durumun önüne geçecektir.

“Olabilir özellikle günümüzde kimse birbirine karışmayayım, görseller de aman bulaşmayayım şahit olurum. Karı koca arasında diyerek aile içi şiddete karışmamak bunlar da bunun göstergeleri. Bu kadar olay varken bir şey yapmak çok zor çünkü herkes bana dokunmayan yılan bin yaşasın derdinde. Yani suç azalırsa bunun önüne geçilebilir. Ama azaltılmadığı takdirde zor.” (Kadın, 36 yaşında, K31)

Ekonomi üzerindeki olumsuzluklar toplumsal bağlara zarar vermekte ve insanları toplumdan uzaklaştırmaktadır. Toplumdan uzaklaşan birey korku duymaktadır.

“Yani insanlar da daha çok ekonomik etmenlerin azalmasından dolayı şu an ekonomik bir kriz var bu krizde halkımızı çok etkiliyor. Ekonominin düzeltilmesi için yatırımların teşvik edilmesi gerekir. Yani gelen kaynakları adil bir şekilde tabana dağıtmak gerekir.” (Erkek, 54 yaşında, K28)

Suç işleyen kişiler ve mağdur olanlar rehabilite edilirse suç veya mağduriyet olayının tekrar edilmesinin önüne geçilecektir. Bu sayede bireylerin korkusunda azalma olacaktır.

“Elbette, suçu işleyen kişileri rehabilite ederek hem suçlunun tekrar suç işlemesini engellemek hem de toplumun bu tür olaylardan korkmaması için gerekli adımların atılması gerektiğini düşünüyorum. Yaşanan olaylardan da toplumun toplum içindeki halkın önlemler ve tedbirler alması ve bir şekilde uygulama ile göstermek gerektiğini düşünüyorum.” (Kadın, 30 yaşında, K26)

Toplumda hâkim güvensizlik insanları kokuturken herkeste şüphe duymasına neden olmaktadır. Toplumsal güven ortamı oluşturulsa hem korku azalacak hem de insanlar birbirinden şüphe etmeyecektir.

“Kesinlikle katılıyorum eskiden insanlar birbirine güvenirdiler ama şimdi kimse kimseye güvenmiyor. Herkes herkese suçlu gözüyle bakıyor ya da her an bana karşı bir şey yapabilir endişesiyle davranıyor. Halklar barıştırılmalı ve güven ortamı oluşturulmalı. Çocuklarımızın başına bir şey gelir diye sokağa dahi bırakamıyoruz.” (Erkek, 40 yaşında, K17)

Araştırmada katılımcılardan elde edilen veriler sosyal kontrol mekanizmalarının işlevlerini yerine getiremediklerini göstermiştir. İnsanların yardımlaşma ve dayanışma duygularında azalma vardır. Güvensizlik ve şüphe gibi unsurlar sosyal kontrolü devre dışı kalmasıyla oluşmuştur. Sosyal kontrolün olmaması bireyselleşmenin hem nedeni hem de sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Oluşan bu bireyselleşme ise korku unsurunu tetiklemektedir. Kişiler toplumsal bağlardan sıyrılınca suç mağduriyet korkusu yaşarlar.

4.10. Araştırma Soruları ve Hipotezlere İlişkin Bulgular

Araştırmanın metodolojisi bölümünde verilen araştırmanın hipotezleri doğrultusundan hareket edilerek yarı yapılandırılmış mülakat tekniğiyle elde edilen verilerin uyuşup uyuşmadığı kontrol edilmiştir. Katılımcıların vermiş olduğu cevaplardan elde edilen nitel veriler ışığında hipotezlerin doğruluğu ve geçerliliği sorgulanmıştır. Aşağıda alt başlıklar şeklinde verilen görüşüme sorular ve katılımcıların yanıtları ile hipotezler karşılaştırılıp sonuçları belirtilmiştir.

4.10.1. Sizce Suç Nedir ve Suçlu Kimdir?

Katılımcılara sorulan “Suç nedir ve suçlu kimdir?” sorusuna farklı cevaplar alınmıştır. Katılımcılar bu konuda kendine has yorumlarda bulunmuşlardır. Her katılımcının açısından suç eylemi ve suçlu genel hatlarıyla aynıyken özele indirildiğinde suçtan ve suçludan farklı şeyler anladığı anlaşılmıştır.

Suç tanımlanırken insan haklarının yanında hayvan haklarının da işgal edilmesi suç sayılmıştır. Toplumda aykırılık da bir suç unsuru olarak görülmüştür. Bireyler, canlı olanlara verilen her zararı kendisi için tehdit olarak sayabilmektedir. Bu düşüncenin kaynağına göre eğer canlı olan hayvana zarar verebiliyorsa çok rahat bir insana da zarar verebileceği düşüncesinin yaygın oluşundandır.

“Hayvanlara işkence suçtur. İnsanların haklarını işgal etmek suçtur. Suçun çeşidi çoktur. Toplumda belirli kuralların ihlal edilmesi de suçtur. Suç eylemini yapan kişi suçludur.” (Erkek, 40 yaşında, K1)

“Toplumsal kurallara bağlı haksızlık yapılan her eylem bana göre suçtur. Bu haksızlığı yapan kişidir.” (Kadın, 24 yaşında, K11)

Suç çok değişkenli olan bir kavramdır. Nereden bakıldığına ya da ne üzerinden değerlendirildiğine bağlı olarak suçun tanımı değişmektedir. Yani suç kapsamlı bir tanıma sahiptir. Bu sebepten tanımı yapan kişi ya da kişilere göre şekil alır.

“Suç kişiden kişiye göre değişen çok faktörlü bir eylemdir. Farklı açılardan değerlendirilebilir. Hukuki suçlarda devletten devlete göre değişir. Suçlar toplumdaki topluma göre değişir. Genel bir kavramı yoktur bu yüzden. Bana göre bir insanın ahlakına ve vicdanına kötü gelen her şeyi suçtur. Suçlu da bu davranışları yapan kişidir.” (Erkek, 23 yaşında, K12)

“Suç deyince aklıma çok kapsamlı şeyler geliyor. Ama genel olarak kendine yapılmasını istemediğin bir şeyi başkasına yapmak suçtur. Bunu uygulayan da suçludur.” (Erkek, 63 yaşında, K21)

Devletin egemenliği altına alan siyasi erk suçu yeniden tanımlayabilir. Suç ve cezayı ya da yasaklama eylemini kendine göre düzenleyebilir. Yani farklı yönetimler tarafından farklı şeyler suç sayılabilir ve cezalarda bu kişilerin isteği doğrultusunda yapılabilir.

“Suç devlete olan ya da devlete göre devletin istemediğin bir şeylerini yapıldığında suç oluyor. Bu durumda suçlu da devlet oluyor çünkü o bireyleri yetiştiren devletin kendisidir.” (Kadın, 27 yaşında, K24)

Suçun öncelikle hukuksal boyutu vardır. Toplumsal alanda suç genellikle ahlaki değerlerle ölçülür. Yazılı ya da sözlü hükümleri kapsayabilir. Bu kuralların ve yasaklamaların eğer toplumsal alanın ürünüyse toplumun genel menfaatine hizmet etmektedir.

“Hukuk'a aykırı davranan davranışların hepsidir. Suçlu da bu fiili gerçekleştiren kişidir.” (Kadın, 25 yaşında, K41)

“Suç hukuki açıdan kurallara uymayan, ahlaki ve vicdani açıdan da kurallara uymamak, toplum içerisinde sözlü veya yazılı olarak belirlenmiş kurallara aykırı davranmaktır. Bu eylemleri gerçekleştiren kişi de suçludur.” (Erkek, 43 yaşında, K35)

Toplumun iyi karşılamadığı eylemler de suç sayılmaktadır. Ve bu eylemler cezai yaptırımlara tabi tutulabilir. Kişi veya kişilik haklarına saygı duymamakta suçu belirleyen unsurlardandır.

“Bana göre toplumda göze hoş gelmeyen ve ceza kesilen şeye suç denir. Suçlu o işi işleyen kişiye denir.” (Erkek, 26 yaşında, K44)

“Birine zorla bir şey yapmak suçtur. Bunu yapan kişi de suçludur.” (Kadın, 47 yaşında, K46)

Katılımcılar suçun ne olduğu konusunda çeşitli fikirler beyan etmişlerdir. Yanlış sayılan her eylemin suç değeri taşıdığı görülmektedir. Ama bu yanlış olan eylemin ne olduğu ve nasıl belirlendiği tartışmaya açık bir konu olarak kalmaktadır.

4.10.2. Sizce Terör Eylemi Nedir? Terör Eylemlerinin Sizce En Kötü Tarafı Nedir?

Terör örgütlerinin bireylerde çağrışım yapan anlamı veya bireyler açısından terörün tanımının ne olduğu katılımcılara yöneltilen sorular arasındadır. Kişilerin terör örgütlerinin ne oldu ya da kötü tarafı olarak niteledikleri faktörler aslında bu konudaki korkularını da belirlemekte ve etkilemektedir.

Terör eyleminin ya da terörün kendisinin ismi bile bireylerde ölümü çağrıştırmaktadır. Yapılan saldırıların fiziksel zararlarının yanında psikolojik tarafları da ağır basmaktadır. Bireylerin psikoloji olarak etkilenmelerinin en net sonucu suç mağduriyet korkusu geliştirmeleridir.

“Terör deyince herkesin aklına ölüm gelir ama farklı ve çeşitli korkulardır. Çeşitli baskılar olabilir terör bunların hepsini kapsıyor bence. İnsana psikolojik baskı. Daha önce Reyhanlı’da tanıdıklarımı kaybettiğim için aklıma direk ölüm geliyor yani çok acı olabiliyor.” (Kadın, 38 yaşında, K6)

Terör eyleminin yapılışına dair detaylar önemlidir. Tek yönlü saldırıların değil çok çeşitli saldırı şekilleri terör eylemlerini anlatmaktadır. Terör eylemlerinin yanında suça teşvik etmeleri de bu eylemlerin içerisinde yer alan bir unsurdur. Bir ideoloji için yapılan terör eylemleri zarar verme amacı gütmektedir.

“Terör eylemi sadece silahla yapılan bir eylem değildir. Suça kurumsal olarak teşvik etmekte bir terör eylemidir. Zarar vermek en kötü tarafıdır. Bir ideoloji uğruna zarar vermek. Korku salmak en kötü yanlarındandır.” (Erkek, 40 yaşında, K17)

Terör eylemleri, kişilerin ya da örgütlerin çıkarları uğruna topluma karşı kullandıkları şiddet şeklidir. Bu şiddetin can ve mal kaybının yanı sıra toplumda derin izler bırakarak amacına ulaşma isteği bulunmaktadır. Sadece eylemde zarar gören kişiler değil toplumun tamamına yayılan bir etkisi mevcuttur.

“Herhangi bir insanın başka bir insan ya da herhangi bir toplumun başka bir topluma karşı kullandığı şiddettir. En kötü tarafı can ve mal kaybının olması, toplumda derin yaralar açması.” (Erkek, 63 yaşında, K21)

Terör örgütleri azınlıkların kendini kabul ettirme çabası olarak yorumlanmaktadır. İçerisinde bulunan topluma ve devletin varlığına tehdit

oluşturmaktadırlar. Yaptıkları eylemler de kendilerini kabul ettirme çabalarının ürünü olarak görülmektedir.

“Ağır basmış bir hükümet varlığına kabul etmeyen o ülkede azınlık olup da kendine ülkede yer edinen. O ülkenin varlığını kabul etmeyen kişilerdir. Öldürmeler en kötü tarafıdır.” (Erkek, 46 yaşında, K23)

Toplumun hassasiyetlerine verilen zarar ve yıkımlar terör eylemlerinin yapılaş sebebi olarak görülmektedir. Bu zararın en belirgin hali kolektif bilincin yok olmasına neden olmasındır. Eğer kişiler toplum içerisinde ve toplum için bir arada olmasını sağlayan kolektif bilincin dışına çıkarsa daha çok güvensizlik ve korku hissedebilmektedir.

“Genel toplumsal hassasiyetleri zarar vermek terör eylemidir. Yalan ve ikiyüzlülük üzerine inşa edilmesi en kötü tarafıdır. Kavramın içini boşaltılmış olmasıdır.” (Erkek, 32 yaşında, K27)

Terör eylemlerinin sivil halka yönelik doğrudan şiddet içerdiği ve en çok zararı halkın gördüğü kanaati mevcuttur. Bu durum terör eylemlerinin genelde halka açık alanlarda ve sivil halka yönelik gerçekleştirdiği eylemlerin sonucunda oluşmuştur.

“Terör şiddettir sivillere yapılan direkt şiddettir. İnsanları korkutması ve yıldırmasını en kötü tarafıdır.” (Erkek, 44 yaşında, K29)

Toplum tarafından kabul görülmeyen yöntemlerle öldürme, terör örgütlerinin yapmış olduğu eylemlerce yapılmaktadır. Kendilerini meşrulaştırma gayesi için eylemler düzenlemeleri ve insanlara zarar vermeleri en kötü tarafıdır. Sadece öldürme eylemiyle değil tanıkların korkuyu yaymalarını da sağlamaktadırlar. Böylece eyleme maruz kalmış belirli kişiler değil toplum içerisindeki herkes kendini bir sonraki eylem için potansiyel mağdur olarak görmektedir.

“Toplumun onaylamadığı meşru olmayan öldürme yöntemleri. Bu meşruluk tartışmaya açık bir konudur. Öldürme yaşama son vermesi en kötü tarafıdır. Bunun yanında öldürmediği ama olaya tanık olanların yaşadığı travmalar da vardır.” (Erkek, 26 yaşında, K32)

Sadece canlı bomba eylemleri değil darbe girişiminde bulunan kişilerin yaptığı da terör eylemi sayılmaktadır. Bu girişimle halka zorla bir şeylerin benimsetilmesi amaçlanmıştır.

“Terör eylemi Fetö eylemleridir bana göre. En kötü tarafı da darbe yapmış olmasıdır.” (Erkek, 18 yaşında, K38)

Terör eylemleri halk için, halka zarar veren bütün unsurları kapsamaktadır. Bu zararlar bazen doğrudan bazen de dolaylı yolla olur. Eylemlerde insanların ölmesi terör eylemlerinin en kötü tarafıdır. Ölmeyen yaralılar ve tanık olanlar için travmatik bir durum olmaktadır. Toplum geneline korku yaymaktadır ve insanların suç mağduriyet korkusunu beslemektedir.

4.10.3. Bildiğiniz Terör Eylemleri ve Terör Örgütlerinden Birkaç Tanesini Söyler Misiniz? Bu Örgütler ve Eylemlerin Neden Aklınızda Kaldığını Düşünüyorsunuz?

Terör örgütü deyince akla gelen örgütler ve patlamaların hangileri olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu örgütlerin ve eylemlerin akılda kalma sebebi de öğrenilmeye çalışılmıştır. İŞİD(DAESH), PKK, YPG, El-Kaide ve Fetö terör örgütü olarak isimlendirilirken 11 Eylül Eylemi, Ankara Gar patlaması, Kızılay Patlaması, Suruç, Diyarbakır, Kayseri, Reyhanlı, İstanbul'da yapılan patlamalar örnek olarak verilmiştir. Akılda kalma sebebi hem insanların ölmüş olması hem de medyada fazlaca yankı bulmuş olmasından kaynaklanmaktadır.

İŞİD terör örgütünün yaptığı Ankara gar ve Suruç patlamasıyla hatırlanmaktadır. Sivil insanların ölmüş olması bu eylemleri hafızalarda yer etmesine neden olmuştur.

“İŞİD terör örgütü Ankara garı patlaması, Suruç patlaması terör eylemleri aklımda açıkçası ama özellikle ilk aklıma gelen bu ikisi oldu özellikle sivil yaşama saldırın olması bir şeyler yapmak isteyen sivil insanlar arasında patlatılan bombalar” (Erkek, 26 yaşında, K32)

“PKK PYD, Kızılay eylemi, Beşiktaş eylemi. İnsanların ölmesini istemediğim için aklımda kaldı.” (Erkek, 39 yaşında, K4)

Terör örgütlerinin dünya üzerindeki etkileri yerel etkileriyle birleşince daha çok akılda kalmaktadır. Akılda kalmasının bir başka sebebi, olayda zarar gören kişilerle olan yakınlıklardır.

“Örneğin İŞİD, El-Kaide vesaire, 10 Ekim gar patlaması, birçok arkadaşımın Ankara garı eyleminde bulunması ben de gitmek istemiş ama aksilikten dolayı gidememişim. Ve birçok insan orada öldü uzaktan bakan insanlar için bile çok ciddi etkileri oldu çünkü parçalanmış bedenler her taraftaydı.” (Kadın, 22 yaşında, K30)

Kimin terör örgütü olduğunu kimin olmadığını sorgulamak gerektiği düşünülmektedir. Yakınlarda yapılan eylemlerde tanıdıklarının mağduriyet yaşamış olması bireyleri daha çok etkilemektedir. İş çevresi eğer eylemlerde zarar göre riskindeyse bireyler bu eylemlerden daha çok etkilenmektedir.

“Herkesin bildiği terör örgütleri gelir aklıma ama unutmamak gerekir ki bize terör örgütü diye lanse edilen her örgüt de terör örgütü müdür diye sormak gerekir. Çünkü basına biz iyi terör örgütü diye yönlendirdiği örgütler belki terör örgütü değildir. Ankara garı patlaması beni çok üzen olaylardan biri. Bizim ODTÜ öğrencilerimiz de vardı o patlamada.” (Erkek, 40 yaşında, K17)

Terör eylemlerin öldürme amacı içermesinin yanında bazen sadece ses getirmek ve dikkat çekmek ya da dikkat dağıtmak gibi amaçları da bulunmaktadır. Bu amaçlar kişide korku unsurunu devreye koymaktadır. Ve bireylerin suç mağduriyet korkusu duymasına neden olmaktadır.

“DEAŞ, Diyarbakır’da ses bombası patlatılması. Çünkü bu olayda ben oradaydım bu yüzden aklımda kaldı.” (Erkek, 45 yaşında, K13)

Bazen kişiler sadece akrabalarının ve tanıdıklarının yoğun olarak yaşadığı bölgelerde yapılan eylemleri daha sarsıcı olarak nitelendirebiliyorlar. Bunun sebepleri arasında yakınlarının kaybedilmesi elbette ki bulunmakta ama başka bir etken de medyaya yansıyan karelerin korkutuculuğu ve olayı uzun süre gündemde tutmaları olmaktadır.

“Reyhanlı patlaması, Güvenpark patlaması. Hem yakınlarını kaybetmiş olmam hem de televizyon da çok kötü görüntüleri görüyor olmamız dan dolayı aklınızda kaldı görsel olduğu için etkileri çok fazla oldu.” (Kadın, 38 yaşında, K6)

Yaşanan eylemlere verilen toplumsal tepkiler o eylemlerin kalıcılığını arttırmaktadır. Darbe girişimine verilen toplumsal tepkiler ve mücadele onu unutulmaz kılmıştır.

“Fetö. PKK, eylem olarak 15 Temmuz darbe girişimi, buna şahit oldum. Hepimizin sokaklara çıkmasına neden oldu.” (Erkek, 18 yaşında, K382)

4.10.4.Dünyada ve Ülkemizde Zaman Zaman Terör Örgütlerinin Yapmış Olduğu Eylemlerden ve Patlamalardan Korkuyor Musunuz?

Araştırma kapsamında katılımcılara yöneltilen soruya katılımcıların 36'sı terör örgütlerinin yapmış olduğu eylemlerden ve patlamalardan korktuğunu söylerken yaklaşık 14 de korkmadığını söylemiştir. Bu oranlar kadın katılımcılar için de erkek katılımcılar için de benzer şekildedir.

Tablo-8: Terör örgütlerinin yapmış olduğu eylemlerden ve patlamalardan korkma durumu

Terör örgütlerinin yapmış olduğu eylemlerden ve patlamalardan korkma durumu	Kadın	Erkek	Toplam
Evet	16	20	36
Hayır	6	8	14
Toplam	22	28	50

Terör eylemlerinden korkmanın doğal bir korku olduğu düşünülmektedir. Ve bu eylemlerden korkmanın sebepleri arasında ülkemizde bu eylemlerin yapılma sıklığı olduğu ifade edilmiştir.

“Tabii ki özellikle de kendi ülkemizde yapılan eylemlerden dolayı korkuyorum ürkütücü oluyor diğer milletlere ve ülkeleri yapıldığı zaman üzülüyoruz ama en çok kendi ülkemize yapılmış olması beni üzüyor.” (Kadın, 38 yaşında, K7)

Terör eylemine ya da canlı bomba patlamalarına tanık olan insanlar bu eylemlerden daha çok korkmaktadır. Bu korkuları kısa süreli değil uzun sürede etkisini göstermeye devam etmektedir.

“Kesinlikle korkuyorum. Çünkü daha önce İstanbul’dayken bir patlama bana teyit geçti. Ve ondan sonra ne zaman oradan geçsem sanki orada tekrar patlama olacaktı gibi hissediyorum.” (Erkek, 40 yaşında, K17)

Terör eylemlerinin ve patlamalarını görülme sıklığı değişince de korkuya sebep olmaktadır. Bir süredir herhangi bir patlamanın olmayışı, beklenmedik bir anda tekrar olacağı endişesi oluşturmaktadır.

“Tabii ki de çok korkuyorum. Hatta hala korkuyorum uzun süredir patlama olmadı eylem olmadı şaşkınlık ve daha büyük bir şey olmasından ciddi derecede korkuyorum. Evet, aslında etrafımdaki çoğu insan her an patlama olabilir ben de içerisinde kalırım diye korkmakta.” (Kadın, 22 yaşında, K30)

Yaşanılan kentte meydana gelen eylemler ve patlamaların durumu ya da oranının fazla olması o kentte yaşayan kişilerin korku duymasına neden olmaktadır. Bir şehirde çok sık eylem oluyorsa veya şehir bu tür eylemler için açık hedef olarak görülüyorsa insanlar bu şehirde olmakta korku duyabilmektedirler.

“Elbette ki özellikle yaşadığımız bu kentte güvensiz olarak görmeye başlıyoruz örneğin Ankara’da patlayan bombalardan sonra Ankara’nın çok da güvenilir bir yer olmadığı düşünülüyor ve insanlara tedirginlik oluşturuyor.” (Erkek, 26 yaşında, K32)

Bireyin toplumsal bilinç sayesinde yaşadığı korkuyu bastırması olasıdır. Kendini yaşadığı vatana, millete bağlı ve bunlar için feda etmeye hazır kişiler korkularını bu şekilde bastırabilmektedir.

“Evet, korkuyorum. Ama vatanımızı sevdiğimiz ve korkusuz bir ülke olduğumuz için kimsenin bir şey yapmasına izin vermiyoruz.” (Erkek, 18 yaşında, K38)

“Kendi adıma herhangi bir korku ve tedirginlik yaşamıyorum ama devletimize bir zarar gelir diye tedirginlik ve korku yaşıyorum.” (Erkek, 26 yaşında, K44)

“Türklük var kanımızda. Hiçbir şeyden korkmayız bizimle baş edemezler. Ama yakınlarımızı kaybetmekten korkarız.” (Erkek, 19 yaşında, K45)

4.10.5. Farkında Olmadan Da Olsa Bir Suça Karışmaktan Korkuyor Musunuz?

Araştırma kapsamında katılımcılara yöneltilen soruya katılımcıların 37’si bir suça karışmaktan korktuğunu söylerken 13 kişi de korkmadığını söylemiştir. Kadın katılımcılardan 13 kişi bir suça karışmaktan korktuğunu söylerken 9’u da

korkmadığını söylemiştir. Erkek katılımcıların 23'ü bir suça karışmaktan korktuğunu söylerken 5 kişi de korkmadığını söylemiştir.

Tablo-9: Bir suça karışmaktan korkma durumu

Bir suça karışmaktan korkma durumu	Kadın	Erkek	Toplam
Evet	13	23	37
Hayır	9	5	13
Toplam	22	28	50

Kişiler suç işlemekten ziyade, sonrasında hayatlarında meydana gelecek değişikliklerden ve kendilerine olan bakışların değişmesinden korkmaktadırlar. Her insanın potansiyel bir suçlu olduğu fikrinden hareketle suça bulaşmak, suç anından ziyade sonrasında suçu işleyen kişinin hayat kalitesinde meydana gelecek aksamlar ve olumsuzluklardan daha çok korku duyulabilmektedir.

“Korkmuyorum ama çok özen gösteriyorum. Toplumun ve hukukun bana bakış açısı değişir diye önlem almak zorunda kalıyorum.” (Kadın, 24 yaşında, K11)

Bireyler içerisinde buldukların ülkenin kötü koşullarından etkilenmekte ve suç işleme durumlarının bu sebepten olası olmasından korkmaktalar. Suç işlemese bile suçlu olarak lanse edilmekten korkan birey suç mağduriyet kokusu yaşar.

“Türkiye’de bu çok basit sizin haberiniz olmadan veya hiçbir suçunuz olmadan suçlu olarak anılabilir ve bunun için ceza bile yiyebilirsiniz. Haliyle korkuyorum ben de.” (Erkek, 38 yaşında, K25)

“Bende her birey gibiyim elbette ki bu korkuları yaşıyorum. Ülkemizin içinde bulunduğu haller düşünülünce farkında olarak ya da farkında olmadan herhangi bir suça karışmak çok da zor bir şey değil. İstemesem bile bir suç işlediğine dair herhangi bir işaretlerin olabileceğini hissedebiliyorum bu toplumda. Yanlış yere afişe edilen insanlar gördüm çünkü.” (Erkek, 26 yaşında, K32)

Yapılan işten dolayı suç işleme durumunun olması da bireylerin suçtan korkmasına neden olmaktadır. Hassasiyetleri olan işleri yüzünden suça karışma korkusu yaşanmaktadır.

“Evet, örneğin ben bilişimci olduğum için istem dışı yaptığım bir paylaşım ve bir durumdan dolayı suç işlemiş olmaktan ya da işleyecek olmaktan korkuyorum.” (Erkek, 43 yaşında, K35)

Kendini koruyarak suçtan uzak duracağını düşünen bireyler suç işlemekten korkmadığını ifade etmektedirler. İsteyerek suçtan uzak durmanın mümkün olduğu düşünülmektedir.

“Yok, korkmuyorum çünkü çok dikkatli davranıyorum. Ama yapmadığım bir şeyden dolayı suçlanırsam bu beni çok korkutuyor.” (Kadın, 22 yaşında, K30)

4.10.6. Herhangi Bir Eylemin Ya Da Patlamanın İçinde Kalmaktan Korkuyor Musunuz? Korkuyorsanız Neden?

Araştırma kapsamında katılımcılara yöneltilen soruya katılımcılardan 35 kişi herhangi bir eylemin ya da patlamanın içinde kalmaktan korktuğunu söylerken 15 kişi de korkmadığını söylemiştir. Bu oranlar kadın katılımcılar için de erkek katılımcılar içinde benzer şekildedir.

Tablo-10: Bir eylemin ya da patlamanın içinde kalmaktan korkma durumu

Bir eylemin ya da patlamanın içinde kalmaktan korkma durumu	Kadın	Erkek	Toplam
Evet	15	20	35
Hayır	7	8	15
Toplam	22	28	50

Bir eylemin ya da patlamanın içinde kalma korkusu başta ölüm korkusu daha sonra da sevdiklerine veya vatanına gelecek zararlardan dolayı duyulan endişe halini ve suç mağduriyet korkusunu ifade etmektedir.

“Tabii ki eğer çok yakından maruz kalacaksam kendi canım tehlikede olabilir, tanıdıklarımın ailemin ve yaşadığımız topraklara zarar gelmesi de beni korkutuyor.” (Kadın, 38 yaşında, K7)

Toplumdaki kişilerin genel korkusu bireyin de korkmasına neden olmaktadır. Toplumdaki birinin başına gelen bir olay ya da başına gelmesinden korkulan bir olay diğer bireylerinde benzer korkular yaşamasına sebebiyet vermektedir.

“Herkesin bu tür şeylerden korkması gibi ben de korkarım. İnsan tek başına yaşayan bir varlık değildir bu yüzden arkasında bıraktığı sevdiklerini düşününce içini bir korku sarar.” (Erkek, 23 yaşında, K12)

Yapılan terör eylemlerinin ve patlamaların ne zaman nerede yapılacağını bilinmemesi, herkesin her an mağdur olabileceği düşüncesini oluşturmakta ve kişiler bu sebeple korku yaşayabilmektedirler. Tehlikenin yerinin ve yönünün belirsiz oluşu, tehlikeden kaçınmayı zorlaştırmaktadır. Bu yüzden bireyler bilinmeyen bu tehditlerden daha çok korkmaktadırlar.

“Bir patlamanın veya bir terör eylemi içerisinde kalmaktan korkuyorum. Hatta çevrendeki bütün insanlar korkuyor. Bombanın nerede patlayacağını bilemeyiz ama bir tedirginlik var. Önemli ve özel günlerde ve kalabalık olan yerlere girmemeye dikkat ediyorum.” (Erkek, 40 yaşında, K17)

“Hayır korkmam. Çünkü patlamanın ne zaman nerede olacağını bilemem. Ama öyle bir şey yaşayacak olursam o an için korkarım.” (Erkek, 18 yaşında, K38)

Terör eylemlerinden ve patlamalardan korkan bireylerden bazıları ilk şoku atlattıktan sonra soğukkanlı davranıp etraflarına yardım edebileceğini düşünmektedir. Kişiler eylemlerden haberdar olursa engellemeye çalışma durumlarından bahsetmektedirler. Ve devleti savunmak için ellerinden geleni yapacaklarını dile getirmişlerdir.

“Ölüm korkusuna benzer bir şey ama içerisinde kalırsam soğukkanlı davranıp insanlara yardım ederim.” (Erkek, 38 yaşında, K22)

“Hayır, korkmuyorum. Çünkü eğer bilersen onu engellemeye çalışırım. Eğer haberim olmadan olursa da ilk başta korku yaşarım ama ondan sonra soğukkanlı davranıp etrafındaki insanlara yardım etmeye çalışırım. Ve korkum yerini devleti savunma mekanizmasına bırakır. (Erkek, 26 yaşında, K44)

Bir şehirde patlamaların görülme sıklığı suç mağduriyet korkusuyla doğru orantılıdır. Eğer bir şehir patlamalar için potansiyel ise insanlar o şehirden korkarlar. Çünkü ne kadar çok patlama olursa risk değeri de o deni artış göstermektedir.

“Tabii ki de korkuyorum. Böyle eylem olması hiçbir şekilde istemem. Bunun sebepleri arasında Ankara’nın bu tür eylemler için uygun bir mekân olması yer alır. Özellikle Ankara’nın siyasi olarak yüklendiği anlam düşünülürse terör eylemlerinin ve örgütlerin hepsini Ankara’ya yönlendirir.” (Erkek, 38 yaşında, K22)

4.10.7. Terör Eylemi Olur Korkusu İle Kalabalık Yerlere Gitmekten Korkuyor Musunuz?

Araştırma kapsamında katılımcılara yöneltilen soruya katılımcıların 33’ü terör eylemi olur korkusu ile kalabalık yerlere gitmekten korktuğunu söylerken 17 kişi de korkmadığını söylemiştir. Bu oranlar kadın katılımcılar için de erkek katılımcılar içinde benzer şekildedir.

Tablo-11: Terör eylemi olur korkusu ile kalabalık yerlere gitmekten korkma durumu

Terör eylemi olur korkusu ile kalabalık yerlere gitmekten korkma durumu	Kadın	Erkek	Toplam
Evet	15	18	33
Hayır	7	10	17
Toplam	22	28	50

Terör eylemleri ve patlamalar kalabalık alanlarda yapıldığı için insanlar bu anlardan korku duyduklarını ifade etmişlerdir. Bu korkunun ana kaynağı ise

sevdiklerinin başına gelen kötü sonuçlardan kaynaklandığını belirtmişlerdir. Öncelikle kendileri için, sonrasında ise kalabalık yerlere gitmek zorunda kalan aileleri ve yakınları için korkarlar. Kendileri korkmasa bile aileleri tarafından uyarılırlar.

“Bazen korkuyorum özellikle çocuklarım yanımdayken. Onları koruyamam diye çok korkuyorum.” (Kadın, 36 yaşında, K48)

“Hayır, kalabalıklardan veya kalabalıklara girmekten çekinmiyorum ama abim hep uyarır girme oralara diye.” (Kadın, 25 yaşında, K41)

Terör eylemleri ve patlamalar genelde korkutsa da olayların yoğun olduğu ya da yeni yaşandığı dönemlerde kişilerin suç mağduriyet korkusunu daha çok tetiklemektedir. Hatta bu dönemlerde bazı kişiler korkularının çok artmasından dolayı evden çıkmamaya özen gösterdiklerini belirtmişlerdir. Dışarı çıkmak zorunda kaldıklarında ya belirli yerlere gitmediklerini ya da aşırı dikkatli davrandıklarını söylemişlerdir.

“Evet, bu patlamaların olduğu zamanlarda alışveriş merkezlerine, insanların toplu olduğu yerlere, pazarlara çıkmaya çekiniyorum. Gitmekten endişe duydum mümkün mertebe dışarı çıkmamaya özen gösterdim.” (Erkek, 43 yaşında, K35)

Terör eylemleri ve patlamalardan dolayı kalabalıklardan korktuğunu söyleyen bazı kişiler ise korunmak için, tedbir almak için hiç şansları olmadığı dile getirmişlerdir. İşe gitmek ya günlük mecburi rutinleri için dışarı çıkmak zorunda kaldıkları ve bu sebeple kalabalıklara karışma durumunda kaldıklarını ifade etmişlerdir.

“Evet korkarım. Ama tabii tedbirli olamıyorum. İşe gelip giderken ister istemez kalabalık ortamlardan geçiyorum. Alabileceğim herhangi bir önlem yok maalesef.” (Kadın, 46 yaşında, K36)

Terör eylemlerinden sonra kalabalıklardan korkan bazı kişiler sadece hak arama eylemlerinde kalabalıklara karışabildiğini dile getirmişlerdir. Kalabalıklara bir amaç uğruna karıştıklarını, bunun dışındaki zamanlarda kalabalık yerlerden mümkün mertebe uzak durduklarını söylemişlerdir.

“Kalabalığın dışında duruyorsunuz genelde, sadece hak arama eylemlerinde bulunmaya çalışıyorum. Onun dışında kalabalıklardan mümkün mertebe uzak duruyorum.” (Erkek, 54 yaşında, K28)

Terör eylemlerinden kalabalıklara karışma durumunda bir değişiklik olmadığını söyleyen biri, kalabalıkları daha güvenilir bulduğunu dile getirmiştir. Kişi etrafında birileri var ise ve onunla birlikte başkaları da zarar göreceksen kendini yalnız hissetmediği için daha az korku hissedebilmektedir.

“Hayır, bilakis daha çok kalabalıklara girmeye özen gösteriyorum hem kalabalıklar daha güvenli hem olacağı varsa zaten yapabileceğim bir şey olduğunu düşünmüyorum.” (Kadın, 30 yaşında, K26)

Terör eylemleri ve patlamalardan sonra kalabalıklardan kaçınmadığını söyleyen bir katılımcı, kalabalıklardan ancak insanların az olduğu ya da olmadığı yerlerde yaşayarak kaçınabileceğini belirtmiştir.

“Hayır. Terör eylemleri her zaman karşılaşılabilecek olaylar. Kalabalıktan sadece dağda yaşayarak ya da eve kapanarak uzak durulabilirsiniz.” (Erkek, 58 yaşında, K3)

4.10.8. Suç Mağduriyet Korkusu Yaşıyor Musunuz?

Araştırma kapsamında katılımcılara yöneltilen soruya katılımcılardan 38 kişi suç mağduriyet korkusu yaşadığını söylerken 12 kişi de korkmadığını söylemiştir. Kadın katılımcıların 17’si suç mağduriyet korkusu yaşadığını söylerken 5 kişi de korkmadığını söylemiştir. Erkek katılımcıların 21’i suç mağduriyet korkusu yaşadığını söylerken 7’si de korkmadığını söylemiştir.

Tablo-12: Suç mağduriyet korkusu yaşama durumu

Suç mağduriyet korkusu yaşama durumu	Kadın	Erkek	Toplam
Evet	17	21	38
Hayır	5	7	12
Toplam	22	28	50

Adalet sisteminden duyulan kuşku ve yetersizlik yüzünden herkesin mağdur olabileceği düşünülmektedir. Çökmüş bir adalet sistemi mağduriyet korkusu için yeterli bir sebep olarak görülmektedir.

“Yaşıyorum. Suçlu olsun yâda suçsuz her insan mağduriyet korkusu yaşar çünkü günümüzde adalet sisteminin çökmüş durumda olduğunu düşünüyorum.” (Erkek, 23 yaşında, K12)

“Evet, adalet sisteminin güvensiz olması insanları mağdur durumuna düşürüyor. Bu yüzden tedirginlik yaşıyorum. Bunun önüne geçilmesi için adaletin tecelli etmesi gerekiyor.” (Erkek, 38 yaşında, K19)

Ülkenin durumundan dolayı mağdur olabileceğini düşünen kişiler, her kesin bugünlerde ülkenin şartlarından dolayı mağduriyet yaşayabileceğini düşünmektedirler. Ülkenin genel halinden dolayı son günlerde insanların mağdur olması diğer kişilerin de mağdur olabileceklerini düşünmelerine neden olmakta ve suç mağduriyet korkusunu beslemektedir.

“Tabii ki de korkuyorum şu an Türkiye’de bu çok potansiyel bir durum. Yapmadığınız bir suçtan dolayı suçlanabiliyor ve mağdur konumuna düşebiliyorsunuz. Ve bu her an herkesin başına gelebilir.” (Erkek, 40 yaşında, K17)

Günümüz de toplumların da insanların da güvensiz olduğu düşünülmektedir. Güvensizliğin hâkim olduğu yerlerde ise suç mağduriyet korkusu yaşanması kaçınılmaz kabul edilmektedir. Bu konuda önlem olarak toplumdaki insanların daha güçlü toplumsal bağlar kurabilmesi için birlik olması gerektiği ifade edilmiştir.

“Öyle bir hale geldi ki her şeyden korkar duruma geldik. Suçla suçlu ile yüze gelmekten yan yana gelmekten korkuyorsunuz haliyle ben de korkuyorum.” (Erkek, 38 yaşında, K25)

Kişiler toplumunda mevcut mağduriyet olaylarından dolayı kendisinin de mağdur olabileceğinden duyduğu endişe sonucunda korkar. Başkasının başına gelen mağduriyeti kendisinin de başına gelebilmesi durumunu düşünerek mağduriyet korkusu geliştirebilir.

“Evet, böyle bir dönemde mağdur olurum korkum daha fazla. Örneğin günümüzde artan sosyal medya tutuklamaları, insanlar evlerinden gözaltına

alınıyor. Attığın en ufak bir tweet yüzünden. Bu yüzden mağdur olmak çok da zor değil bu ülkede ” (Kadın, 22 yaşında, K30)

Ülkedeki ekonomik şartların kötü olması ya da ekonomik kriz olması durumunda suç mağduriyet korkusuna sebep olmaktadır. Bilinmektedir ki ekonomisi kötü toplumlarda suç oranları da fazladır. Eğer suç oranları artarsa suç mağduriyet korkusu da aynı düzeyde artacaktır. Ekonomik koşullar, insanların suç mağduriyet korkusunu oluşturan ya da artıran unsurlardandır.

“Evet, mağdur olurum diye korku yaşıyorum. Bunun başlıca sebebi ülkenin ekonomisi kötü olmasın ve içinde bulunduğumuz ülkenin getirmiş olduğu şartlar.” (Kadın, 40 yaşında, K37)

Yapılan araştırmaların ana problem cümleleri ve hipotezlerle uyumlu olduğu sonucuna varılmıştır. Bireylerin suçu ve suçluyu nasıl tanımladığına bakılmış ve elde edilen veriler yorumlanmıştır. Bireylerin terör eylemlerini nasıl tanımladığına bakılmış ve sonuçlar analiz edilmiştir. Suç mağduriyet korkusunun bireylerin cinsiyetine göre farklılık gösterdiği anlaşılmıştır. Terör eylemleri sonucunda bireydeki suç mağduriyet korkusunun arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Terör eylemlerinden sonra bireylerin kalabalık yerlere gitmesine engel olacak bir suç mağduriyet korkusu geliştirdiği ve kişilerin kalabalıktan uzaklaştığı görülmüştür.

Doğrudan mağduriyet deneyiminin bireylerde suç mağduriyet korkusu oluşturduğu belirlenmiştir. Dolaylı mağduriyet deneyiminin bireyin suç mağduriyet korkusunun üzerinde etkili bir unsur olduğu gözlemlenmiştir. Gerçekleşen terör eylemleri ve canlı bombalar ile ilgili bilgilerin hangi kaynaklardan öğrenildiği saptanmıştır. Bilgi edinilen kaynakların güvenilir bulunmadığı anlaşılmıştır. Bireylerin bilgi edinme kaynaklarını ve medyanın doğruluğunu sorguladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bombalı eylemler ve canlı bomba intiharları sonucunda meydana gelen suç korkusunu bireylerin toplumsal yaşamında daha fazla korkuya neden olduğu sonucu çıkarılmıştır.

Suç ve terör eylemlerindeki artış sonucunda bireylerin topluma karşı güvensizlik oluşturmuş olduğu saptanmıştır. Sosyal kontrol mekanizmalarındaki bozulmalar bireylerde suç mağduriyet korkusu ve mağduriyet riskini meydana getirdiği sonucuna varılmıştır. Yaşanılan çevrenin sahip olduğu fiziksel koşullar bireylerde suç mağduriyet korkusunu ve mağduriyet riskini oluşturmaktadır. Daha önce yaşanan mağduriyet deneyimi bireylerde suç mağduriyet korkusunu arttırdığı

görülmüştür. Suç mağduriyet korkusu sunucunda bireylerin mağduriyet riskini azaltıcı tedbirler aldığı saptanmıştır.

Suç mağduriyet korkusu ile birlikte bireylerin ev dışı rutin aktivitelerinden dolayı mağduriyet yaşaması ihtimalinin bulunduğu gözlemlenmiştir. Terör eylemlerinden sonra bireyler kalabalık yerlere gitmekle ilgili suç mağduriyet korkusu geliştirmiştir. Bireyler medya aracılığıyla verilen haberlere güven sorunu yaşadığını belirtmişlerdir. Bu güven sorununda da görüldüğü üzere bireylerin medya üzerinden verilen haberler sorguladığı anlaşılmıştır. Veriler sonucunda elde edilen bilgilerden ulaşılan sonuçlar hipotezleri destekler niteliktedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada suç kavramının ne olduğuyla başlayan ve korku mağduriyeti gibi kavramlara da açıklık getiren suç mağduriyet konusu araştırılmıştır. Suçu tanımlamak için mevcut teori ve kuramlardan yararlanılarak alan araştırması ile araştırmaya katılan kişilerin suçu tanımlama şekline bakılmıştır. Gerek teorilerin açıklama şeklinden olsun gerek katılımcıların verdiği cevaplardan, suçun karmaşık bir yapısının olduğu ve farklı tanımlamalarının bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde suça etki eden ya da suçtan etkilenen faktörlerin de farklılık arz ettiği ve çeşitlilik gösterdiği tespit edilmiştir. Çalışmada ağırlıklı olarak suçun sonuçlarından olan suç mağduriyeti korkusuna değinilmiş ve suç mağduriyet korkusunu anlayabilmek için korku ve mağduriyet kavramlarına açıklık getirilmiştir.

Cinsiyet dağılımı açısından bakıldığında kadınların da erkeklerin de suç mağduriyet korkusu yaşama durumlarının birbirine yakın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaş grubu açısından suç mağduriyet korkusuna bakıldığında hemen hemen her yaş grubunda kayda değer bir korku hissedildiği görülmüştür. Bu sonuçların katılımcılarla sınırlı olduğu ve katılımcıların da belirli bir sayıda olduğu göz ardı edilmemelidir. Farklı büyüklükteki başka bir araştırmada farklı sonuçlara ulaşılabileceği düşünülerek sonuçlar bu çerçevede değerlendirilmelidir. Burada belirtilenler, yarı yapılandırılmış mülakatlara dahil olan kişilerle sınırlıdır.

Çalışmada suç mağduriyet korkusunun en belirgin etkeni olan terör eylemlerinden kaynaklı korkuya ağırlık verilmiştir. Terör eylemlerinin bireyi ve toplumu etkileme gücünün olduğu kabulden hareke ile yapılan çalışmada, bireylerin mağduriyet korkusunda terör eylemlerinin yeri anlaşılmasına çalışılmıştır. Bireylerin kalabalıktan korkup korkmaması gibi etkenlerle, terör eylemlerinin kişilerde suç mağduriyet korkusu oluşturup oluşturmadığına bakılmak istenmiştir.

Görüşme bulgularına göre, terör eylemlerinin sonucunda kalabalık yerlere gitme ile ilgili korku yaşandığı görülmüştür. Kişiler özellikle terör eylemlerinin yaşandığı ilk zamanlarda kalabalık yerlere gitme konusunda korku yaşamaktadırlar. Yani terör eylemleri sonucunda kişiler kalabalık yerlerden korkup çekilmekte ve bu durum da suç mağduriyet korkusunu tetiklemektedir. Kişilerin patlamalar ve

eylemlerden korktuğu da görülmektedir. Tanık olduğu ya da haberlerini duyduğu eylemler bireylerde, suç mağduriyet korkusu oluşturmakta veya var olan korkuyu arttırmaktadır. Bunun yanı sıra katılımcılar, terör eylemleri sırasında patlamanın içerisinde kalmaktan da korktuklarını ifade etmişlerdir. Terör eylemlerinin insan yoğunluğunun fazla olduğu yerlerde yapılıyor olması, bireylerin korku geliştirmesi üzerinde etkili olmakta, üstelik bu eylemlerin yeri ve zamanının belirsiz olması ve rastgele seçilen nüfus yoğunluğunun fazla olduğu yerlerde yapılıyor olması suç mağduriyet korkusunun daha belirgin yaşanmasına sebebiyet vermektedir.

Daha önce mağduriyet deneyimi yaşamış kişilerin korkusunun, suç mağduriyet korkusu üzerinde etkili olduğu da anlaşılmıştır. Doğrudan ya da dolaylı mağduriyet sonrasında bireylerde suç mağduriyet korkusu olduğu veya var olan korkularında artış yaşandığı gözlemlenmiştir. Bu iki faktörden en çok dolaylı mağduriyetin korku oluşturduğu belirtilmiştir. Kişiler, çevrelerinden duydukları mağduriyet hikâyeleri sonucunda kendi başlarına da gelme ihtimalinden korktuklarını söylemişlerdir.

Savunmasızlık ya da incinebilirlik modeli kapsamında sorulmuş soruya alınan cevaplarda kadınların, yaşlıların, çocukların ve dezavantajlı grupların terör eylemlerinden dolayı kendilerini savunmasız kabul ettikleri ve mağduriyet yaşamaktan daha fazla korktukları tespit edilmiştir. Bu veriler ışığında kendilerini savunmasız gören kişilerin mağduriyet korkusu bağlamında daha çok korktukları söylenebilir. Savunmasızlığın adaletsizlik sonucu olduğu, bu adaletsizliğin başta yaş ve cinsiyet faktörlerinden etkilendiği belirtilmiştir.

Rutin aktiviteler ve yaşam tarzından kaynaklı mağduriyet korkusu ise katılımcılar tarafından yaklaşık olarak yarı yarıya yaşandığı sonucuna varılmıştır. Bu oranlar cinsiyet dağılımı üzerinden değerlendirildiğinde, kadınların erkeklere oranla daha çok mağduriyet korkusu yaşadığı görülmüştür. Kadınların yaşam tarzlarından dolayı daha çok suç mağduriyet korkusu yaşamamasında etkili unsurların başında toplumsal cinsiyet rolleri, dolayısı ile de toplumsal cinsiyet eşitsizliği gelmektedir. Kadınların toplum içerisinde erkekler kadar rahat davranamaması, erkekler kadar özgür davranışlara sahip olamaması ya da hareketlerinde kadın olmalarından kaynaklı kısıtlamaların bulunması, toplumsal cinsiyet rollerinin dışına çıkan kadınların daha çok mağduriyet yaşadıklarının görülmesi, kadınlar arasında suç mağduriyet korkusunun daha fazla yaşanmasına sebep olmaktadır.

Kırık camlar teorisinin, suç mağduriyet korkusunda etkili bir unsur olduğu düşünülmektedir. Çünkü kişiler çevresel ya da mekânsal özelliklerin tahrip edilmesi gibi faktörlerin korkmalarına neden olduğunu dile getirmişlerdir. Çevrede ya da mahallede yeterlilikler ve yetersizlikler olması bireyleri korkutmaktadır. Bireylere göre bölgede yeterli güvenlik önlemleri mevcutsa orada daha az suç olacağı için bu bölgelerde daha az korku yaşanacağı söylenirken, yetersiz güvenlik önlemleri, yetersiz aydınlatma gibi unsurların olduğu bölgelerin ise suç ve suçluyu cezbedeceği için buralarda daha çok suç olacağı ve insanların bu bölgelerden korkacağı söylenmiştir. Yani bir bölgenin bakımsızlığı suç mağduriyet korkusu üzerinde etkili bir değişkendir.

Sosyal kontrol teorisine göre toplumun sosyal kontrol sağlayıcıları mevcutsa daha az korku seviyesi görülürken bu mekanizmalarda oluşan bozulmalar ve yıkılmalar daha çok korkuya neden olmaktadır. Toplum bir arada tutan bağların zayıflaması, suç mağduriyet korkusunu etkilemekte ve artırmaktadır. Bu sorun toplumun işlevlerini yerine getirirken görülen aksamalardan kaynaklanmaktadır. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma duygularının zedelenmiş olması ve eski dönemlere nazaran azalmış olması, kişilerin güvensiz hissetmesine sebep olmaktadır. Güvensizlik ise suç mağduriyet korkusunu doğurmaktadır. Yani ulaşılan sonuçlara göre sosyal kontrolün bozulması ve suç mağduriyet korkusu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Sosyal kontrol ile suç mağduriyet korkusu arasında doğru orantı bulunmaktadır.

Medya, eylemlerin geniş kitlelere yayılması için kullanılan bir araç olmasından dolayı medyanın suç mağduriyet üzerinde çok ciddi etkileri bulunmaktadır. Bu da medyanın toplum içerisinde korku yaymada etkili olduğunu göstermektedir. Yapılan haberlerin güvensizliği ise medyanın tehlikeli bir unsura dönüşmesine sebep olmaktadır. Bireyler medyanın tarafsızlığı konusunda ciddi sorunlar olduğunu düşünmektedirler. Bunlar medyanın doğru haber yapmasının önünde engel olarak görülmektedir. Medyanın halka sunduğu haberlerin güvenden, doğruluktan ve tarafsızlık ilkesinden yoksun olduğu düşünülmektedir. Haberlerle eylemlerin çarpıcı bir şekilde verilmesi ve uzun süre gündemde tutması, suç mağduriyet korkusunu artırmaktadır.

Araştırma yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile 15 Mayıs 2018 ile 20 Temmuz 2018 tarihleri arasında katılımcılarla yüz yüze görüşülerek yapıldığı için katılımcıları ve tepkilerini gözleme olanağı elde edilmiştir. Bu gözlemler, katılımcıların tereddütleri ya da kendini ifade ediş şekillerini değerlendirmeyi olanaklı kılmıştır. Mülakat esnasında ses kaydı alınmış ve ses kaydı dinlenip yazıya dönüştürülürken gözden kaçmış durumların tekrar kontrol edilmesinde önemli bir avantaj olmuştur.

Katılımcılar haksız yere suçlanmaktan dolayı mağduriyet yaşamaktan ya da daha önce böyle bir mağduriyet yaşamış olanlar ise tekrar aynı mağduriyeti yaşamaktan korktuklarını dile getirmişlerdir.

“Gezi olaylarında herhangi bir suçum yokken gözaltına alındım. Haksız yere suçlu durumuna düşmekten korkuyorum ve bu da mağduriyete giriyor. Yaşadığım mağduriyetten dolayı yine aynı şeyler olur korkusu içerisindeyim yine haksız yere suçlanırım diye korkuyorum gündelik yaşantımda da sık sık olan bir duygu.” (Erkek, 40 yaşında, K1).

Yaşanılan mağduriyet, gündelik hayatta korkunun daha sık görülmesine neden olmaktadır. Bunun için mağduriyet korkusu yaşamış kişilerin rehabilite edilmesi gerekmektedir. Böylece korkularında azalma sağlanabilir.

Ülke genelinde meydana gelen değişimler ve kişilerin alışık olmadığı durumlar tedirginlik ve korku yaratmaktadır. Olağan durumun dışına çıkıldığında endişe ve tedirginlik durumu hâkim olabilmekte ve bu da korkuyu tetikleyebilmektedir.

“Ülkemizde çok fazla yabancı bulunması örneğin Suriyeli ve Araplar gibi bu durum insanların korkusunu arttırmaktadır. Yabancıların varlığı suç oranlarında da artışa neden oluyor. Bundan dolayı da biz mağdur olabilir miyiz diye korkuyoruz. Bunun için emniyetin bazı önlemler alması gerektiğini düşünüyorum. Ülkemizde kendi halkına daha çok öncelik verilmeli yaşam standartları yükseltilmeli ve gerekli önlemler alınmalıdır.” (Kadın, 38 yaşında, K7).

Ülkede göç sonrası bu göçten kaynaklı bir korku geliştiği görülmüştür. Özellikle göç etmiş halkların terör örgütleriyle bağdaştırılması suç mağduriyet korkusunu arttırmıştır.

Katılımcılar mağdur konumuna düşme durumundan korkmadıklarını çünkü öyle bir koşulda suçlunun kendisi olabileceklerini öne sürmüşlerdir. Yani suç işlemeye yatkınlıklarının onları mağduriyet yaşamaktan koruyacağı fikrine sahiptirler.

“Mağdur olmaktan çok korkmuyorum ben mağduriyetten ziyade suç işlemeye daha yatkın bir insanım. Aile yapımdan dolayı korkudan ziyade bir gözü peklik var bu da mağduriyetten ziyade daha çok suç işleyebilme potansiyelin yüksek olduğunu gösterir.” (Kadın, 26 yaşında, K14).

Kişiler aile ortamlarından dolayı kendilerini güçlü gördüklerinde kendilerini savunmak için rahatlıkla suç işleyeceklerini ifade etmektedirler. Yani kişinin arkasında birileri varsa ya da birilerinin desteğine güveniyorsa daha korkusuz olabilmektedir.

Toplumsal çözümlerin halkı olumsuz etkilemesi ve suçu arttırmasından kaynaklı korku oluşturduğu düşünülmekte ve bunun engellenmesi için önlem alınması gerektiği kanaati mevcuttur.

“Toplumsal olarak kültürel bir çöküşe düşüyoruz. Medyanın gençler üzerindeki kötü etkisi mevcut. Gençler kolay yoldan lüks hayata ulaşma isteğindedir. Bu erozyon devam ettiği sürece ülkemiz suça ve her şeye açık halde olacaktır. Düşüncelerim bu şekilde.” (Erkek, 40 yaşında, K17).

Suçun artması ya da korkunun artması medyanın etkisiyle daha fazla olmaktadır. Kişiler medyanın sosyal çözümlere neden olduğunu düşünmektedirler. Toplumsal bağların zayıflamasında bireyin kendisi için başka bireyleri tehdit olarak algılaması durumu korkuyu etkilemektedir. Medya da bilerek ya da bilmeyerek kişilere başkalarının tehdit olduğu fikrini empoze edebilmektedir.

Suç mağduriyet korkusunu önlemek için yapılması gerekenler ya da öneriler arasında sivil toplum örgütlerine yer verildiği görülmektedir. Kişiler, bu örgütleri korkuyla başa çıkmak için önemli bir unsur olarak görmektedirler.

“Bu konu ile ilgili sivil toplum örgütlerinin çok önemli bir rolü olduğunu düşünüyorum. Toplum örgütleri insanları eğiterek hangi durum da mağdur olabileceklerini öğrenmelerini sağlayabilir. Çünkü şiddetin olduğu yerde suç vardır. Eğer şiddet olmazsa suç da olmaz. İnsana hayvana doğaya şiddet varsa suçtur bunlar.” (Erkek, 63 yaşında, K21).

Şiddet eylemlerinin önlenmesinde sivil toplum örgütlerinin rolü olduğu düşünülmektedir. Toplumsal bağlar kurulması ve suç ile birlikte suç mağduriyet korkusunun da azaltılması için sivil toplum kuruluşları önemli ve gerekli sayılmaktadır.

Suç mağduriyet korkusunun azaltılması için yapılan önerilerden birisi de eğitime önem verilmesi ve mağduriyet korkusunun yenilebilmesine yönelik eğitim programlarının yapılması gerektiği vurgulanmaktadır.

“İnsanların suçtan kendini koruma yöntemleri okullarda ders olarak verilmeli ve gerekli eğitim sağlanması lazım. Ve suç neye göre işlenmemelidir de tartışmaya açılmalı. Suç işleme engelleyecek alternatifler geliştirilebilir örneğin para çalacaksın çalmadan nasıl kazanabilirsin sorusuna yönlendirmelidir.” (Erkek, 32 yaşında, K27).

Suçü önlemek için suçluya alternatif yolların sunulması ile suçun önlenebileceği düşünülmektedir. Yani örneğin açlıktan dolayı hırsızlık yapabilecek bir kişinin karnının doyurulması ya da iş verilerek para kazanmasının sağlanabilmesi gibi önlemler alınabilir. Bunun dışında mağdur olan kişinin adaleti yeterli bulmaması durumunda kendi adaletini sağlamaya çalışmasının önüne geçebilmek için yeterli ve gerekli cezaların verilmesi gerekir.

Suç mağduriyet korkusunu engellemek için mağdur olmuş kişilere yönelik önlemlerden birisi, mağdur ve suçlunun arasında bir uzlaşa sağlanmasına yönelik öneriler bulunmaktadır. Yapılan bu önerilerin Avrupalı ülkelerde de kullanıldığı belirtilmektedir.

“Suçluların ve mağdurların bir araya getirilerek bir çözüm yolu bulmaya ve birbirlerini düşman olmadan çözüm yolu üretmeye çalışmak, suçluların hatalarının farkına varması, mağdurlarında bu hatanın ne kadar pişmanlık yarattığını görmesi açısından birlikte bir çalışma yapılması ve uzlaşmaya çalışılması gerekir. Bizde henüz yaygın olmasa da yurtdışında böyle çalışmalar var ve başarıya ulaşıyorlar. Bizde de bu durumun yaygın olmasını çok isterim.” (Kadın, 30 yaşında, K26).

Çözüm odaklı önerilerle suç mağduriyetinin önlenebileceği fikri mevcuttur. Suçu çözmek için gerekli ve zorunlu olan bazı önlemlerin alınması ve bu önlemlerin denetlenmesi suçü engelleyici bir faktöre dönüşmesine yardımcı olabilmektedir.

Suç mağduriyet korkusunu önlemek için içerisinde bulunan kavramların yeniden düzenlenmesi gerektiği fikri bulunmaktadır. Buna göre suçun yeniden tanımlanması ve bu tanımın doğru şekilde yapılması gerektiği vurgulanmaktadır.

“Var. Mesela suç dediğimiz kavramın daha genel geçer toplumun ortak hassasiyetleri üzerinden tanımlanması gerekir. Suçun keyfi yorumlanabilecek zeminin kaldırılması, toplumun genelini esas alınması, bir nevi toplumsal sözleşme merkezinde ortak bir aklın ürünü olması böyle bir kavram ile

tanımlanabilirse şayet daha sağlıklı sonuçlar elde edilebilir.” (Erkek, 32 yaşında, K27).

Suçun keyfi tanımlardan arınmasıyla suçtan korkmanın ve mağduriyetlerin önüne geçilebileceği düşünülmektedir. Suçun belirlenmesinde etkili olan unsurların daha belirgin olması ve cezanın bu doğrultuya paralel olarak verilmesiyle birlikte caydırıcılık yönün bulunması mağduriyeti önleyici bir duruma dönüştürebilmektedir.

Kişilerin birbirine ve birbirlerinin haklarına saygı duyması ile toplumdaki güvensizlik ortamının önüne geçilebilecektir. Kişilik haklarına gereken önemin verilmesi ve bireyin de bu haklar çerçevesinde başkasının hakkını gözetmesi, toplumsal güvensizliği azaltıcı bir rol üstlenebilir.

“Birbirimize saygı duyarsak her şeyin önüne geçeceğimize inanıyorum, ama günümüzde kimsenin kimseye saygısı yok. Eski bağlar zayıfladı güvensizlik ciddi oranlarda toplumsal bağlar da ciddi zayıflamalar var örneğin aynı binada oturduğumuz kişileri bile tanımıyoruz bunlar düzeltilirse suçun da suç korkusunun da önüne geçileceğini inanıyorum.” (Erkek, 32 yaşında, K29).

Saygı ile toplumsal bağlardaki bozulmaların önüne geçmek mümkün görülmektedir. Eğer toplumsal bağlardaki bozulmalar önlenirse kişilerin suç mağduriyet korkusunda azalma olacaktır.

Kişilerin mağduriyet korkusunun toplumsal sistemden ve bu sistemin olumsuzluklarından beslendiği vurgulanmaktadır. Toplum sistemi kişilere eşitsizlik ve adaletsizlik ekseninde bir düzenleme getiriyorsa bu durum, eşitsizliğe ve adaletsizliğe uğramış kişilerin daha çok korkmasına neden olmaktadır.

“Mevcut sistemin varlığı sorunları çözmekten ziyade mevcut olan sistemi korumaya yönelik yapılan çalışmaları kapsamaktadır zaten özellikle bir alt tabaka yapılıma çabası vardır böyle olurken de bir çözüm üretmenin pek de mümkün olmayacağını düşünüyorum. Örneğin ısrarla işçinin işçi olarak yaşaması vurgulanmaktadır. Emeği kutsamak vardır ama aynı zamanda o emeğin sömürülmesi de söz konusudur.” (Erkek, 26 yaşında, K32).

Suç mağduriyet korkusunun sistemsel etkilerinden kurtulmak için toplumdaki sistemin yeniden düzenlenmesi ya da yeni bir toplumsal sisteme geçilmesiyle mümkün görülmektedir.

Toplumda korkuyu artıran bir unsur olarak güvensizlikle birlikte ifade özgürlüğüne getirilen kısıtlamaların da sebep olduğu düşünülmektedir. Toplumda mevcut kısıtlamalar suç mağduriyet korkusuna neden olmaktadır.

“İnsanların kişisel güveninin artırılması gerektiğine inanıyorum. İyi ve daha özgür yaşayabilmeleri için gerekenin yapılması gerektiğine düşünüyorum. Kısıtlamaların kaldırılması gerektiğini düşünüyorum ve eğer insanlar artık mağduriyet korkusunu aşarlarsa suçta da bir azalma olacağına inanıyorum. Düşünce özgürlüğünün sağlanması gerektiğine inanıyorum.” (Kadın, 24 yaşında, K43).

Toplumdaki gereksiz ve fazla bulunan kısıtlamalar gevşetilir ya da kaldırılırsa halkın suç mağduriyet korkusu azalacaktır. Aynı zamanda bireylerin kendilerini özgürce ifade etmesine olanak sağlanır ve düşünce özgürlüğü bulunursa suç mağduriyet korkusunun önüne geçilebileceği düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında alınan cevaplar arasında tanık olunan bir eylemin birey üzerinde korkudan başka etkilere de neden olduğu gözlemlenmiştir. Yani kişi korku dışında da bir takım tepkiler geliştirebilmekte ve bu etkilerin izi uzun süre devam edebilmektedir. Bu sonuca katılımcının vermiş olduğu cevaplardan ulaşılmıştır.

“Hayır, herhangi bir eyleme veya suça maruz kalmadım. Ama Ankara garı patlamasında ve Kızılay patlamasında olaya tanık oldum. Bu beni çok kötü etkiledi.” (Kadın, 24 yaşında, K43).

Bu örnekte görüldüğü gibi bazen kişiler yaşadıkları olaylarda etkilenme durumunu ifade etmekte bazı sorunlar yaşayabilmektedirler. Hatta korktuğunu ifade etmekten ya da korktuğunu kabul etmekten de korktuğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum toplumda bazı zamanlar ve durumlarda kişilerin korkularını dile getirmekten de korktuğu sonucuna varılmasına sebebiyet vermektedir.

Araştırma için yapılan mülakatlar sırasında karşılaşılan olaylar ve gözlemler ile verilen cevaplar arasında çelişkilerin bulunduğu durumlar da görülmüştür. Katılımcıların cevapları ve kendilerini ifade etme şekli de farklılık göstermiştir. Algılanan kavramlar ve verilen cevapların bazıları da araştırma için önemli görülmüştür. Bu farklı cevaplardan bazılarını örneklerle aşağıda yer verilmiştir. Örneğin akıllı ve uslu davranan kişilerin başına bir şey gelmeyeceği ya da suça maruz kalmayacağı düşünülmektedir.

“Akıllı olduğum sürece suça karışmama etki edecek bir durum yok.” (Erkek, 38 yaşında, K19).

Suç mağduriyeti karşısında kendi adına değil de toplum adına korktuğunu belirten bir katılımcı da bulunmaktadır. Bu katılımcı kendi başına gelenlerin önemli olmadığını ama toplum için problem oluşturduğunu dile getirmiştir.

”Beni korkutup korkutmaması önemli değil ama toplumu korkutuyor.” (Erkek, 63 yaşında, K21).

Katılımcılardan birisi de benzer durumlarla karşılaşmadığı için böyle durumlarla karşılaşmayacağını düşünmekte ve bu sebepten dolayı da korkmadığını dile getirmektedir.

“Hayır, başıma gelmediği için gelmez diye düşünüyorum.” (Kadın, 30 yaşında, K18).

Başka bir katılımcı da mağdur olmakta ya da bir eylemin içerisinde kalmaktan korkmama sebebi olarak bu durumla baş edebilecek güçte olduğuna inanmaktadır. Yani zarar görse bile böyle durumlarla baş edebileceğini dile getirmiştir.

“Korkmuyorum çünkü öyle bir durumda bununla baş edebileceğim düşünüyorum.” (Kadın, 25 yaşında, K41).

En ilginç cevabı veren katılımcı ise yapılan eylemleri ve patlamaları benimsemiş olan ve bu uğurda kendini feda etmeye hazır olduğu yönde verdiği cevapla, korkmama sebebi olarak ölürse şehit olacağına inandığını söylemiştir.

“Hayır korkmuyorum. Çünkü Türkiye’de yaşıyoruz. Şehit olmaktan korkmam.” (Erkek, 19 yaşında, K45).

Katılımcı eğer ki canlı bomba eylemlerinde ölürse zararlı değil karlı çıkarak şehit olacağını düşünmektedir. Terör eylemlerinden dolayı mağduriyet yaşamamanın özel bir yanının bulunduğu düşünülmektedir. Bu durum da terör eylemlerinin kanıksanmasına neden olmaktadır.

Yapılan çalışmada suç mağduriyet korkusu ve terör eylemlerinin bu korku üzerindeki etkisiyle ilgili olumlu bir ilişkiye ulaşılmıştır. Suç mağduriyet korkusunun en önemli sebeplerinin başında terör eylemlerinde yaşanan patlamalar olup mağduriyet deneyimi ya da dolaylı mağduriyet de suç mağduriyet korkusunu beslemektedir. Halk medya üzerinden verilen haberlere güvenmemekle birlikte bu haberlerin yapılış şeklinden dolayı medya korku hissetmelerinde etkili olmaktadır. Dezavantajlılar kalabalıklara girmekten ve terör eylemlerine maruz kalarak mağduriyet yaşamaktan en fazla korkan grubu oluşturmaktadır. Kısaca suç mağduriyet korkusunun sebebi ne olursa olsun toplumu olumsuz yönde etkileyen önemli bir unsur olduğunu kabul etmek gerekir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, R. (2013). İntihar Saldırıları: Terör mü Özgürlük Arayışı mı? *Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries)*, 8(2), 303-330.
- Açıkgöz, R. (2016). İntihar Saldırıları ve Terörizm İlişkisi Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme (Filistin Örneği). *Mukaddime*, 7(2), 321-340.
- Arıkoğlu Ündücü, C. (2011, Ocak). Uluslararası Sistem ve Terörizm Arasındaki İlişki. *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 1-20.
- Aytaç, S., Derdiman, R. C., Baştürk, Ş., & Öngen, B. (2015). Kent Güvenliği Olarak Suç Korkusu: Bursa Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 3(3), 259-267.
- Biliç, Ş. (2014). Mahkûmların Suç Algısı. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 8-17.
- Çardak, B. (2011). **Ankara’da Yaşayan Kadınlarda Suç Mağduru Olma Korkusu Üzerine Nitel Bir Çalışma**. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Kara Harp Okulu, Savunma Bilimleri Enstitüsü.
- Çardak, B. (2012, Kasım). Kadınların Suç Korkuları Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 1(1), 23-45.
- Çolaklar, I., & Solak, N. (2017). Suç Korkusu: Tanım, Ölçüm ve Belirleyiciler. *Nesne Psikoloji Dergisi (NPD)*, 5(10), 311-328.
- Değirmenci, O. (2008). Ceza Ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdur Hakları. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*(77), 33-86.
- Demir, L. (2009). **Küreselleşme ve Terör**. Yüksek Lisans Tezi. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, H. İ., Sevinç, B. (2011). Suç Teorileri ve Şehir Güvenliği: Bitlis İliyle İlgili Genel Bir Değerlendirme. *Polis Bilimleri Dergisi*, 13(4), 27-54.
- Dolu, O. (2011). **Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji** (3. Baskı b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Dolu, O., Uludağ, Ş., Doğutaş, C. (2010). Suç Korkusu: Nedenleri, Sonuçları ve Güvenlik Politikaları İlişkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(1), 57-81.
- Durkheim, E. (2013). *İntihar*. (Z. İlkelen, Çev.) İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Düvenci, N. (2007). **Mağdur Hakları Açısından Şiddet Mağduru Kadının Korunması**. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Düzgün, Ş. (2007, Kasım-Aralık). Suç Olgusuna Teorik Yaklaşımlar Ve Disiplinlerarasılık. *TMMOB Ankara Şubesi Bülteni*, s. 4-10.
- Erdem, H. (2015, Kasım). **Ahlak Ve Suç Korkusu**. *Suç Korkusu Kongresi*, 250-273. Ankara: Serya Yayıncılık.
- Gaziarifoglu, Y. (2009). **Suç Mağduriyeti Korkusu Ve Algılanan Suç Mağduriyeti Riskinin Değerlendirilmesi**. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü.
- Irmak, F., & Kahya, Y. (2014). Amerika Birleşik Devletleri'nde Terörizm Ve Terörizm Korkusu: 11 Eylül Terör Saldırıların Öncesi Ve Sonrasına İlişkin Bir Analiz. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(33), 315-324.
- İçli, T. G. (2001). *Kriminoloji* (Dördüncü Baskı b.). Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- İmamoğlu, H. V., Şahin, A., & Genç, Y. (2015, Kasım). Medya Aracılığıyla Yayılan Etnik Kimlik Olgusunun Psiko-Sosyal Açısından Suç. *Suç Korkusu Kongresi Bildirisi*, 274-288. Ankara: Serya Yayıncılık.
- Kafes, V. (2011). Ceza Hukukunda Mağdurun Zararının Giderilmesi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 60(1), 83-156.
- Karakuş Doğan, F. (2011). Suçtan Doğan Mağduriyetin Devlet Tarafından Giderilmesi ve Suç Mağdurlarına Yardım Hakkında Kanun Tasarısı. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*(95), 197-234.
- Karakuş, Ö. (2013, Haziran). Suç Korkusunun Sosyolojik Belirleyenleri: Sosyal Sermaye mi? Sosyal Kontrol mü? *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 1-19.

- Karasu, M. A. (2017). Kentsel Mekânda Suç Korkusu –Şanlıurfa Örneği-. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 20(1), 41-76.
- Katoğlu, T. (2012). Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 61(2), 657-693.
- Kazan, H. (2012). Terör Medya İlişkisi ve Medyada Terör Haberciliği. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*(24), 109-147.
- Kızmaz, Z. (2005, Aralık). Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 149-174.
- Kızmaz, Z. (2012). Gelişmekte Olan Ülkelerde Suç: Suç Oranlarının Artışı Üzerine Sosyolojik Bir Çözümleme. *Mukaddime* (5), 51-74.
- Korkmaz, M. (2016). **Türkiye'nin Doğu Ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Terör Mağduru Olma Korkusu** . Doktora Tezi. Ankara: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.
- Köklü, E. (2016, 12). **Kent Merkezlerinde Suç Korkusunun İncelenmesi: Beşiktaş Örneği**. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Köseoğlu, M. (2017). **Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Yaşayan Kadınların Suç Mağduriyeti Korkusu**. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kul, M. (2009). **Toplumda Suça İlişkin Korkunun Yapılaşması**. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mühürçüoğlu, E. (2010, Ocak). **Bombalı İntihar Saldırısı Sonucu Oluşan Suç Korkusu Üzerine Bir Vaka İncelemesi: Ulus-Anafartalar Çarşısı Örneği**. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Narin, F. B. (2008). **Küresel Terör Saldırılarına Yönelik Haberlerin Türk Basınında Çerçevesi**. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Ömeroğlu, Ö. (2012). Suç korkusu, Cezanın Çaydırıcılığı Ve Küçük Suçlar. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XVI(4), 329-370.
- Özaşçılar, M. (2015, Kasım). Suç Korkusu Ve Yakın Çevre Düzensizliği İlişkisi: Kırık Cam. *Suç Korkusu Kongresi Bildirisi*, 331-349. Ankara: Serya Yayıncılık.
- Özaşçılar, M., & Ziyalar, N. (2009). Suç Korkusu: İstanbul'da Yaşayan 18-25 Yaş Grubu Üniversite Örencilerinin Mağdur Olma Riskleri Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Adli Bilimler Dergisi*, 8(1), 7-17.
- Öztürk, M. (2015). Medya Ve Suç Korkusu Arasındaki İlişki. *The Journal of Academic Social Science Studies* (36), 251-263.
- Öztürk, M. (2016). Düzensizlik Ve Toplumsal Kaygı Teorileri Bağlamında Suç Korkusunun İncelenmesi: Mersin Örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 40(1), 281-291.
- Öztürk, M., Kocacık, F. (2016). Suç Korkusu ve Risk Algısının Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *International Journal Of Human Sciences* (13).
- Öztürk, M., Yıldız, M. (2017). Yaşam Doyumu Ve Suç Korkusu Arasındaki İlişki (Mersin Örneği). *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 657- 674.
- Pazarcıkçı, N. A. (2013). Türk Ceza Yargısında Soruşturma ve Kovuşturma Evresindeki Mağdur Hakları. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 4(14), 969-1009.
- Polat, A., Gül, S. K. (2010). Kriminoloji Araştırmalarında Mağdur Anketlerinin Yeri Ve Önemi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1290-1310.
- Seferoğlu, B. (2014, Haziran). **Mağdurların Suç Olaylarının Oluşumunda Rolü Ve Mağduriyet Risk Faktörlerinin Değerlendirilmesi**. Yüksek Lisans Tezi. Ankara : Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.
- Sezer, F. (2010, Ocak). **Suç Önleme Stratejileri Boyutuyla İç Güvenlik Hizmetleri Yönetimi; Edirne İl Emniyet Müdürlüğü Örneği**. Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Solak, Ö. (2015, Kasım). Gündelik Hayat Sosyolojisi Açısında Suç Ve Suç Korkusu. *Suç Korkusu Kongresi Bildirisi*, 13-34. Ankara: Serya Yayıncılık.

- Şahinoğlu, S. (2005). **Avrupa Birliği Güvenlik Ve Terör** . Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Başkent Üniversitesi, Avrupa Birliği Ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü.
- Tolunay, S. F. (2010). **Mersin’de Evlerden Hırsızlık Olaylarında Mağdurların Durumunun Sosyal Antropolojik Olarak İncelenmesi**. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tunç, H. (2008, Aralık). **Polisin Suç Olgusuna Bakışı Ve Suça Karşı Uzmanlaşma Çalışmaları**. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Uslu, F. (2013). Çağdaş Ceza Adaleti İçinde Mağdur. *Ankara Barosu Dergisi* (4), 241-260.
- Usta Baki, B. (2015, Kasım). Kadınları Gündelik Hayatta Suç Korkusu Ve Başetme Stratejileri: Şentepe Ve Namık Kemal Mahallesi Örneği. *Suç Korkusu Kongresi Bildirisi*, 64-80. Ankara: Serya Yayıncılık.
- Utma, S. (2015, Kasım). Suç Korkusu Ve Medyanın Suç Korkusunun Oluşmasına Etkileri. *Suç Korkusu Kongresi Bildirisi*, 499-508. Ankara: Serya Yayıncılık.
- Yahşi, M. (2015, Haziran). **Terör Örgütlerinde İntihar Bombacısı Kişiliği ve Etkinliği**. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, F. (2012). Gençlerin Yaşamında Bir Sosyal Savunmasızlık Olarak “Sosyal Adaletsizlik”: Yaşam Dönemi Yaklaşımı . *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 21-34.
- Yıldız, F. F., Tuncay Yıldız, B., & Beycan, B. (2015, Kasım). Mağdur Olma Riski Ve Psikolojik Tacizin (Mobbing) Kadın Çalışanlar Üzerindeki Etkisinin Analizi. *Suç Korkusu Kongresi Bildirisi*, 162-174. Ankara.
- Yıldız, R., Öcal, O., Yıldırım, E. (2010, Ağustos- Aralık). Suçun Sosyoekonomik Belirleyicileri: Kayseri Üzerine Bir Uygulama. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* (36), 15-31.
- Yücel, M. T. (2007). *Türk Ceza Siyaseti ve Kriminolojisi* (Geliştirilmiş Dördüncü Basım b.). Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 126.

Yücel, M. T. (2009). Suç Korkusu Ve Etkisinin Nötrleştirilmesi. *TBB Dergisi*(83), 278-301.

- **İNTERNET KAYNAKLARI**

Aydın, A. (2017, 12 23). *Ceza Hukukunda Mağdur Kavramı ve Viktimoloji*.

academia.edu:

http://www.academia.edu/26025215/Ceza_Hukukunda_Ma%C4%9Fdur_Kavram%C4%B1_ve_Viktimoloji adresinden alındı

Demirbaş, T. (2017, 11 20). *Viktimoloji (Mağdur Davranışı Öğretisi)*.

kriminoloji.com: <https://www.kriminoloji.com/viktimoloji.htm> adresinden alındı

Öztoprak, Y., Lux, K. M., Gürsesli, S., İpek, Z., Sezgin, B. G., Göloğlu, C., & Bağ, B. (2017, 11 9). *Çocukların Sokakta Oyun Oynamalarına İzin Verilmemesi-ebeveynin Suç Korkusu İlişkisi* . başkent.edu.tr:

tip.baskent.edu.tr/kw/upload/600/dosyalar/cg/sempozyum/ogrsmpzsnm13/13.S20.pdf adresinden alındı

TDK, (2017, 11 25). **TDK:**

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a277216dbeea5.30043072 adresinden alındı

EKLER

MÜLAKAT SORULARI

1. Cinsiyetiniz:
2. Yaşınız:
3. Eğitim Durumunuz:
4. Mesleğiniz:
5. Sizce suç nedir ve suçlu kimdir?
6. Sizce terör eylemi nedir? Terör eylemlerinin sizce en kötü tarafı nedir?
7. Bildiğiniz terör eylemleri ve terör örgütlerinden birkaç tanesini söyler misiniz?
Bu örgütler ve eylemlerin neden aklınızda kaldığını düşünüyorsunuz?
8. Dünyada ve ülkemizde zaman zaman terör örgütlerinin yapmış olduğu eylemler ve patlamalardan korkuyor musunuz?
9. Farkında olmadan da olsa bir suça karışmaktan korkuyor musunuz?
10. Herhangi bir eylemin ya da patlamanın içinde kalmaktan koruyor musunuz?
Korkuyorsanız neden?
11. Daha önce herhangi bir eyleme ya da maruz kaldınız mı? Kaldıysanız bu tekrar mağdur olma konusunda sizi korkutuyor mu? Neden?
12. Terör eylemi olur korkusu ile kalabalık yerlere gitmekten korkuyor musunuz?
13. Terör eylemleri veya herhangi bir suç karşısında sizce hangi gruplar savunmasız ve korunmasız olarak değerlendirilebilir? Neden böyle düşünüyorsunuz?
14. Terör örgütlerinin yapmış olduğu eylemleri hangi kaynaktan öğreniyorsunuz?
Sizce bu kaynakların güvenilirliği nasıl ya da nasıl olmalıdır?
15. Medya üzerinden verilen haberlerin doğruluğuna güveniyor musunuz? Neden?
16. Medya üzerinden verilen haberlerin doğruluğunu sorguluyor musunuz?
Neden?
17. Suç mağduriyet korkusu yaşıyor musunuz?

18. Suç mağduriyet korkunuzun nedenleri arasında toplumsal bağların zayıf olması, yardımlaşma ve dayanışma duygusunun az olması gibi faktörler yer alıyor mu? Neden?

19. Çevrenizden ya da yakınlarınızdan duyduğunuz mağduriyet olayları sizin de mağdur olabileceğinizi düşünmenize ve korkmanıza sebep oluyor mu? Neden?

20. Gündelik hayatta yaptığınız rutin aktivelerinizden veya yaşam tarzınızdan dolayı suç mağduru olma korkusu yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız bu nasıl bir mağduriyet? Mağdur olmamak için ne yapıyorsunuz?

21. Bir bölgede bulunan ne gibi durumlar sizin suç mağduriyet korkusu yaşamanıza neden oluyor? Bu koşulların ortadan kaldırılması veya nasıl düzeltilmesi gerektiğini düşünüyorsunuz?

22. Sizce suç mağduru olmanızı etkileyen sosyal ve fiziksel etmenler nelerdir? Bu etmenlerin ortadan kaldırılması için yapılması gerekenler nelerdir?

23. Suç korkusu veya suç mağduriyet korkusu ile ilgili yapılmasını istediğiniz önlemler, öneriler ya da söylemek istediğiniz başka şeyler var mı? Varsa...